

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ PÁTÝ ROČNÍK

9

Důležitý faktor vítězství ve válce

Mezi velkým množstvím aktuálních problémů vojenství má důležité místo problém řízení ozbrojených sil jak v období příprav k válce, tak i v procesu jejího vedení. Zvláštnosti možné raketové jaderné války (rozhodnost cílů protistojících koalic, ničivý charakter, prudké zvětšení prostorového rozmachu, rychlost a dynamičnost bojové činnosti atd.) způsobují, že tento problém je ještě důležitější.

Vztahy politiky a strategie, politických a vojenských řídicích orgánů, kolektivnosti a nedílné velitelské pravomoci v soudobé válce — to jsou otázky, které mají velký význam pro činnost důstojníků a generálů a admirálů.

I.

Základním kamenem a hlavní zásadou řešení problému řízení ve válce je marxisticko-leninské učení o úloze lidových mas a osobností v dějinách. Lid je hlavní hybnou silou společenského rozvoje, tvůrcem všech materiálních a duchovních hodnot. Lid a především ta jeho část, která je v ozbrojených silách státu, má také rozhodující úlohu v průběhu a výsledku války. V. I. Lenin psal, že „války nyní vedou národy“, že „v jakékoli válce vítězství je nakonec podmíněno duchovním stavem těch mas, které na bitevním poli prolévají svou krev“.

Je plně pochopitelné, že i nová světová válka, jestliže ji imperialisté rozpoutají, obsáhne všechny kontinenty na zeměkouli, vtáhne do své sféry ještě větší množství lidových mas než dříve. Mnohamiliónové armády budou bezprostředně vést ozbrojený zápas. Tyto armády jsou vytvořeny a cvičeny již nyní v mírové

době. Jsou udržovány na odpovídající úrovni bojové pohotovosti. Význam této bojové pohotovosti v soudobých podmínkách prudce vzroste. Ozbrojené síly vybavené raketovými jadernými zbraněmi jsou schopny již v prvních dnech a dokonce v prvních hodinách světového válečného konfliktu způsobit nepříteli rozhodující ztráty a tím předurčit výsledek války.

Kromě toho musíme mít na zřeteli, že lid je jediným výrobcem materiálně technických prostředků ozbrojeného zápasu. S pomocí těchto prostředků ovlivňuje nakonec formy a způsoby bojové činnosti.

Marxisté-leninovci, tím že uznávají rozhodující úlohu lidových mas, udílejí současně velký význam řízení státu a ozbrojených sil ve válce. Vítězství lidu ve válce, upozorňoval V. I. Lenin, nedosáhneme sami, automaticky, ale dovedným politickým a vojenským řízením.

Řízení vojsk v soudobé válce je věc velmi odpovědná a složitá. Vyžaduje hluboké vědecké zdůvodnění přijímaných rozhodnutí, správný vztah mezi objektivními a subjektivními faktory jak v celém společenském životě, tak i v jevech války. Proto činnost politických a vojenských řídicích orgánů není založena na vratkém základě subjektivních předpokladů, ale na hlubokém pronikání do objektivní skutečnosti, na správném pochopení a dovedném využívání zákonů a zákonitostí války. Zejména to předurčuje charakter řízení ve válce.

Nutnost jednotného politického a vojenského řízení v soudobé válce (uvážuji o válce mezi státy nebo koalicemi) vyplývá ze samé její podstaty. Známe, že válka je pokračováním politiky násilnými prostředky. Určující postavení politiky ve vztahu k ozbrojenému zápasu nevyhnutelně vede k tomu, že řízení ve válce uskutečňuje samotný stát v podobě svého určitého vojenskopolitického orgánu. Jak první, tak i druhá světová válka ukázala, že řízení ozbrojeného zápasu nemůže být jen v rukách vojenského velení.

Průběh a výsledek války V. I. Lenin studoval v závislosti na poměru vlastních vojenských, vojenskoekonomických a morálně politických sil. Tyto tři druhy závislostí mají charakter objektivních zákonů a znamenají, že stát v případě potřeby účastní se války všemi existujícími zdroji a prostředky. Racionálně využit těchto zdrojů a prostředků mohou jen politické řídicí orgány, jen vláda státu.

Válka však není jen veskrze politika, ale i veskrze ozbrojený zápas. Bezprostředním a kvalifikovaným řízením takového zápasu, přípravou a bojovou činností ozbrojených sil je pověřeno vojenské velení a štáby, vojenští specialisté a odpovídající politické orgány armády a námořnictva.

Není myslitelné, že politické a vojenské řídicí orgány řídí a působí izolovaně. Naopak, politikové a strategové řeší úkoly války společným úsilím, doplňují jedni druhé.

Politický řídicí orgán určuje cíle války a dále i hranice, ve kterých válku vést, stanoví charakter účasti státu ve válce, stupeň všeobecného vypětí, předurčuje strategii, jaké mít vzájemné vztahy s jinými státy atd.

Ve shodě s jednotnou obecnou politickou linií odpovídající vojenský řídící orgán rozhoduje jak nejrychleji splnit úkoly, které stanovil řídící politický orgán, rozpracovává operační plán použití ozbrojených sil ve válce, určuje co je nezbytné udělat k jejich technickému vybavení a materiálnímu zabezpečení, organizuje a řídí operační, bojovou a politickou přípravu vojsk, námořnictva atd.

Celý systém vojenské výstavby v naší zemi, systém rozvoje ozbrojených sil řídí Komunistická strana — hlavní organizátorka a řídící síla sovětské socialistické společnosti. Postavení vládnoucí strany zavazuje KSSS řídit komplexní přípravu státu k odporu proti agresorům a být v čele mas i v průběhu samotné války.

Komunistická strana uskutečňuje svou linii prostřednictvím jednotného vojenskopolitického orgánu, který řídí stát a ozbrojené síly. V letech občanské války takovým orgánem byla Rada dělnické a rolnické obrany, později reorganizovaná na Radu práce a obrany. Tento nejvyšší vojenskopolitický orgán pracoval za předsednictví V. I. Lenina. Radě obrany byla podřízena Revoluční vojenská rada republiky, která bezprostředně řídila armádu a námořnictvo a v jejím složení byl Hlavní velitel ozbrojených sil republiky s Polním štábem revolučních ozbrojených sil republiky.

Zkušenosti občanské války byly využity i ve Velké vlastenecké válce. Po zahájení války byl nejvyšším vojenskopolitickým řídícím orgánem, podle rozhodnutí Ústředního výboru strany a sovětské vlády, Státní výbor obrany, kterému předsedal J. V. Stalin. Ozbrojené síly a bojovou činnost armád a námořnictva bezprostředně řídil Hlavní stan vrchního velení, který se ve své činnosti opíral o Generální štáb.

Tak se vytvořila a životem byla dokázána nutnost jednotného vojenskopolitického řídícího orgánu ve válce. V současné době je taková tendence rozvoje v této oblasti, že úloha politického řídícího orgánu ve válce neustále roste.

II.

V posledních letech se stále častěji zahraniční autoři oddělili politiku od války, dokázat, že prý politické řídící orgány v soudobé válce ztratily svou úlohu.

Logika nadobro zavrhuje podobné názory. Naopak, bude-li raketová jaderná válka skutečností, úloha politického řízení v ní neobyčejně vzroste. Vysvětluje se to celou řadou objektivních okolností:

1. Nová světová válka bude rozhodujícím střetnutím dvou diametrálně protikladných systémů — socialistického a kapitalistického. Do války budou zataženy nejen mnohopočetné armády, ale v podstatě všechen lid bojujících stran. Je pochopitelné, že to vyžaduje přesné určení politických cílů války, vysokou organizovanost mas. To je nemožné bez politického řízení.

2. Bude-li rozpoutána raketová jaderná válka, bude válkou koalic. Před kaž-

dou z protistojících stran vyvstanou složité úkoly, které se budou týkat vytvoření správných vzájemných vztahů jak se svými spojenci, tak i s neutrálními státy. Je naprosto jasné, že řešení těchto úkolů je plně v kompetenci politických řídicích orgánů.

3. Soudobé zbraně se svými ničivými vlastnostmi jsou takové, že politické řídicí orgány nemohou upustit od jejich kontroly.

To však neznamená, že v současné době se snižuje význam vlastního vojenského řízení ve válce. Naopak, úloha vojenského velení k dosažení vítězství neobyčejně vzrostla. Vojenskotechnická revoluce vytyčila nové zvýšené požadavky na přípravu a využití ozbrojených sil, přivedla ke vzniku nových způsobů a forem bojové činnosti, k rozvoji zvláštních spojitostí a vztahů mezi člověkem a technikou ve válce, k automatizaci systémů velení vojskům.

V současné době, kdy mezikontinentální balistická raketa je schopna za 30 minut překonat vzdálenost 10—12 tisíc kilometrů, zcela jiný význam mají takové faktory, jako je překvapení, prostor a čas. Ozbrojený zápas může rázem nabýt mezikontinentálních rozměrů a použití raketových jaderných zbraní svým účinkem bude mít nejen operační, ale i strategický význam.

Všechno to zvyšuje úlohu vojenského velení, zejména v prvních hodinách a dnech války. Současně i politické vedení bude nuceno aktivněji a ve větším rozsahu pronikat do řešení vlastních vojenských problémů. Proto není zvláštností, vytvářejí-li se již dnes potřebné vojenskopolitické orgány k řízení státu a ozbrojených sil pro případ války. Např. v USA je takovým nejvyšším vládním vojenskopolitickým orgánem rada národní obrany v čele s prezidentem, ve Francii výbor obrany, jehož předsedou je rovněž prezident, v NSR rada obrany, jehož předsedou je kancléř atd.

Koaliční charakter budoucí možné války již nyní, v mírové době, si vynutil vytvoření spojených vojenskopolitických orgánů pro řízení sil a prostředků spojeneckých uskupení. Státy socialistického tábora, s cílem zabezpečit bezpečnost svých národů před imperialistickými agresivními bloky, byly přinuceny vytvořit obranný svaz na základě Varšavské smlouvy. Hlavními orgány politického a vojenského řízení v tomto společenství je Politický poradní výbor a Spojené velení ozbrojených sil.

Je plně pochopitelné, že vojenskopolitické řízení socialistických států se podstatně liší od řízení kapitalistických států. Tuto rozdílnost tvoří diametrální protikladnost těchto dvou sociálně politických systémů. Jen marxisticko-leninská strana, vyzbrojená dialekticko-materialistickým chápáním skutečností, úzce spojená s lidem a vyjadřující jeho základní zájmy, je schopna určit realistický kurs a mobilizovat lidové masy k dosažení vítězství. Socialistický systém ekonomického a společenského života umožňuje lépe manévrovat všemi silami ve válce a je zdrojem masového hrdinství. Je bezpochyby, že naše strana a jí vytvořené vojenskopolitické řízení v případě války využijí všech těchto předností k rozhodnému zničení agresora.

III.

Řízení státu a ozbrojených sil ve válce, i když je přísně centralizované, současně je založeno na principu kolektivnosti. Již dávno uplynuly ty doby, kdy vojevůdce mohl z vrcholu kopce velet vojskům. Už v 18. století vznikají kolektivní orgány řízení — vojenská ubytovací služba s institucí pobočníků. V dalším vznikají štáby jako jedna část, jak poznamenal maršál Sovětského svazu B. M. Šapošnikov, společného celku, pod jménem vojevůdce.

Přirozeně, že význam principu kolektivnosti řízení v soudobé válce neobyčejně vzrostl. Nevyhnutelnost současného raketového jaderného působení na vojenská a důležitá ekonomická, administrativní a politická střediska, nevýraznost hranic mezi frontem a týlem vyžadují rozhodovat o všech otázkách obrany státu v celém komplexu. Ohromný prostorový rozmach bojové činnosti, jeho neobyčejná intenzita a dynamičnost mají za následek, že ve štábech se shromažďuje velké množství informací, které správně zpracovat, zhodnotit a přijmout nejlepší rozhodnutí může jen kolektivní rozum. Nakonec i použití všech druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, bez něhož je nemyslitelné vítězství v soudobé válce, vyžaduje rovněž kolektivní řízení.

Proto princip kolektivního řízení proniká všemi články vojenského organismu. Nejdůležitějšími kolektivními orgány řízení v Sovětských ozbrojených silách jsou Vojenské rady. Řídícími orgány KSSS v oblasti stranickopolitické práce v armádě a námořnictvu jsou politické orgány. Tyto orgány zdařile slučují stranické a administrativní funkce.

Uznáváme-li nutnost a důležitost kolektivnosti ve vojensko-politickém řízení, neznamena to, že snižujeme úlohu a význam nedílné velitelské pravomoci, úlohu jednotlivých vojevůdců a velitelů při dosažení vítězství. Princip nedílné velitelské pravomoci v podmínkách vojenského organismu považoval V. I. Lenin za objektivní nutnost. Říkal, že dosáhnout jednoty vůle a činnosti velkého množství lidí, železné disciplíny a organizovanosti je možné jen podřízením vůle tisíců vůli jednoho, bezvýhradnou poslušností mas jedině vůli velitele.

Sovětský řídicí pracovník, sovětský vojevůdce je představitelem všeho lidu, mluvčím jeho zájmů, věrný a oddaný služebník lidu. Je-li uvědomění kteréhokoli člověka, jak poznamenal Marx a Engels, od samého začátku společenským produktem, je-li člověk souhrnem výrobních vztahů, potom řídicí pracovník je tím více produktem své společnosti. Právě proto naše sovětská skutečnost, socialistická společnost, v jejímž čele je Komunistická strana, formuje charakter sovětských vojevůdců, velitelů a náčelníků, kteří nejednou přesvědčivě dokázali své přednosti před buržoazními vojenskými představiteli.

Avšak marxisté-lenínovci neabsolutizují úlohu vojevůdců. Již Engels, když analyzoval minulé války, napsal: „... Vliv geniálních vojevůdců v nejlepším případě byl vymezován tím, že přizpůsobovali způsob boje novým zbraním a novým vojákům.“

Aby se vojevůdce, velitel, náčelník osvědčil, musí mít celou řadu mimořádných kvalit. Navíc, vysoké požadavky na velitele, náčelníka klade soudobá válka. Obecně můžeme tyto požadavky formulovat takto:

- vysoká ideovost a stranickost v práci,
- všestranná a hluboká znalost vojenství, vojenského umění,
- dobře rozvinutá paměť,
- silná vůle, statečnost a rozhodnost,
- schopnost nebát se odpovědnosti a rozumného rizika,
- vysoká organizovanost a operativnost v práci atd.

Přitom je velmi důležité, aby intelektuální a volní kvality vojevůdce tvořily jeden celek a podle možnosti byly rozvinuty stejnoměrně. Není dobré, převažují-li např. volní kvality člověka ve značné míře intelektuální kvality. A naopak, nedostatek vůle sotva může nahradit intelekt.

Přirozeně, že všechny tyto kvality měli mít a v různém stupni i měli vojevůdci minulých válek. Jestliže ovšem dříve vojevůdci získávali příslušné kvality bezprostředně v procesu řízení vojsk ve válce, pak raketová jaderná válka vyžaduje okamžité jejich projevení. V současné době jen ten velitel, náčelník bude na odpovídající úrovni, který získá a dále bude rozvíjet všechny vojevůdcovské a velitelské kvality již v mírové době.

Raketová jaderná válka vyžaduje, aby velitelé a náčelníci zvládli matematické metody a dovedně pracovali na složitých operačně taktických výpočtech, které mají spojitost s použitím jaderných zbraní. V soudobých podmínkách nemůžeme určovat možnou bojovou činnost nepřítele, jak se to bohužel někdy ještě dělá, „přibližně“, „orientačně“, ale musíme všechno propočítat s přesností na hodinu, minutu a vteřinu.

Všechno to zvýšilo úlohu velitele s nedílnou velitelskou pravomocí, zvýšilo význam štábů, jako „jednu část společného celku pod jménem vojevůdce“. Vojška současné doby jsou svou strukturou velmi složitá. Jsou vybavena různorodou bojovou technikou, jejich činnost má velký prostorový rozmach, je neobyčejně intenzivní a dynamická. To vyžaduje na jedné straně přesně sladěnou společnou práci velitelů a štábů všech stupňů s využitím nejnovější techniky, na druhé straně přísné vymezení jejich funkcí. Kdyby si např. velitel usmyslel zaměnit náčelníka štábu, potom by uvázl ve štábní práci na úkor svých základních povinností při řízení vojsk. Taková záměna by měla navíc za následek narušení rytmické činnosti štábu, prudké snížení úrovně kvalifikovaného a včasného vedení vojskům.

To však neznamená, že v současné době vojevůdce nebo velitel může všechny svoje povinnosti přenést na štáb. Podobná praxe by změnila velitele, náčelníka jen v osobu, která je přítomna u vojsk.

Neúprosná logika války vyžaduje rozumné spojení osobní moci s kolektivním rozumem. „Vojevůdce,“ napsal známý vojenský teoretik A. M. Zajončovskij, „se

nemusí bát vojenských porad, ale naopak, měl by jich více využívat, avšak jen s podmínkou, že bude na nich tím dovedným funkcionářem, který ví proč porady organizuje a dobře plní stanovený cíl, a není tím diletantem, který hledá jen možnosti využívat cizích myšlenek.“

Dobrá, velmi dobrá rada!

Komunistická strana plně odmítá i ty nejmenší projevy subjektivismu v jakékoli sféře společenského života včetně vojenské oblasti. Současně však zdůrazňuje význam činnosti řídicích orgánů, vojevůdců, velitelů a náčelníků. Ukládá jim důležité a složité úkoly k upevňování obranyschopnosti vlasti a ke zničení jakéhokoli agresora. Tyto úkoly mohou být úspěšně splněny jen na základě hlubokého pochopení a dovedného využívání marxisticko-leninského učení o zákonech rozvoje společenského života a o zákonech a zákonitostech války.

Psáno pro Vojenskou mysl

Druhá světová válka jako válečná praxe

Uplýnulo třicet let od chvíle, kdy dozněly veliké bitvy druhé světové války a nastal dlouho očekávaný mír. Svobodné národy, které v čele se Sovětským svazem vybojovaly vítězství nad nejreakčnějšími úderními oddíly mezinárodního imperialismu, musely vyvinout ještě mnoho úsilí, aby se mír stal nadějným a pevným. Avšak toho hlavního bylo dosaženo – vítězství se stalo faktem, spravedlnost se prosadila.

Nyní, po uplynutí několika desetiletí, tvoří již více než polovinu světového obyvatelstva [a stejně i obyvatel naší vlasti] lidé, kteří se narodili po válce. Mnohé z výsledků a poučení z této války však neztratily na své aktuálnosti. Jsou důležité pro poznání relativně nedávné skutečnosti, ale i pro aktivní činnost v současném světě, především v tom smyslu, jak zabránit možné válce a jak se připravit k obraně socialistické vlasti před imperialistickým agresorem.

Z nejdůležitějších otázek, které si lidé kladou a které mají aktuální význam, můžeme uvést především: jak se mohlo stát, že v našem „osvíceném století“, které je charakteristické vysokou úrovní vědy, kultury, umění bylo možné vzájemné vraždění lidí a ničení obrovských materiálních hodnot, které vytvořila práce mnohých generací? Kdo nese před lidem zodpovědnost za tento otřesný zločin? Kdo má vinu za rozpoutání druhé světové války? O tyto a další otázky, přestože by měly být naprosto jasné, se

vede v současné době mimořádně ostrý ideologický boj mezi buržoazními falsifikátory a pokrokovou historiografií. Buržoazní falsifikátoři podle své proveniencce se snaží očistit kapitalismus, imperialismus a dokonce i německý fašismus a svalit vinu na socialismus, SSSR, světové revoluční hnutí, národně osvobozenecké hnutí atd. Tyto síly podle logiky buržoazních falsifikátorů mají vinu už tím, že existují, že se brání, když jsou napadeny, jinak by prý válka nebyla. Hlavní tón v tomto koncertu udává antikomunismus a antisovětlismus všech odstínů.

Přes toto obrovské úsilí buržoazních falsifikátorů, hodného vyšších cílů, je jasné, že druhou, stejně jako první světovou válku, připravil a rozpoutal světový imperialismus. To je skutečný zdroj válečného nebezpečí ve světě a skutečný viník druhé světové války. V tom se názorně projevuje škodlivost jeho existence pro zájmy národů celého světa.

V důsledku nerovnoměrného vývoje kapitalismu po první světové válce, boje o světové trhy, zdroje surovin a sféry vlivu pro vhodné kapitálové investice došlo ke střetnutí dvou imperialistických uskupení. Na jedné straně Německo, Itálie a Japonsko a na druhé straně Anglie, Francie a USA. Bez ohledu na ostré rozpory v kapitalistickém světě se hlavním objektem expanze měl stát Sovětský svaz, na jehož účet chtěly imperialistické státy řešit své problémy. Hlavní silou v boji proti SSSR byl německý fašismus jako

úderný oddíl nejreakčnějších agresivních kruhů světového imperialismu, jemuž stál SSSR v cestě za světovládou. Sovětský svaz se stal hlavní silou protifašistické koalice a nadějí okupovaných národů.

Nebezpečí války nepřestalo existovat ani v současné době přes obrovské úsilí mírumilovných sil ve světě v čele se SSSR a ostatními socialistickými státy. O tom svědčí především válečné přípravy NATO v čele s USA.

Historické zkušenosti ukazují, že vládoucí kruhy světového imperialismu připravují světové války dlouhodobě a v hluboké tajnosti před lidem svých zemí. Jejich představitelé maskují skutečnou podstatu imperialismu květnatými frázemi o míru a dobré vůli. Za touto ideologickou kouřovou clonou probíhá proces přípravy nové světové války, k níž vedou nikoli náhodné jevy, ale samotná hlubinná podstata imperialismu. Proto má v současné době obrovský význam, vedle odhalování skutečné agresivní podstaty soudobého imperialismu a boje za mír, i soustavné upevňování obranyschopnosti naší vlasti a bojeschopnosti naší armády jako pevného článku Spojených ozbrojených sil států Varšavské smlouvy.

Jednou z cest, významným zdrojem upevňování bojové síly naší armády je vyhodnocování historických zkušeností minulých válek, zvláště těch zkušeností, které jsou aktuální i v současné době. To znamená, které si ponechaly celkovou nebo alespoň částečnou platnost i v podmínkách vědeckotechnické revoluce. Cílem tohoto článku je ukázat druhou světovou válku jako dosud největší válečnou praxi a potřebu hlubokého a soustavného studia zkušeností a závěrů z této praxe jako významného zdroje rozpracování soudobé vojenské vědy a vojenského umění. V souladu se svými možnostmi nekladu si za úkol rozpracovávat konkrétní principy vojenského umění, ale pouze upozornit na některé teoreticko-metodologické a historické souvislosti této problematiky.

Druhá světová válka svým rozmachem, výpětím, počtem lidí, kteří se jí zúčastnili, množstvím a kvalitou bojové techniky množstvím lidských a materiálových ztrát, rozsahem ničení překonala všechny minulé války, včetně první světové války v letech 1914—1918. Trvala šest let a zasáhla většinu zemí světa. Tak jestliže první světové války se zúčastnilo 36 států o počtu 1 miliardy lidí, pak druhé světové války 1,7 miliardy, to znamená tři čtvrtiny tehdejšího počtu obyvatelstva. Do služeb války byly zapojeny gigantické výrobní síly. Stovky tisíc podni-

ků a stovky miliónů pracujících vyráběly zbraně a další potřeby pro frontu.

Bojové akce se rozvinuly na třech kontinentech — v Evropě, Asii a Africe a na mořích a oceánech. Jejich arénou se stalo území 40 států o rozloze 22 miliónů kilometrů čtverečních. Hlavní události se při tom odehrály v Evropě, přičemž rozhodující frontou byla sovětsko-německá fronta. Ozbrojené síly bojujících stran nabyly fantastických rozměrů. V letech 1914—1918 bylo zmobilizováno 70 miliónů lidí, v letech 1939—1945 110 miliónů lidí. Ještě větší rozdíly ve prospěch druhé světové války jsou ve výrobě zbraní a bojové techniky. V době první světové války vyrobily USA, Anglie, Německo, Francie, Itálie a Rusko 190 000 letadel, 9 000 tanků a 140 000 děl. Ve druhé světové válce vyrobily USA, Anglie a Německo v letech 1939—1945 a SSSR v letech 1941 až 1945 přibližně 653 000 letadel, 287 000 tanků a 1 041 000 děl. Přitom palebná síla, dostřel a manévrovost bojových prostředků o mnoho vzrostla.

Nemůžeme se proto divit, že státy, které se války zúčastnily, utrpěly velké ztráty na lidech, materiálních a kulturních hodnotách. Více než 50 miliónů lidí byla daň, kterou lidstvo přineslo válce, kterou zrodil imperialistický systém. Z tohoto počtu připadá více než 20 miliónů ztrát na SSSR, který nesl hlavní tíhu války proti fašistickému Německu. Materiální ztráty druhé světové války jsou vyčíslovány astronomickými čísly. Pouze bezprostřední válečné škody se odhadují na 260 miliard dolarů. Celkové materiální ztráty se již pravděpodobně zjistit nepodaří.

Druhá světová válka se tak jeví nejen vážným mementem lidstvu, ale současně i jako zdroj významných poznatků vztahu války a ekonomiky, ekonomického zabezpečování války v jednotlivých společenskoekonomických systémech, přechodu hospodářství státu z mírového stavu na stav válečný, řízení hospodářské mobilizace a válečného hospodářství vcelku. Při studiu těchto zkušeností musí být důsledně uplatněny konkrétní historický přístup podle jednotlivých etap války a podle jednotlivých států, s přihlédnutím k jejich společenskému, ekonomickému a státnímu zřízení. V tomto směru má rozhodující význam studium sovětských zkušeností.

Zvláštní aktuálnost pro současnost má studium vědeckotechnického rozvoje a uplatňování jeho výsledků v průběhu druhé světové války. Je skutečností, že větší na druhou dnešní moderní techniky byla v principu nebo na nižším či vyšším stup-

ni rozvoje již známa nebo zaváděna do výzbroje armád. Nejde jen o tanky, letadla, ponorky atd., které měly na počátku války již značnou cestu rozvoje za sebou, ale např. o radiolokátory, televizi, raketové zbraně, chemické zbraně a nakonec i jaderné zbraně. Druhá světová válka dává řadu příkladů o vývoji a značných zlomech v představách o úloze těch či oněch druhů vojenské techniky. Např. můžeme uvést vývoj názorů na úlohu bitevních lodí a jejich korekci válečnou praxí, na druhé straně posílení úlohy mateřských letadlových lodí, ponorek apod. Stojí rovněž za úvahu vývoj názorů na základní druhy techniky jako dělostřelectvo, tanky a jednotlivé druhy letadel. Aktuální je i studium technických inovací v průběhu války, jejich načasování k začátku důležitých operací nebo bitev (např. modernější typy letadel a tanků ve fašistické armádě v bitvě u Kurska) a snaha předstihnout protivníka. Zkušenosti druhé světové války dávají cenné poznatky o vývoji nasycenosti vojsk vojenskou technikou v různých formách bojové činnosti i o cestách technického zabezpečování vojsk a údržbě vojenské techniky.

V průběhu druhé světové války došlo k významnému rozvoji sovětské vojenské vědy. Vojenská věda v souladu s cílovým cílem války — dosáhnout úplné porážky nepřítele — se rychle rozvíjela na základě konkrétní bojové situace, konkrétního protivníka a stavu vlastních ozbrojených sil. Vojenská věda odhazovala rozhodně a směle vše, co neodpovídalo charakteru války a zpřesňovala a dále rozvíjela teoretické závěry vypracované ještě před válkou, jestliže je válečná praxe potvrzovala. Současně teoreticky zdůvodňovala nové problémy, které válka přinášela a hluboko ovlivňovala vojenské umění, vývoj výzbroje a výstavbu ozbrojených sil.

Významný vklad vnesla sovětská vojenská věda do rozpracování strategie, především do rozpracování otázek strategického útoku. Na frontách Velké vlastenecké války se zrodila a našla teoretická zdůvodnění i praktické použití taková forma strategického útoku jako je operace skupiny frontů za účasti všech druhů ozbrojených sil. Každá z těchto operací se vyznačovala svou jedinečností a neopakovatelností. Jejich hlavními rysy byla rozhodnost cílů, obrovský prostorový rozmach, činnost velkých mas vojsk, vysoká tempa útoku, smělost operačního manévru, dosahování důležitých vojenskopolitických a strategických výsledků. Zpravidla tyto operace končily porážkou

velkých uskupení nepřítele, obsazením důležitých politických center, ekonomických a vojenskostrategických území a v závěrečné etapě války i kapitulaci jednotlivých států — členů fašistické koalice a definitivní porážku strategických uskupení nepřítele.

Z dalších forem strategické činnosti, které přinesla teorie a praxe války, byl strategický protiútok jako efektivní prostředek pro vybojování strategické iniciativy. Umění využít tohoto způsobu strategické činnosti u Moskvy, Stalingradu a Kurska zabezpečilo porážku velkých uskupení nepřítele a přechod sovětských vojsk do všeobecného útoku.

Významným úspěchem sovětského vojenství a vojenského umění je rozpracování a praktické prověření nového problému, jako bylo postupné nebo současné vedení strategických operací skupin frontů na základě jednotného zámyslu Hlavního stanu vrchního velení. V závěrečné etapě války, v důsledku růstu bojových možností sovětských ozbrojených sil a soustředění strategických záloh, se ukázala možnost vedení současných a nepřerušovaných velkých útočných operací takřka po celé sovětsko-německé frontě. To byl nejrozhodnější a neefektivnější způsob vedení válečných akcí. Vedl k hlubokým průlomům strategické fronty fašistických vojsk na několika směrech, zbavoval je možnosti manévrovat zálohami a organizovat protiopatření a urychloval konečnou porážku nepřítele.

V souladu se stanovenými cíli operace byly používány i různé formy vedení operací: obklíčení a zničení nebo zajetí obklíčených vojsk zasazením dvou úderů na shlíhavých směrech se současným rozetnutím obklíčeného uskupení nepřítele a rozvíjením útoku do hloubky; zasazení jednoho nebo několika čelních úderů a rozetnutím uskupení vojsk protivníka a rozvíjením útoku na křídla a do hloubky; zasazení jednoho úderu s následujícím přitisknutím nepřátelského uskupení k operační překážce a jeho zničení nebo zajetí.

Válka rovněž ukázala, že za určitých podmínek musí vojska vedle strategického útoku vést i strategickou obranu. Pro tuto formu strategické činnosti je příznačné, že v důsledku malé teoretické rozpracovanosti před válkou musela být řešena až v průběhu války. Strategická obrana sovětských vojsk se zvláště ve druhém období války vyznačovala velkou odolností, úporností, aktivitou a manévrovostí vojsk. Taková obrana umožňovala vázat protivníka, způsobit mu ztráty, vyhrát čas k sou-

středění sil a prostředků a k přípravě pro přechod do protiútku. Mezi příklady obrany Sovětské armády můžeme uvést bojovou činnost u Moskv, Stalingradu, na Kavkaze, v kurském oblouku a na dalších strategických směrech.

Mnoho nového přinesla válka pro rozvoj operačního umění a taktiky všech druhů ozbrojených sil a druhů vojsk. V nových podmínkách války byla prověřena a dále rozpracována teorie hluboké útočné operace. Plně byl dořešen problém průlomu nepřátelské obrany. Průlom byl dosahován dovedným soustředováním sil a prostředků na hlavních směrech, hlubokým rozčleňováním operačních uskupení frontů a armád, nenaďalostí úderů silným leteckým a dělostřeleckým útokem a bezpečným palebným umlčením protivníka v taktické hloubce obrany. Kvalitativně novým momentem bylo vytvoření rychlých skupin armád a frontů z tankových a mechanizovaných svazků a svazů, což umožnilo rozvíjet útok v operační hloubce, zvyšovat tempa operací, jejich rozhodnost, manévrový charakter a zvýšit jejich efektivnost.

Ve stejné době byla rozpracována i obranná operace, zvláště její protitankový charakter. Novým prvkem bylo rovněž použití tankových armád, rozmístěných ve druhých sledech pro zasazení silných protiúderů a k samostatnému vedení obrany.

Rovněž v taktice přinesla válka řadu nových prvků. Rozvoj útočného boje probíhal cestou dalšího soustředování sil a prostředků v úzkých pásech, vytváření hlubších bojových sestav, zkracování dělostřelecké přípravy při současném zesilování palebné síly, dosahování nepřetržitosti dělostřelecké palby a leteckých úderů a útoku vojsk těsně za těmito údery, pružného manévrování silami a prostředky a součinnosti mezi nimi. Mistrovství sovětských vojsk se projevovalo v narůstání temp a hloubky průlomu obrany nepřítel. V operacích v roce 1944–1945 bylo hlavní pásmo obrany nepřítel prolamováno již první den útoku a v některých případech celé taktické pásmo. S rozvojem útočného boje byly rozpracovány i zásady střetného boje a obranného boje. Obrana na taktickém stupni se vyznačovala přechodem od ohniskového k zákopovému systému, k hlubokému členění a posilování odolnosti proti tankům.

Velká vlastenecká válka přinesla i řadu zkušeností z operačního umění vojenského letectva, vojenského námoř-

nictva a protivzdušné obrany státu. Zvláště závěrečné bojové akce Sovětské armády proti militaristickému Japonsku demonstrovaly její schopnosti vést nejen pozemní operace, ale operace námořní, letecké, výsadkové a kombinované vzdušné výsadkové operace. Charakter těchto akcí ukazuje, že sovětské velení pečlivě hodnotilo akce tohoto druhu hned v průběhu války ať již na vlastních zkušenostech, nebo i na jiných frontách.

Druhou světovou válku je nutné studovat v nezbytné míře v jejím celku, tedy i zkušenosti tehdejších spojenců Sovětského svazu i nepřítel. Především je nutné věnovat pozornost takovým formám bojové činnosti, jako jsou velké námořní výsadkové operace, kombinované (vzdušné a námořní výsadkové operace), samostatné námořní a vzdušné operace, snaha po využití raket k plnění strategických cílů a další formy bojové činnosti.

Již tento stručný výčet problémů vojenské teorie a praxe, které přinesla ve vojenské vědě a vojenském umění, ukazuje druhou světovou válku jako nový významný stupeň ve vývoji vojenství. Zkušenosti druhé světové války se staly předmětem studia a tvůrčího rozpracování sovětské vojenské vědy i řadu let v poválečném období. Významnou pozornost věnovala zkušenostem druhé světové války přirozeně i buržoazní vojenská věda. Na základě tohoto zkoumání a s přihlédnutím k rozvoji vojenské techniky byla zdokonalována struktura ozbrojených sil, utvářely se představy o charakteru budoucí možné války a názory na formy a metody vedení ozbrojeného zápasu.

Zdálo se, že poznatky druhé světové války zůstanou dlouho neotřeseny. Avšak od poloviny padesátých let začal vývoj vojenství procházet tak závažnými přeměnami, že byly oprávněně nazvány revolucí ve vojenství. Podstatu soudobé revoluce ve vojenství, označované častěji jako vědeckotechnická revoluce ve vojenství, můžeme charakterizovat jako náhlý kvalitativní skok od dosavadních „konvenčních zbraní“ ke zbraním hromadného ničení jako hlavním prostředku dosahování cílů války. Tento kvalitativní zvrát nemá co do pronikavosti, rozsahu, intenzity a důsledku přeměn období v celé historii vojenství. Revoluční proces zahrnuje vývoj vojenství v celém komplexu a celé struktury, od materiálně technické základny, přes strukturu ozbrojených sil, formy a metody vedení ozbrojeného zápasu, výcvik a výchovu vojsk, přípravu velitelských kádřů a další oblasti vojenství. Svými dů-

sledky vědeckotechnická revoluce ve vojenství ovlivňuje zpětně i ekonomiku, vědu, techniku, politiku a jiné oblasti, jimiž je její vznik a vývoj podmíněn a zapříčiněn.

Za této situace se zdálo logické a oprávněné, že vojenskoteoretické myšlení se začalo odvracet od studia druhé světové války a začalo hledat zdroje poznatků v jiných oblastech vojenství a vojenské praxe. Z nich můžeme uvést především dílčí válečné konflikty, kterých proběhlo po druhé světové válce několik desítek. Každý z nich mohl být zdrojem důležitých závěrů a představ o příštím možné válce a způsobech jejího vedení. Tyto však mohly být skutečně jen dílčí a hypotetické. Vždyť ve většině případů válečných konfliktů šlo o války omezené svým rozsahem, použitím určitých druhů vojenské techniky a byly často vedeny ve zvláštním terénu. Již druhá světová válka ukázala nápadně škodlivost absolutizace poznatků z dílčích konfliktů.

Za další zdroj pro závěry vojenské vědy sloužily zkoušky vojenské techniky, cvičení a manévry nebo často spojení obou prvků. Zkoušky ničivých zbraní a další bojové techniky mohou dát řadu významných poznatků o jejich účincích na lidi a materiál, na mobilitu vojsk apod. Stejně tak cvičení a manévry s maximální tendencí napodobit bojovou situaci napomáhají rozvoji vojenské vědy. Přitom nemůžeme zapomenout, že cvičení a manévry mohou být kritériem správnosti nových závěrů vojenské vědy jen do určité míry. Mohou v základě správně určit působnost nové zbraně na živou sílu a techniku, což nepochybně upozorňuje na nutnost prověření některých metod a způsobů bojových akcí, bojových sestav, operačních učenění a otázek velení. K tomuto účelu se v současné době začíná ve stále větší míře využívat efektivních metod logikomatematického modelování bojové činnosti realizovaných na samočinných počítačích, které umožňují kvantitativní zkoumání průběhu a výsledků různých alternativ bojové činnosti v předpokládaných zvolených podmínkách. Definitivní a všestranná prověrka nových hypotéz a pouček vojenské vědy se však může uskutečnit teprve ve válce. Z toho, co jsem řekl, vyplývá, že bojová praxe minulých válek, současné zkušenosti z cvičení a manévru jsou základem vojenské teorie, avšak konečným kritériem správnosti vědeckých pouček jsou příští možné války.

V posledních deseti letech, v souvislosti s prosazováním strategické koncepce pružné reakce velením NATO a tím

i zdůrazňováním významu konvenční techniky, se pozornost vojenskoteoretického a vojenskohistorického myšlení znovu obrátila ke zkušenostem druhé světové války jako možnému vzoru budoucí války. Nic by však nebylo vzdálenější skutečnosti než dogmatické představy, že příští možná světová válka by se podobala minulé světové válce. Stejně tak jako v jiných oblastech společenské praxe, nemůže jít ani ve vojenství o prostý návrat k minulosti, ke starému, o pohyb v kruhu, ale o projev dialektického zákona negace negace, tohoto dalekosáhlého zákona přírody, dějin a myšlení. Zákon negace negace vyjadřuje posloupnost a progresivní charakter vývoje, vztah nového a starého v procesu kvalitativních přeměn, relativní opakovatelnost některých vlastností nižších stadií ve vyšších stadiích vývoje.

Platnost tohoto zákona se snad málokde projevuje tak průkazně jako ve vojenství. Jeho pochopení překonávat strnulost, dogmatismus v chápání historických zkušeností i zjednodušené chápání a přeceňování procesů soudobé revoluce ve vojenství. Jde na jedné straně o konzervatismus v myšlení důstojníků, který se projevuje v odmítání nového, ale i o nihilismus ve vztahu ke starému, které se však ještě nepřežilo a žije vedle nového nebo přesněji, co se ze starého uplatnilo v novém a ještě se dále rozvíjí.

Vrátíme-li se z roviny obecné metodologie marxismu-leninismu do roviny praxe, znamená to zkoumat a uplatňovat poznatky druhé světové války a nejbližšího poválečného vývoje důsledně s přihlédnutím k současnému stavu vojenství v podmínkách vědeckotechnické revoluce a agresivní politiky soudobého imperialismu. Ve světle této politiky se zdá nelogické, že nepřítel by nepoužil všech prostředků, které má k dispozici, jestliže by rozpoutal válku s rozhodným politickým cíl a dostal by se do nepříznivé situace. Proto i konvenční ozbrojený zápas, jímž by mohla příští světová válka začít, by musel být veden s vědomím, že existují zbraně zcela nové kvality, které mohou být kdykoli použity. To by ovlivňovalo její tvářnost.

Marxisticko-leninský přístup při studiu vojenství zdůrazňuje nutnost sledovat vývoj vojenství a zvláště přechod z jedné jeho etapy do jiné etapy v nejšířší podmíněnosti dané charakterem epochy, úrovní ekonomiky, vědy, techniky, charakterem politiky tříd a států, které vojenství využívají pro své cíle i dosa-
vační vývoj vojenství. Teprve tento vše-

stranný přístup umožňuje odhalit všechny základní komponenty, které determinují vývoj vojenství, stanovit hierarchii těchto komponent, jejich vzájemné působení a odhalit základní trendy vývoje vojenství ať ve smyslu jejich historického řazení, nebo předvídání.

Tento přístup vyžaduje zkoumat etapy vývoje vojenství včetně revolučních zvratů v delších časových souvislostech. To se týká vojenství vcelku, jeho tisícileté kontinuity vývoje, která přes řadu kvalitativních změn, nesmírný pokrok a třídní podmíněnost, je současně jednotným procesem, který počíná u starověkých Egypťanů, Číňanů, Řeků, Římanů a dalších národů až po současnou dobu. Při respektování určujících závislostí a podmíněností je vojenství relativně samostatným společenským jevem. Jeho zkoumání, poznávání trendů jeho vývoje, je možné pouze na základě znalostí celku. Každý úsek vojenství je nutné zkoumat nejen sám o sobě, ale v souvislosti s předchozími úseky, jichž je určitým pokračováním. Tento přístup umožňuje vyhnout se absolutizaci nedávno minulého vývoje, zkušeností z poslední války apod., které by mohly spíše zaslepovat než osvětlovat cestu dalšího poznání.

Tento přístup se bezesporu vztahuje i na zkoumání druhé světové a Velké vlastenecké války a zařazení jejich zkušeností a poznatků do současného vojenskoteoretického myšlení. První zastupce ministra národní obrany SSSR armádní generál Sokolov uzavírá svůj článek „Sovětské vojenské umění“ zjištěním, že i přes odstup třiceti let, které uplynuly od minulé války, i když se zásadním způsobem změnilly podmínky a prostředky vedení ozbrojeného zápasu a jaderné zbraně podmínily vznik nových forem a metod vedení operací a operačního použití druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, přesto bojové zkušenosti minulé války, zvláště její závěrečné etapy neztratily na významu. „Rozvoj soudobé teorie vojenství není možný bez hluboké analýzy a všestranného výzkumu zkušeností minulé války, zkušeností lokálních válek, provedených cvičení a manévřů, vědeckých výzkumů a výpočtů. Proto zkušenost sovětského operačního umění, získaná v tažení v Evropě v roce 1945, zasluhuje všestranný výzkum, analýzu a širokého využití v teoretických pracích i v praxi operační přípravy vojsk, štábů a velitelů“ (Vojennoistoričeskij žurnal č. 5/1975, s. 35.).

Základní aspekty vojenské politiky KSSS

Se vznikem světové socialistické soustavy, se vstupem Sovětského svazu do období výstavby komunismu a ve spojitosti s vědeckotechnickou revolucí ve vojenství, začala nová etapa v rozvoji Sovětských ozbrojených sil. V polovině šedesátých let, díky všestrannému a úplnému vybavení vojsk nejnovější technikou a soudobými nejmodernějšími prostředky vedení ozbrojeného boje, vstoupila Sovětská armáda i námořnictvo do období bouřlivého rozvoje, rychlého a mohutného růstu bojové síly.

To vše probíhalo současně s rozvojem sovětské mírové iniciativy a ofenzivy v zahraniční politice, kterou podporovaly všechny mírumilovné síly světa a národy bojující za sebeurčení a národní svébytnost. Na tom, že v Evropě nebyla za posledních 30 let rozpoutána válka,

má největší zásluhu mírová politika Sovětského svazu a socialistických zemí a také skutečnost, že se Sovětský svaz mohl opřít o úspěchy v politice a ekonomice, ale také o své mohutné, vysoce připravené a vycvičené ozbrojené síly schopné zabezpečit a uhájit vše co lid vybudoval. Byla to také síla Sovětské armády, která se stala faktorem, s nímž agresori musí počítat, která bránila jejich lupičským, protilidovým a protisocialistickým choutkám.

Čím je především charakterizováno toto období života a činnosti sovětských ozbrojených sil, a zvláště v čem se konkrétně zvýšily nároky a požadavky na praktickou činnost komunistické strany, jejího ústředního výboru v řízení sovětských ozbrojených sil, chci rozebrat v tomto článku.

Základní leninská východiska vojenské politiky KSSS

Zkušenosti historického vývoje nejednou potvrdily, že rozhodná obrana socialistických vymožeností byla a zůstává životní nezbytností, je jednou ze všeobecných zákonitostí socialistické revoluce, výstavby socialismu.

V programu KSSS, v usneseních sjezdů strana jasně formulovala úkoly obranné neschopnosti SSSR a bojové síly ozbrojených sil, nezbytnost organizační a ideologické práce a úkoly dalšího upevnění jednoty celého socialistického společen-

ství. To vše nachází konkrétní výraz ve vojenské politice KSSS.

Vojenská politika KSSS, tak jak byla postupně formulována na jednáních a v dokumentech poválečných sjezdů KSSS, obsahuje tyto základní charakteristické rysy:

1. Zakládá se na důsledné marxisticko-leninské vědecké analýze celosvětových vztahů současné společenské epochy. Vychází z úkolů celosvětových vztahů současné společenské epochy. Vychází z úkolů světového komunistického hnutí v této epoše a ze strategicko-taktické koncepce realizace těchto úkolů.

2. Charakterizuje soudobou světovou válku z třídně politického a vojensko-technického hlediska a formuluje třídní charakter, podstatu a politické cíle této války, vyjadřuje také konkrétní třídní a internacionální postoje revolučního proletariátu, lidových mas a socialismu k takové válce.

3. Organizuje státní sovětský obranný systém, jakož i koaliční systém internacionální vojenské obrany socialismu a je páteří jejich budování.

Charakter a zvláštnosti soudobé války kladou stále vyšší a nové nároky na morálně politickou a psychologickou přípravu vojsk k odrazení možné agrese. Tato skutečnost vyžaduje, aby velitelé, političtí pracovníci a stranické organizace zvolili kvalitativně nový přístup k řešení tohoto problému.

Leninské závěry o významu morálního ducha vojsk ve válce jsou základem činnosti strany, politických orgánů a stranických organizací. Přes sebelepší technickou vybavenost armády, zůstává člověk hlavní, rozhodující silou ve válce. Proto jsou také všechny organizační úkoly k upevnění bojeschopnosti armády a námořnictva s aktivní stranickopolitickou prací v ozbrojených silách, se zdokonalováním jejich forem a metod řízení a posilování vlivu stranických organizací.

V současných podmínkách se významně rozšířilo internacionální poslání sovětských ozbrojených sil, Leninská ideje o nutnosti těsné spolupráce národů, jež se osvobodily od kapitalismu, našly své nejpřímější a nejdůležitější vyjádření v bratrském spojení zemí socialistického společenství. Společné zájmy těchto zemí vyžadují sjednocení všech sil a prostředků k rozhodnému odporu proti agresorovi. Objektivním základem tohoto svazku je všem společná marxisticko-leninská ideologie, sociálně politické a ekonomické společenské zřízení, jednota cílů a úkolů armád.

Internacionální pojetí obrany socialistické vlasti, které vychází z životních potřeb světového socialismu, z nutnosti kolektivní obrany revolučních vymožeností bratrských národů, nekompromisně odmítá tezi maoistů o tom, že v současných podmínkách musí každá socialistická země budovat a také chránit socialismus, přičemž spoléhat jen na své vlastní síly. Vojenská izolace je krajně nebezpečná pro kteroukoliv zemi socialistické soustavy, zvláště při existenci agresivních imperialistických paktů.

S vytvořením světové socialistické soustavy se od základů změnila podmínky a možnosti obrany socialistické vlasti. XXIII. sjezd zvýraznil myšlenku, že Sovětské ozbrojené síly jsou povolány bránit nejen Sovětský svaz, ale společně s bratrskými armádami zabezpečit svobodu a nezávislost všech zemí socialistického společenství. Další rozvoj a upevnění bojového soudruženství s bratrskými zeměmi — Varšavské smlouvy je charakteristickou zvláštností současné etapy rozvoje sovětských ozbrojených sil. XXIV. sjezd KSSS zdůraznil, že v průběhu osmé pětiletky byla vykonána velká práce v upevnění této vojenské organizace a byla vysoce oceněna připravenost ozbrojených sil socialistických států k zabezpečení obrany mírové práce všech bratrských národů.

Protože snaha a úsilí SSSR pro zmírňování napětí ve světě nenacházejí odpovídající porozumění, vidí KSSS i nadále svůj úkol ve vojenské oblasti v upevňování nejen svých ozbrojených sil, ale i v rozšiřování spolupráce s bratrskými socialistickými zeměmi, v koordinaci vojenskoekonomického úsilí, v aplikování jednotných metod přípravy a výchovy vojsk, výměny zkušeností, poskytuje pomoc bratrským armádám v přípravě vojenských kádřů, atp. Důležité je také vypracování jednotných názorů na charakter soudobé války; to předpokládá nejen jednotné používání různých bojových prostředků, ale také vypracování jednotných způsobů zvyšování mobilizační přípravy vojsk sjednocených ozbrojených sil Varšavské smlouvy.

Proto posílení řídicí úlohy KSSS v ozbrojených silách a požadavky dalšího upevnění obrany SSSR jsou v tomto směru ovlivněny složitou situací ve světě a z toho vyplývajícími náročnými úkoly na jejich činnost ve vojenské výstavbě, její historickou odpovědnosti za osudy socialismu a komunismu. Jak zdůraznil XXIV. sjezd KSSS, je historickou skutečností, že jen díky neustálé pozornosti strany a sovětské vlády problémům upevnění obranné schopnosti země bylo možné ubránit socialismus.

Objektivní podmínky a činitele, které ovlivňují současnou vojenskou politiku strany

Při analýze těchto problémů vycházíme především z usnesení sjezdů KSSS a programu strany, které formulují a všestranně zdůvodňují úkoly a cesty dalšího upevnění ozbrojených sil a bojového soudružství s ostatními socialistickými zeměmi, včetně základních úkolů sovětské zahraniční politiky.

KSSS a sovětská vláda v duchu těchto usnesení uskutečňují vytrvale mírovou politiku v zahraničních vztazích, jejímž základem jsou leninské principy mírového soužití států s různým sociálně ekonomickým zřízením. Přiblížilo se takové období v životě národů světa, kdy mírové soužití socialistických a kapitalistických států se stalo objektivní nutností rozvoje lidstva.

Vzájemný poměr sil ve světě se změnil ve prospěch socialismu. Socialistické země vystupují jako rozhodující síla v boji za mír, proti rozpoutání války. To je nesporný fakt. Spolu s tím však KSSS a sovětský lid nemůže lhostejně přihlížet k tomu, jak vládnoucí kruhy USA a jejich spojenci v agresivních blocích nejenže uchovávají ohromný válečný aparát, ale stále jej zdokonalují, vynakládají nemalé úsilí o mezinárodní sjednocení všech prostředků boje proti socialistickým zemím.

Vojenské rozpočty zemí NATO se každoročně zvyšují o 2–3 miliardy dolarů. Za těmito čísly se skrývají stále další a další typy vyhlazovacích zbraní — nové stále ničivější jaderné pumy a střely, nové

stále muhotnější rakety, tanky a letadla, válečné lodě a ponorky. Kvalitativní zdokonalování zbraní nabylo dosud nevidaného rozsahu.

V současné situaci je třeba správně hodnotit probíhající procesy v kapitalistickém světě. Dvě velké porážky imperialistů v ozbrojeném boji proti sovětskému státu, porážky imperialismu v bývalých koloniálních zemích, vytvoření a růst mohutné světové soustavy socialismu, bouřlivý rozvoj vědeckotechnického pokroku — to vše přinutilo vládnoucí kruhy imperialistických států přejít k nové taktice — taktice „vyčkávání“, „lavírování“, „přizpůsobování se“ nové historické situaci.

Reakční podstata a agresivní záměry se nejvýrazněji projevují v politice amerického imperialismu, který je největším nebezpečím pro nezávislost národů a pro světový mír, hlavní překážkou na cestě společenského pokroku. Pro USA je zvlášť charakteristická agresivní linie zahraniční politiky, rozdmýchávání militarismu, který v sobě skrývá hrozbu světové války.

Všechny tyto rozporné skutečnosti značně komplikují situaci a řešení všech otázek bezpečnosti Sovětského svazu. Proto v situaci, kdy imperialistická reakce se stále více přiklání k vojenským dobrodružstvím a přímé agresí, SSSR nemá právo zapomínat ani na chvíli na nutnost upevňovat své ozbrojené síly a jejich vysokou bojovou připravenost.

Současná linie KSSS ve vojenské politice

Materiály XXIV. sjezdu ukazují, že činnost strany při upevňování obranné síly sovětského státu, výstavbě a zdokonalování ozbrojených sil je velmi složitá a mnohostranná. Tato činnost předpokládá rozpracování vojenské politiky sovětského státu, další tvůrčí rozvoj leninských principů vojenské výstavby, řešení otázek o charakteru a určení sovětských ozbrojených sil v současných podmínkách. Vojenská politika KSSS v sobě zahrnuje celou řadu důležitých otázek, na jejichž úspěšném řešení závisí obranyschopnost země i ozbrojených sil. To především předpokládá posilování a rozvoj materiálně technické síly státu, zdokonalování bojovosti vojsk, rozpracování vojenské doktríny, zdokonalení systému přípravy vojenských kádřů, určení hlavních cílů a úkolů ideologické práce ve vojscích, koordinaci vojenskoekonomického úsilí zemí socialistického společenství a další úkoly.

Soudobá bojová technika v sobě odráží

nejnovější poznatky vědeckotechnického pokroku. Její kvalita a kvantita jsou v přímé závislosti na úrovni rozvoje ekonomiky, na existenci vysoce připravených vědeckotechnických kádřů.

K výrobě soudobé vojenské techniky a zbraní už nestačí dřívější průmyslová odvětví. Např. pro soudobé letectvo bylo třeba vytvořit speciální metalurgii, zvláště přesnou výrobu přístrojů, výrobu automatických, jaderných, raketových, elektronických a jiných prostředků.

Vycházíme-li z požadavku zabezpečení mírové, socialistické výstavby v Sovětském svazu, můžeme charakterizovat politiku strany v oblasti vojenskotechnického rozvoje ozbrojených sil v současné etapě takto:

1. Pod vedením ÚV KSSS a vlády byly v osmém pětiletce rozpracovány a zavedeny do sériové výroby nové konstrukce bojové techniky a výzbroje. Přitom strana a vláda neustále přihlíží k nebezpečí, že impe-

rialisté rozpoutají termonukleární válku. V souvislosti s tím byla věnována velká pozornost růstu raketového jaderného potenciálu, dalšímu zdokonalení raketových vojsk strategického určení.

2. Značná pozornost byla věnována vytvoření pohyblivých raketových zařízení mezikontinentálního a středního doletu a také moderních prostředků velení a řízení, výpočetních stanic, prostředků automatizace a mechanizace atd.

3. V minulých letech velmi rychlými tempy narůstalo vyzbrojení všech druhů ozbrojených sil raketovými jadernými zbraněmi.

4. Značně se zvýšila mobilita vojsk na základě velkého množství strojů, zvláště ve vševojskových jednotkách.

Tato opatření strany ve vojenskotechnickém rozvoji ozbrojených sil změnila od základů jejich charakter. V roce 1956 začala vojska dostávat rakety různých tříd a typů. V srpnu 1957 SSSR jako první země na světě úspěšně vyzkoušel mezikontinentální balistickou raketu. 17. prosince 1959 ÚV KSSS a sovětská vláda přijaly rozhodnutí o vytvoření raketových vojsk strategického určení, jako samostatného druhu ozbrojených sil. Základem jejich bojové síly se stalo mistrovské ovládnutí kvalitativně nových prostředků vedení boje, schopných plnit velké vojenskostrategické úkoly.

Raketové jaderné zbraně operačního a taktického významu se staly základem palébné síly pozemních vojsk. Vševojskové svazky mají kromě toho zdokonalené dělostřelectvo různého doletu a také obrněné transportéry, ženijní techniku, jednotky PVO. Bylo dosaženo plné motorizace motostřeleckých vojsk.

Základ protivzdušného systému země vytvářejí nadzvukové přepadové stíhací letouny, které spolupracují v úzké součinnosti s protivzdušnými raketovými vojsky.

Nebývalý byl rozvoj sovětského letectva. Letectvo bylo vybaveno reaktivními nadzvukovými letouny a mohutným raketovým jaderným vyzbrojením a současným radioelektronickým zařízením. Tyto letouny mohou létat v noci i ve dne, ve složitých meteorologických podmínkách, v malých i ve velkých výškách a překonávat obrovské vzdálenosti.

K velkým kvalitativním změnám v technickém vybavení došlo u výsadkových vojsk. V posledních letech byla uskutečněna plná motorizace týlových vojsk ozbrojených sil.

Takovým způsobem proběhla reorganizace a přezbrojení armády na základě politiky strany v rámci vojenskotechnického

rozvoje. Ta přivedla sovětské ozbrojené síly k hlubokým kvalitativním změnám, ke gigantickému růstu jejich úderné a palébné síly.

Mezi další směry rozvoje sovětských ozbrojených sil patří příprava, výchova a rozmístění vojenských kádřů.

Strana považuje za nutné, aby si velitelské kádry vytrvale osvojovaly marxisticko-leninskou teorii, aby měly vynikající vojenskotechnickou přípravu, aby odpovídaly všem požadavkům moderní vojenské teorie a praxe.

Kádrovou politiku KSSS v současné etapě přesně a jasně určují dokumenty XXIV. sjezdu KSSS. Má starostlivý a citlivý vztah ke starým kádřím s cílem využít jejich zkušeností a znalostí a zároveň dbá o uplatnění mladých nadějných pracovníků.

V posledních letech dochází k přestavbě vysokých a středních škol v ozbrojených silách a ke zlepšení kvality výchovné práce s posluchači. Byly vytvořeny nové vojenské vysoké školy.

Díky neustálé pomoci strany mají nyní sovětské ozbrojené síly vysoce připravené vojenské kádry, schopné úspěšně řešit všechny požadované úkoly, které před nimi stojí.

Dalším směrem činnosti strany ve vojenské oblasti je uskutečnění opatření ke zvýšení úrovně stranickopolitické práce a zvláště ideologické práce s příslušníky ozbrojených sil. Strana vychází z leninských závěrů o tom, že stranickopolitická práce je jedním z nejvlivnějších prostředků politického řízení ozbrojených sil, čírorodým prostředkem ideové politické výchovy všech příslušníků.

Důležitou událostí v životě ozbrojených sil po XXIV. sjezdu KSSS byla V. celarmádní porada tajemníků stranických organizací, která byla svolána z iniciativy ÚV strany v březnu 1973. V pozdravu, který zaslal ÚV KSSS účastníkům porady, byl zdůrazněn význam stranickopolitické práce v soudobých podmínkách, který vyplývá ze složitosti mezinárodní situace a zesíleného ideologického boje, z nových požadavků na ozbrojené síly, z nutnosti dalšího zintenzivnění práce stranických organizací v ozbrojených silách, a potřeby posílit vliv komunistů na vojenské masy.

Současná možná válka potvrzuje závěry marxisticko-leninského učení v tom, že nemůžeme hodnotit jen technickou stránku přípravy země na válku k odražení možné agrese. V této souvislosti mají zvláštní význam změny v sociálně politickém rozvoji sovětské společnosti. Jsou vý-

razem zdokonalování politického systému sovětského všelidového socialistického státu, dalšího zkvalitnění socialistických výrobních vztahů, kvalitativního a kvantitativního růstu dělnické třídy, upevnění družby a spolupráce národů SSSR.

Z tohoto hlediska má významnou roli tendence rychlého početního růstu obyvatel Sovětského svazu. K 15. lednu 1970 dosáhl počet obyvatel SSSR 241 720 134 lidí. Co do rychlosti přírůstku obyvatel, SSSR předbíhá největší kapitalistické země Evropy. Několik čísel pro srovnání. Za posledních 20 let, k počátku roku 1970 se zvětšil počet obyvatel SSSR o 35 %. Za tutéž dobu vzrostl počet Velké Británie jen o 12 %, Itálie o 15 %, Francie o 21 %, NSR o 23 %. Početní růst obyvatel Sovětského svazu je proto nepochybně důležitým činitelem nejen z hlediska obranyschopnosti, ale i celkové ekonomické situace země.

Úspěchy v ekonomice, ve vědeckotechnickém rozvoji, ve zdokonalování řízení společnosti, zvyšování kulturní úrovně obyvatel, objektivně vytvářejí materiálně technický a sociálně politický základ zvyšování bojové síly sovětských ozbrojených sil.

Za těchto podmínek vidí KSSS svůj úkol v tom, aby výstavba komunismu a upevnování obrany sovětského státu byly řešeny komplexně, aby byl včas oceněn obranný význam dosažených výsledků a aby jich bylo racionálně využito v zájmu obrany socialistické vlasti.

Základní přeměny ve vojenském se dotkly širokého okruhu problémů, které vyžadují principiální rozpracování otázek vojenské teorie, hluboké vědecké analýzy probíhajících procesů. Především vyvstal úkol zevšeobecnit zkušenosti ze zabezpečování obranyschopnosti sovětského státu a také odhalit celou složitost společensko-ekonomických procesů spjatých s vedením současné války a na tomto základě přimnout teoretické závěry a praktická opatření v přípravě vojenských kádřů ozbro-

jených sil a pro další upevnění obrany-schopnosti vůbec.

Vědeckotechnická revoluce nastolila nové problémy spojené s organizační strukturou ozbrojených sil, složením, úlohou a vzájemným vztahem druhů vojsk, se zdokonalováním celého systému přípravy kádřů, atd. V těchto podmínkách významně vzrůstá úloha strany, jejího ÚV při stanovení trendů rozvoje armády, ve správném docenění perspektivních prostředků ozbrojeného boje a jejich výroby, při řešení úkolů nejracionalnějšího sládní raketových jaderných zbraní s konvenčními, při vypracování vědecky zdůvodněného programu činnosti zbrojního průmyslu.

Síla sovětských ozbrojených sil se plně opírá o dosažené výsledky sovětské vojenské vědy. Díky péči komunistické strany a tvořivému úsilí vojenských vědců byla v posledních letech sovětská vojenská věda obohacena novými poznatky a závěry o možném charakteru soudobé války, o cestách zdokonalování bojové a mobilizační připravenosti ozbrojených sil, o formách její organizace a způsobech činnosti.

Soudobá válka stírá hranice mezi frontou a týlem. To vyžaduje věnovat zvýšenou péči nejen armádě, ale celé zemi, všemu obyvatelstvu k přípravě na rozdrčení imperialistického agresora. Za těchto podmínek zákonitě rostou nároky na činnost KSSS k zabezpečování životaschopnosti sovětského státu, při organizaci občanské obrany a ochrany obyvatelstva před možnými jadernými údery nepřítelů, i při organizaci spolehlivé ochrany důležitých politicko-administrativních, vědeckých, hospodářských a jiných center. Proto už v mírové době komunistická strana a sovětská vláda uskutečňují nezbytná opatření k racionálnímu využití materiálních a jiných rezerv v zájmu vytvoření vysoké obranyschopnosti státu. Ze zvyšujícího se významu přípravy všeho obyvatelstva k obraně země vyplývá úkol vojenskovo-lástecké výchovy sovětských lidí, širokého rozvíjení vojenských znalostí mezi obyvatelstvem a důrazem na kvalitní masové politickou práci.

VYTVÁŘENÍ ÚDERNÝCH USKUPENÍ V ÚTOČNÉ OPERACI

Jedním ze způsobů, jak zabezpečit splnění cílů a úkolů útočné operace, je skryté vytváření a aktivní použití úderného uskupení. Navazuji tímto na články plk. gšt. ing. Martinského ve VM 6/1973 a plk. ing. Vasilka ve VM 10/1974. Půjde především o vytváření úderných uskupení ve frontové operaci.

Úderné uskupení v útočné operaci frontu představuje soustředění rozhodujících sil a prostředků operační sestavy frontu, tj. především pozemních vojsk a letectva včetně komplexního materiálního zabezpečení, v plánovaném čase a prostoru na rozhodujícím směru operační činnosti podle zámyslu velitele. Z toho vyplývá, že není zvláštním prvkem operační sestavy. Vytváříme je s cílem — zabezpečit vysoké tempo útoku vojsk především na směru hlavního úderu a vytvořit převahu sil a prostředků zvláště při vedení operace bez použití jaderných zbraní.

Vytváření úderného uskupení není jednorázovým aktem, ale je to postupné narůstání sil a prostředků na směru hlavního úderu frontu v závislosti na přebírání doplněných a nově vytvářených svazků a útvarů.

Vede-li front hlavní úder vnitřními křídly prvosledových armád, tvoří jej divize, které působí na styku obou armád a další svazky. Je-li směr hlavního úderu u některé z prvosledových armád, pak úderné uskupení tvoří převážná část sil této armády.

Sovětská armáda v rozhodujících vítězstvích Velké vlastenecké války vytvářela uskupení s velkým úsilím. Na směru hlavního úderu vytvářela tři až pětinásobnou převahu v živé síle, pěti až desateronásobnou převahu v dělostřelectvu a tancích. Bylo to dáno tím, že hlavní úder vedl front v úseku, který

představoval 5—15 % celkové šířky jeho pásma. Přitom se jej zúčastnila více jak polovina střeleckých svazků, větší část dělostřelectva a téměř všechny tanky a letectvo.

Zkušenosti z VVV tedy ukazují, že rozhodující podíl na úspěšném vedení hlubokých útočných operací mělo vytváření úderných uskupení na určených směrech. V podmínkách nebezpečí jaderné války vytváření úderných uskupení ovlivňuje úhroza jaderných úderů nepřítele.

Úderná uskupení se v minulosti vytvářela na zvolených směrech předem. V současných podmínkách tento způsob není výhodný, protože vystavuje vojska možným úderům nepřítele. Proto v současných podmínkách budeme úderné uskupení vytvářet z chodu, přesunem svazků (útvárů) z hloubky, kde byly rozmístěny na velkém prostoru. Moment překvapení může zde hrát rozhodující úlohu. Podmínky jsou k tomu vytvořeny vysokou manévrovostí vojsk a možností využít výsledků jaderných úderů.

Úderné uskupení vytváříme z vševojskových (tankových) svazů (svazků) prvního a druhého sledu, ze záloh a to manévrem sil a přeskupením vojsk z jiných směrů včetně širokého použití vzdušných výsadek. Můžeme je vytvářet

1. před zahájením operace,
2. se zahájením operace — při nenadálé agresi nepřítele. (V obou případech většinou v operační sestavě prvosledové armády.)
3. v průběhu frontové útočné operace.

Úderné uskupení budeme vytvářet plánovitě v souladu se zámyslem operace a v závislosti na činnosti nepřítele a stavu bojeschopnosti vojsk.

Zaujetí operační sestavy a vytváření úderného uskupení frontu před a při zahájení operace nebude rozebírat — viz články VM 3 a 10/1970, 8/1972, 4, 6 a 7/1973, 9 a 10/1974 a 1/1975.

K tomu chci jen uvést, že při plánování první útočné operace frontu kládeme důraz na vytvoření takové operační sestavy, která zabezpečí nejen úkoly obranného charakteru ve výchozím prostoru pro útok (např. ničení nepřítele, který pronikl a odrazil jeho agresi), ale současně musí umožňovat vytváření silného úderného uskupení s cílem přenést bojovou činnost na území nepřítele a pokračovat v útoku na jeho území.

V průběhu frontové útočné operace dojde k podstatným změnám v operační sestavě. Proto bude nutný manévr silami a prostředky k vytvoření úderných uskupení. Ta budeme vytvářet pod tlakem nepřítele, při bezprostředním styku s ním a postupně.

K zabezpečení vysokého tempa útoku musíme mít bojeschopné druhé sledy a zálohy, které především zabezpečí převahu sil na směru hlavního úderu a tvorbu nových úderných uskupení.

Silami a prostředky musíme reálně hospodařit. Proto budeme pravidelně střídát jednotky a vojska v prvním sledu s druhými sledy a zálohami a obnovovat druhé sledy a zálohy hlavně přísunem z hloubky (přidělené frontu). Tímto způsobem bylo zabezpečeno vysoké tempo postupu v druhém a třetím období VVV. Např. v průběhu Viselsko-oderské operace předsunuté odřady některých svazků 3. gardové tankové armády byly v rozmezí 10 dnů vyměněny 5× a PO některých svazků 2. gardové tankové armády v rozmezí 12 dnů 6×. Tankové brigády v sestavě předsunutých odřadů vedly nepřetržitou činnost přibližně 2—3 dny.

Potřebné síly k vytvoření úderného uskupení můžeme získat i převedením některých divizí z pasivních úseků fronty. V průběhu VVV měl tento způsob

velké uplatnění. Velmi častý způsob bylo zasazování divizí po předchozím ro-
kádním přesunu. Např. 66. gsd a 151. sd v rámci 18. armády, 18. gss a 3. hss
v rámci 1. gardové armády v září 1944 v bojích o přístupy ke Karpatům ve
Východokarpatské operaci.

Již jsem uvedl, že vytváření a použití úderného uskupení doznalo vzhledem
k použití jaderných zbraní určité změny. Zde vystupuje do popředí nový faktor
v narůstání úsilí v útočné operaci a to **jaderné údery**. I při použití jaderných
zbraní vrcholí narůstání úsilí teprve zasazením sil z hloubky (svazu nebo
svazku) k rychlému využití výsledků jaderných úderů.

Nejčastějším způsobem použití druhých sledů a záloh při vedení operaci
s použitím JZ bude jejich postupné zasazování. Ovlivňují to zejména různé doby
obnovy bojeschopnosti vojsk po jaderných úderech nepřítele. Mnohdy budeme
nuceni k vytvoření úderného uskupení prvosledové armády použít divize ze zá-
lohy velitele frontu. Uvedu příklad, na kterém si můžeme ukázat možnou va-
riantu utváření úderného uskupení frontu — viz **schéma**.

Situace vojsk 3. F, který vedl hlavní úder 5. A a další úder 7. A a měl do
konce dne 5. 6. splnit bližší úkol frontu, je po přechodu na použití jaderných
zbraní a uskutečnění hromadného úderu nepřítele tato: Prvosledové divize
5. A kromě 4. msd jsou v důsledku ztrát nuceny zastavit útok a odstraňují
následky jaderného napadení. 3. msd (na pravém křídle operační sestavy)
v součinnosti se sousední 74. msd dokončuje zničení obklíčených zbytků ne-
přátelské divize.

7. A s třemi divizemi v prvním sledu přešla do pronásledování odcházejí-
cích vojsk 6. as. 12. msd dokončuje ničení obklíčených sil nepřítele.

6. A ve druhém sledu frontu odstraňuje následky po jaderných úderech
nepřítele (114. td a 112. msd jsou bojeschopné).

Velitel frontu kromě rozhodnutí k obnovení bojeschopnosti a odstranění
následků po jaderných úderech rozhodl:

Dalšími skupinovými a jednotlivými jadernými údery raketového vojska a
letectva ničit zbraně hromadného ničení a nepřátelské zálohy 5. a 8. as.

K využití účinků vlastních jaderných zbraní a k přenesení směru hlavního
úderu frontu na nový směr X—Y vytvořit úderné uskupení ze druhosledové
6. A v tomto složení: 4., 112. msd, 7., 17. a 114. td, 6. arb. První sled 6. A vytvo-
řit ze 7. td, 17. td a 4. msd, druhý sled ze 114. td a 112. msd. Z toho vyplývá, že
6. A tvoří hlavní jádro úderného uskupení frontu a přibírá ze sestavy 5. A 7. td
a 4. msd a z vševojskové zálohy frontu bude jí přidělena 17. td. V rámci frontu
přejde po obnovení bojeschopnosti do vševojskové zálohy 111. msd a 113. td ze
sestavy 6. A a v dalším bude si frontu vytvářet druhý sled z vojsk 5. A. Další
úder frontu bude i nadále vést 7. A.

Popíšeme si pro zajímavost různorodou charakteristiku pravděpodobného bo-
je některých divizí:

Divize nově se vytvářeného úderného uskupení: zasazení hlavních sil úder-
ného uskupení 6. A (7. a 17. td) zabezpečí udržení stanoveného prostoru, tj.
obranou 4. msd (6. A) i 2. msd (5. A). 7. td povede pravděpodobně útok z cho-
du, zatímco zasazení 17. td bude mít charakter střetného boje. 4. msd po zasa-
zení hlavních sil buď přejde do druhého sledu 6. A, nebo přejde do útoku jako
prvosledová divize.

Úderné uskupení na dalším směru úderu frontu (tj. v operační sestavě 7. A)
budou tvořit prvosledové divize 13., 14. msd a 8. td. Pro názornost jen připomínám,
že mezi 5. a 6. A bylo vyznačeno nové rozhraní.

Narůstání úsilí v operacích, vedených jen konvenčními zbraněmi, má řadu společných a charakteristických rysů se způsoby narůstání úsilí v operacích ve VVV.

Cíle operace budeme dosahovat především postupným ničením nepřátelských uskupení a tomu bude odpovídat i narůstání úsilí na hlavním směru úderu. Výrazné zde bude hromadění sil a prostředků na rozhodujícím směru operační činnosti k získání několikanásobné převahy sil. Ale způsob samotného vytváření musí doznat kvalitativních i kvantitativních změn. Limitující je zde nebezpečí použití jaderných zbraní nepřítelem. Proto klademe požadavky na nepřetržitou realizaci opatření k ochraně proti zbraním hromadného ničení a z toho vyplývajících požadavků na rozptýlení operačních sestav a vedení útoku v širších pásmech. K vytvoření úderného uskupení za těchto podmínek (např. k průlomu nepřátelské obrany) musí dojít po předchozím rychlém soustředění vojsk z různých směrů za podpory klasických zbraní. Vojska se musí k tomuto účelu soustředit jen na nezbytnou dobu.

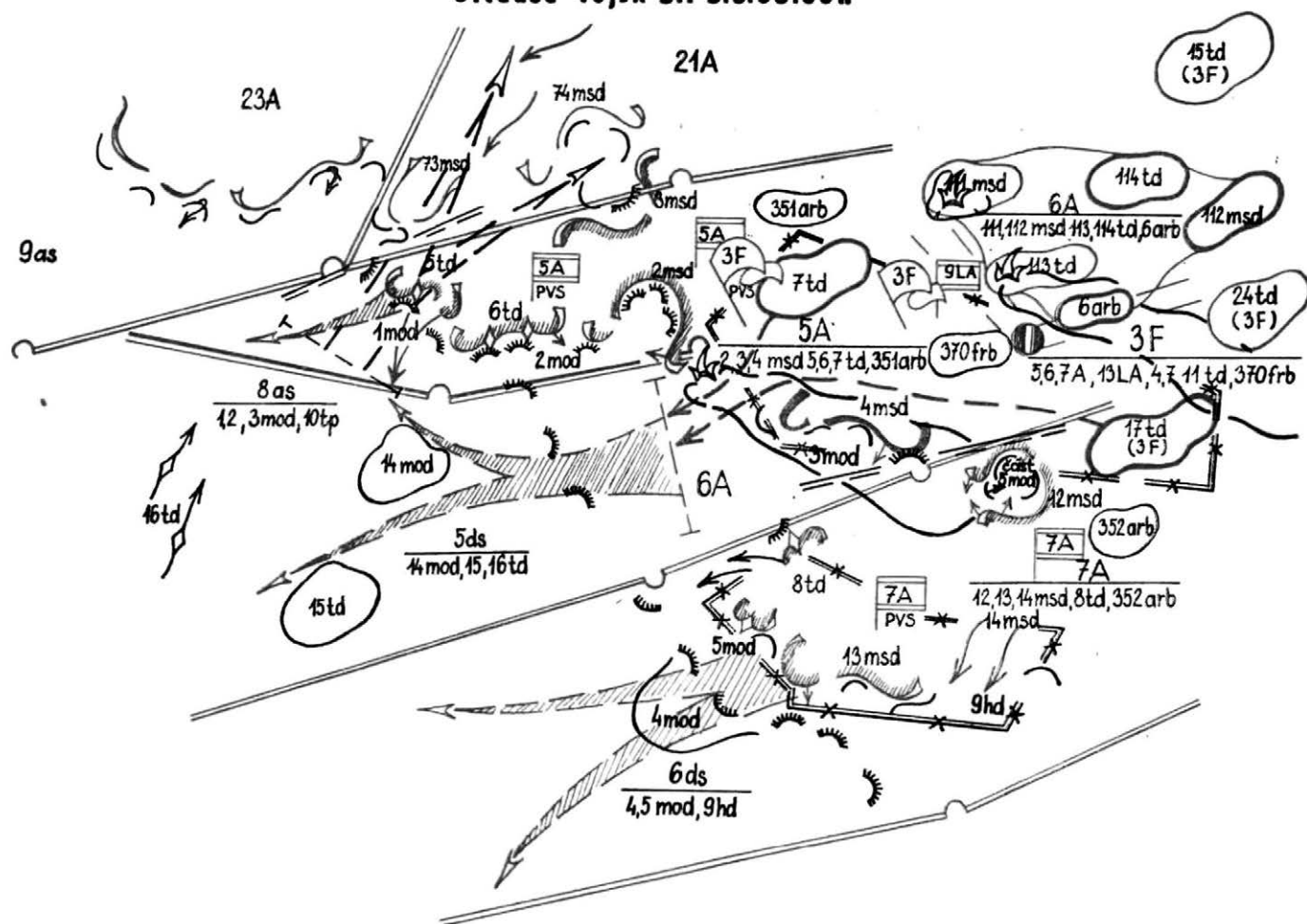
Umění vytvářet úderná uskupení v současných podmínkách spočívá kromě jiného právě v jejich **skrytém a rychlém vyvedení do určitých prostorů pro zasažení z různých směrů** při dodržení zásady, že svazky v těchto prostorech nebudou dlouho. Proto nejvýhodnějším způsobem soustředění a použití úderných uskupení bude zahájení bojové činnosti z chodu a s překvapením. To vyžaduje vysoké organizační umění velitelů a štábů, důsledné zplánování a zabezpečení přesunů jednotlivých svazků do pásem příští činnosti.

Důležitým opatřením, které zabezpečuje skryté vytvoření a překvapivé zasažení úderného uskupení, je organizace součinnosti.

Složitě úkoly zde vyvstávají i v oblasti všestranného zabezpečení vojsk úderného uskupení. Do popředí vystupuje zvláště opatření operačního maskování, které v podstatě musí zabezpečit utajení činnosti vojsk a desinformaci nepřítele, zejména utajení směru hlavního úderu.

Skryté vytvoření úderného uskupení patří k vrcholům vojenského umění. Vyžaduje obrovskou a cílevědomou práci velitelů, štábů a vojsk a předpokládá využívat bohatých zkušeností z období VVV i z velkých operačních cvičení vojsk Varšavské smlouvy.

Situace vojsk 3.F 5.6.06.00h

MANÉVR SILAMI A PROSTŘEDKY V OBRANĚ

Vedle manévru palbou je nejdůležitější součástí aktivity obrany manévr silami a prostředky. Jeho podíl na bojové činnosti vojsk **vzrostl** vzhledem k zvětšování rozmachu bojů a operací, vyvolanému účinkem a dosahem palebných prostředků a zvyšující se mobilitou vojsk. Současně se však **snižoval jeho význam pro bezprostřední ničení protivníka**. K ničení hlavních sil protivníka bylo totiž třeba stále méně palebných prostředků (větší účinek a dosah). Zejména pěchotních zbraní, které kdysi byly při ničení protivníka rozhodující, se stále zmenšovala.

Tato tendence vyvrcholuje za použití jaderných zbraní, které jsou hlavním prostředkem ničení. Úměrně s počtem jejich úderů a velikostí náplně se bude při dodržení zásad maximální efektivity snižovat i účast ostatních palebných prostředků na ničení protivníka a tím i přímý vliv jejich manévru na úspěšnou bojovou činnost. Bude tomu tak zejména na těch stupních, které mají své prostředky jaderného napadení.

Na taktických stupních, kde jaderné prostředky s výjimkou divizí nejsou, bude **význam manévru silami a prostředky pro bojovou činnost i nadále velký**. Jedině jejich přiblížením na účinný dostřel můžeme totiž zabezpečit použití daných zbraní.

Obdobně tomu bude na všech organizačních stupních, jestliže jaderné zbraně budeme používat omezeně nebo vůbec ne. Manévr silami a prostředky se tak stává **důležitým předpokladem pro vytvoření potřebné palebné převahy v daném prostoru a čase**. Je-li to za útoku díky celkově vyšším počtům snadné, je to v obraně značně složitější.

Omezený počet sil a široká pásma v obraně nedovolují vytvořit předem potřebné hustoty paleb na všech možných směrech nepřátelského útoku. Znamenalo by to v podstatě do značné míry rovnoměrné rozložení sil po frontě. Množ-

ství vojsk vázaných na prostor by tím značně vzrostl na úkor vojsk, použitelných podle vývoje situace. Obrana by tak byla všude stejně silná a stejně slabá.

Případné přeskupování vojsk v obraně z pasivních úseků na směr, kde má útočník úspěch, by bylo zdoluhavé (stažení vojsk, jejich soustředění, přemístění a zasazení). Takový manévru by ve většině případů přišel pozdě a byl by neúčelný a zbytečný.

Proto v obraně na předním okraji bychom měli umístit jen tolik sil, aby donutily útočníka rozvinout hlavní síly a prozradit zámysl, zejména směr hlavního úderu, popř. jiné vytyčené cíle. Ostatní síly rozmístíme v hloubce obrany při dodržení zásad OPZHN tak, aby v soulase s konkrétní situací mohly rychle a hodnotně zasáhnout na kterýkoliv směr v pásmu činnosti daného organizačního stupně.

Cílem manévru bude vytvořit potřebné uskupení sil a prostředků v daném prostoru a čase. To je rovněž hlavní podmínka pro úspěch v boji.

Z funkčního hlediska plní manévru silami a prostředky dva úkoly — aktivní a pasivní. Zatím co pasivní funkce manévru přispívá ke zvýšení ochrany vojsk obránce, je jeho aktivní složka hlavní silou při postupném prosazování jak dílčích, tak i konečného cíle obrany.

Podstatou manévru k ochraně vojsk je podle situace měnění prostorů rozmístění prvků obranné sestavy. Jeho cílem je chránit vojska v obraně před hromadnými, zejména jadernými údery nepřítele a klamat útočníka o sestavě v obraně a zámyslu jejího vedení.

Podstata aktivity manévru silami a prostředky spočívá v tom, že vytváří podmínky pro použití jednotlivých palebných prostředků vůbec nebo pro jejich nejefektivnější použití.

Nutnost manévru silami a prostředky jako nezbytného předpokladu použití jednotlivých zbraní určuje jejich dosah. Čím je dosah menší, tím je častější manévru, abychom maximálně využili jejich ničivé síly.

Dostřelu odpovídající periodičnost manévru a jeho rychlost umožňují častější zapojování jednotlivých palebných prostředků do bojové činnosti. Je-li tato rychlost větší než u útočníka, napomáhá to obránci v postupném získávání časové a prostorové převahy. Znalost daného terénu (velitelé, štáby a vojska jím již prošla), jeho dokonalé využívání, připravenost os k manévru a jeho reálné předvídání v soulase s předpokládaným vývojem situace k tomu vytváří příhodné podmínky.

Dokonalé využití terénu a soudobá vysoká pohyblivost palebných prostředků rovněž umožňují daleko **větší uplatnění jednotlivých, zejména ručních zbraní** v průběhu obrany.

Možnost jejich manévru byla dříve minimální, ale při současné plné motorizaci vojsk je tomu jinak. Vojska se mohou na obrněných transportérech nebo v bojových vozidlech pěchoty odpoutat od nepřítele a zaujmout další výhodná postavení v hloubce.

Při manévru palebného prostředku do hloubky a šířky se jeho možnost účinné pauby na protivníka násobí. Současně se snižuje procento pravděpodobnosti jeho zničení. Jedna zbraň je tak použita několikrát a na různé cíle. Tím se relativně počet zbraní odpovídajícím způsobem násobí a nepříznivý poměr se zlepšuje ve prospěch obránce.

Při manévru palebných prostředků do hloubky vytváříme reálné předpoklady pro **narůstání úsilí obrany v hloubce**. Včasný a cílevědomý manévru palebných

mi prostředky do hloubky také odpovídá jednomu z cílů obrany. Není jim jen udržet terén (výjimečně např. na řece, v průsmyku apod.), ale maximálně jej **využít k ničení útočícího nepřítele**. Manévr do hloubky tomu napomáhá. Musí být však reálný. Tzn., že jej musíme dokonale zplánovat, připravit a zabezpečit. Nesmí vést k předčasnému vydání určité části terénu nepříteli, ale musí proběhnout rychle a skrytě.

Skutečným možností manévru palebnými prostředky jednotlivých organizačních stupňů a zámyslu jejich nadřízeného musí odpovídat i hloubky obrany. O manévru silami a prostředky do hloubky rozhoduje nadřízený velitel. Jen tak zabezpečíme, že manévr proběhne podle jeho zámyslu, nebude samovolný a předčasný.

Hloubka tohoto manévru bude záviset na konkrétní situaci. Bude jej třeba sladit s činností sil a prostředků rozmístěných v hloubce obrany, musí na ni navazovat a ji doplňovat. Za mezní a optimální hloubku považujeme, kdy vojska mohou současně palebně působit s vojsky druhého sledu nadřízeného. Tak např. prapor prvního sledu v obraně může jít tak hluboko, aby v jeho prospěch a spolu s ním mohly působit palebné prostředky praporu druhého sledu pluku atd. Současné palebné působení prvosledových a druhosledových praporů vytváří podmínky pro narůstání odporu v hloubce obrany.

Manévr na stanovenou hloubku bude probíhat postupně z jedné čáry na druhou podle konkrétních podmínek, zejména terénu. Snahou přitom bude umožnit **co nejčastější zapojení jednotlivých palebných prostředků k ničení nepřítele**.

K manévru do hloubky vytváříme podmínky současně a organizováním, budováním a zaujímáním obrany. Síly a prostředky musí zaujmát obranu v takových prostorech, které jim umožňují skryté a rychlé odpoutání od útočícího protivníka. Manévr do hloubky by měl **palebně zabezpečit nadřízený** (popř. zejména a dýmovými clonami).

Ženíjní zabezpečení bude spočívat především ve zřízení výbušných i nevýbušných zátarasů, které zdrží postup nepřítele a usnadní odpoutání bránících se sil. Zátarasy budou připraveny předem. Pro plánovaný manévr budou v nich ponechány průchody. K jejich přehrazení po projití určených částí ponecháme síly a prostředky.

K vytvoření podmínek k neefektivnějšímu použití palebných prostředků patří též manévr k přehrazení mezer. Jde o mezery, které vznikly vyřazením sil a prostředků a nebo byly předem ponechány v obraně (šetření sil na směrech, kde jsme nepředpokládali útok nepřítele). Tento manévr budeme používat na všech organizačních stupních. Jeho smyslem je nedovolit útočníkovi rozvinout úspěch, nebo mu to maximálně ztížit a omezit.

Vzhledem k nasycenosti vojsk tanky a obrněnými transportéry bude mít velký význam zejména **manévr protitankovými zálohami a palebné čáry tankových praporů a pluků druhých sledů**.

Manévr silami a prostředky zpravidla podmiňují palebné údery účinnější bojové techniky (ničivost, dostřel). Patří k nim raketové vojsko, letectvo, dělostřelectvo s větším dosahem apod. Na výsledky jejich palebných úderů pak manévr silami a prostředky **navazuje**. Jeho cílem bude zvýšit palbou způsobené ztráty útočníka nebo v optimálních podmínkách dokončit rozbití jeho hlavních sil. Palebné údery musí mít takovou intenzitu, aby vytvářely reálné podmínky pro jeho úspěch. Toho můžeme dosáhnout vytvořením prostorové a časové palebné převahy nad útočníkem. Tzn., že po palebných úderech zde bude poměr

sil alespoň vyrovnán. Kromě toho **palebný systém útočníka bude narušen, popř. rozbit** a účinnost jeho eventuální palby tím podstatně snížena.

Mají-li vojska obránce dosáhnout úspěch, musí na palebně rozbitého nepřítele udeřit dříve, než se mu podaří obnovit palebný systém a bojeschopnost. Úder palebných sil a manévry musí proto následovat bezprostředně nebo krátce po palebných úderech účinnější bojové techniky.

Manévry silami a prostředky bude reálný a možný jen tehdy, jestliže palebný úder účinnějšími prostředky bude dostatečně silný. Na něm se budou podílet všechny nebo většina nejúčinnějších palebných prostředků i několika organizačních stupňů podle jednoho zámyslu, tj. centralizovaně. K centralizovanému použití nejúčinnějších palebných prostředků dochází při

- úderech na dalekých přístupech,

- protipřípravě,

- palebném zabezpečení vyvrcholení obrany příslušného organizačního stupně, tzn. při palebné přípravě protiztečí (protiúderu). Manévry pak využije především těchto rozhodujících palebných úderů v obraně.

Kromě těchto tří období centralizace obranných paleb různých stupňů vedení tvoří absolutní většinu paleb ty, které jsou součástí jednotného systému, ale vedené podle konkrétní situace a na rozkaz velitelů jednotlivých organizačních stupňů.

Po splnění základních podmínek úspěšného manévru silami a prostředky — prostorové a časové palebné převaze a alespoň vyrovnaném poměru sil — je třeba respektovat i další požadavek. Manévry musí využívat palebných úderů **bezprostředně nebo následovat krátce po nich**. Jinak může nepřítel výsledky palebných úderů snížit nebo dokonce eliminovat.

Dále rozeberu jednotlivé druhy manévru silami a prostředky k využití centralizovaných palebných úderů.

Manévry silami k využití palebných úderů na dalekých přístupech

Ze vzdálenosti mezi prostorem úderů na dalekých přístupech a prostorem rozmístění sil v obraně vyplývá, že manévry pozemními silami je prakticky vyloučen. Je to dáno jak silami v dotyku, tak zejména vzdáleností, která bude okolo 60 km. Na její překonání bychom potřebovali okolo 3 hodin přesunu. Tuto dobu může nepřítel využít k obnově bojeschopnosti. Proto není reálné počítat s možností využít těchto úderů manévrem vojsk.

Manévry silami k využití protipřípravy — úder před přední okraj

Druhým hlavním druhem palebného manévru v obraně je protipříprava. Protipříprava jde před přední okraj obrany, proto manévry silami k jejímu využití nazýváme úderem před přední okraj. Jeho organizátorem je stejně jako u protipřípravy vševojsková armáda.

I když se prostor protipřípravy svým bližším okrajem vcelku přimyká k přednímu okraji obrany, budeme mít potíže s jejím využitím úderem před přední okraj. Problém je totiž v tom, že úder musí následovat bezprostředně po skončení protipřípravy. Úder před přední okraj musíme tedy plánovat předem na základě reálného předvídání výsledků protipřípravy. Na základě jejich zhodnocení pak velitel vševojskové armády rozhodne, zda úder před přední okraj proběhne podle plánu nebo jej uprěsí, či od něj upustí.

Aby úder mohl začít bezprostředně po skončení protipřípravy, musíme do skončení protipřípravy učinit vše, co může zrychlit vyrazení vojsk. Půjde zejména o určení cíle úderu, sil, o vydání úkolů, zaujetí vhodných sestav apod.

Cíl úderu bude vycházet z předpokládaných výsledků protipřípravy a bude dán také hloubkou útočnickovy sestavy, zejména jeho prvního sledu. Maximalistickým cílem bude dokončit rozbití úderného uskupení útočnicka a vytvořit podmínky pro přechod do útoku.

Nebude-li mít vševojsková armáda dostatek sil k dokončení rozbití úderného uskupení (nejčastěji nebude), může mít úder za cíl **způsobit prvnímu sledu útočnicka další ztráty** (vedle protipřípravy). Tím zdržet zahájení jeho útoku (přeskupení) a podle situace (zejména terénu) buď zlepšit dosavadní přední kraj nebo organizovat na čáře, kterou jsme dosáhli, zabezpečovací pásma (předsunuté postavení) a vrátit se do původních prostorů.

Čím rozhodnější a hlubší bude cíl úderu, tím větší síly se jej zúčastní. Protipřípravy budou moci nejrychleji využít svazky prvního sledu, proto ony povedou tento úder.

Šířka úderu bude v podstatě vymezena šířkou protipřípravy. Na této šířce bude třeba soustředit takové síly a prostředky, aby získaly potřebnou převahu nad dotykovými silami útočnicka. K tomu je třeba u prvosledových svazků vytvořit potřebné **útočné uskupení**. Protože prapory v dotyku budou vázány bojem, musí úder před přední okraj vést nejméně druhé sledy pluků, zejména však divizí. Jednotlivé organizační celky jsou totiž soustředěny a jsou mimo pozorování protivníka. To umožňuje rychle a snadně vydat upřesňující nařízení a skrytě přeskupit vojska na určený směr.

V případě omezeného cíle úderu, zejména má-li být udržen přední okraj, zůstává při úderu palebný systém a rozmístění rot a praporů v dotyku útočnickovi utajeno nebo jejich odhalení alespoň ztíženo. Prapory v dotyku mohou pokračovat v budování obrany. Při zahájení úderu budou **přímou palbou** všech svých prostředků umlčovat prvosledové jednotky nepřítele a zabezpečovat tak vyrazení sil k úderu. V případě, že úder bude přerůstat v útok nebo vylepšovat dosavadní přední okraj, budou se podle hloubky a celkového zámyslu k němu postupně přidávat vojska na předním okraji, popř. další síly přisunuté z hloubky.

Bude-li cílem vylepšení předního okraje, mohou se po skončení úderu dosavadní pluky druhého sledu stát prvním sledem a naopak prvosledové pluky vytvoří druhý sled divize.

V některých případech může být úder před přední okraj sladěn i s **použitím taktických či operačních výsadek**. Bude to zejména tehdy, má-li úder přerůst v útok.

Protizteč a protiúder

Jsou vyvrcholením obrany příslušného organizačního stupně. O protizteči hovoříme na taktickém a o protiúderu na operačním stupni.

Cílem protizteče či protiúderu může být

— zničit proniknuvší uskupení útočnicka a vytvořit podmínky pro přechod do útoku,

— zničit proniknuvší uskupení protivníka a dosáhnout výhodné čáry předního okraje, jež může být dána buď původním předním okrajem, být vysunuta dále k nepříteli, anebo stanovená v hloubce a pokračovat dále v obraně,

— podstatně narušit útočné uskupení protivníka, vnutit mu svou vůli a ovládnutím výhodných terénních čar vytvořit podmínky pro aktivní činnost nadřízeného, popř. pro přechod do útoku přisunutými silami,

— přinutit útočníka k předčasnému zasazení druhých sledů (jen u protizteče).

Který z těchto cílů bude protizteč či protiúder sledovat, bude záviset na zámyslu nadřízeného a konkrétní situaci. Rozhodující přitom budou dosavadní výsledky obrany, účinnost palebného manévru a na základě toho vzniklý poměr sil.

Protizteč či protiúder jsou nedílnou součástí zámyslu obrany. Podmínky k nim musí vytvořit celé vedení obrany a vyčlenění potřebných sil do druhého sledu či zálohy. Použití těchto sil musíme sladit s předpokládaným vývojem obrany a musí navazovat **na činnost vojsk v dotyku**.

Protizteče a protiúder připravujeme na základě reálného předvídání průběhu obrany předem nejčastěji na dvou směrech. Na každém směru volíme dvě čáry rozvinutí pro případ, že se vojskům nepodaří včas vyjít na první z nich (blíže k útočníkovi).

Úkolem vojsk prvního sledu bude vést boj s útočníkem tak, aby jeho postup byl kanalizován v intencích zámyslu plánované protizteče či protiúderu.

Úspěch protizteče či protiúderu bude záviset na jejich zahájení. Nejvýhodnější bude, bude-li bojová sestava útočníka narušena, jeho bližší zálohy zasazeny, rozptýleny anebo vzdáleny a jeho velení narušeno. Současně musíme zabezpečit, aby hlavní síly protivníka nepronikly do týlu nebo boku našich sil za protizteče či protiúderu.

K včasnému rozhodnutí o zahájení potřebuje velitel mít dostatek zpráv a propočet poměru sil.

Podle konkrétní situace můžeme vést protizteč (protiúder) čelně nebo do boku. Snahou bude, aby šly na nejslabší místo útočníka. To lze vytvořit též palebnými údery. Protizteč či protiúder povedou především **tankové síly** druhých sledů v těsné součinnosti s prvními sledy a ostatními prvky bojové sestavy příslušného organizačního stupně. K zabezpečení čar rozvinutí si budou druhé sledy vysílat předem odřady a průzkumné jednotky.

Bojová sestava bude u protiztečí učleněna nejčastěji do jednoho sledu, aby počáteční úder byl co nejmohutnější. U protiúderu půjde o dva sledy, abychom mohli narůstání úsilí v jeho průběhu zabezpečit vedle palby také zasazením záloh, popř. manévrem sil z jiných úseků obrany. V některých případech můžeme též použít vzdušné výsadky. Jejich úkolem může být obsadit a udržet důležité prostory na směru protiúderu, popř. přehrazovat cesty odchodu úderného uskupení útočníka nebo cesty přísunu záloh.

Závěrem chci zdůraznit, že manévr je důležitým prvkem aktivity obrany, protože bezprostředně využívá úderů hlavních palebných prostředků a na ně navazuje. Vytváří podmínky k úplnému zničení nepřítele a rozhodujícím způsobem přispívá ke splnění cílů obrany a k vytvoření podmínek pro přechod z obrany do útoku.

VYUŽITÍ

MECHANIZACE A AUTOMATIZACE

V PROCESU VELENÍ

Využívání výpočetní techniky při velení jak v ČSLA, tak i v ostatních armádách Varšavské smlouvy přineslo za poslední roky velmi kladné, ale i záporné zkušenosti. Tento stav byl přímo závislý na připravenosti štábů, na kvalitě programů, množství výpočetní techniky, spolehlivosti a rychlosti zařízení pro utajovaný přenos dat. V případech, kdy došlo při tvorbě programů k těsné spolupráci příslušníků štábů s příslušníky výzkumných ústavů, vytvořili jsme hodnotné dílo, které štáby efektivně využívaly. Obtíže vznikaly tenkrát, kdy jsme programy tvořili s malou účastí štábů a nemohli jsme přihlídnout k jejich předpokládanému využití podle metodiky práce štábu. Záporné zkušenosti měly štáby zejména s pozdním obdržením výpočtů jako podkladů pro práci. Tento časový rozpor se vyhroutil zejména loňského roku, kdy jsme plánovali operaci v kratších normách.

Cílem článku je posoudit místo a úlohu oblasti MAV při metodě souběžného plánování operace.

Místo oblasti MAV v činnosti štábů svazů

Při hodnocení činnosti štábů svazů z hlediska možnosti využití oblasti MAV se ukazuje, že její místo je v první řadě při plánování operace a pak v průběhu operace. Její využití se různí v závislosti na potřebě výpočtů u štábů.

Z metodiky práce štábu vyjmu jen ty činnosti, které nejvíce potřebují výpočty. Při plánování operace bude to příprava zámyslu, rozhodnutí velitele (návrhy) a zpracování plánů. Při vedení operace bude to rozhodnutí velitele na příštím den, odstraňování následků jaderného útoku a zabezpečení úkolů podle plánů.

Přípravy zámyslu se zúčastňuje jen omezený počet příslušníků štábu. Doba pro nutné výpočty zpravidla nepřesahuje 30 minut. Pokud se úkol, který vyty-

čuje operační směrnice (nebo rozhodnutí velitele frontu), v podstatě ztotožňuje s tím, co štáb předvídal, využívají přítomní funkcionáři připravených materiálů a výpočtů. V jiných případech jsou nutné alespoň hrubé kalkulace.

Ke zpracování návrhů pro rozhodnutí velitele mají jednotliví náčelníci dobu 45 až 60 minut. Návrhy musí vycházet již z podrobnějších propočtů a budou v několika variantách.

Po vyhlášení rozhodnutí velitele pokračujeme ke zpracování plánů, kde potřebujeme již přesné propočty. Vyhrazená doba 4—6 hodin to zabezpečuje.

V průběhu operace se rozhodnutí velitele na příští den zpracovává podle přibližně stejné metodiky práce štábu, ale v kratších lhůtách.

Při jaderném útoku nepřítele štáb na základě neúplných hlášení má připravit hrubé kalkulace nebo odhady ztrát podle údajů radiačních středisek. V této fázi operace lze ve vyhrazené době 45—60 minut zpracovat výpočty jen s obtížemi.

Při plnění úkolů podle plánů půjde zejména na TVS o řadu pravidelných výpočtů, převážně v odpoledních a večerních hodinách.

Z těchto vybraných činností vidíme markantní odlišnosti v rozsahu výpočtů a časech, v kterých je štáb potřebuje. Na základě toho můžeme přistoupit ke stanovení úlohy oblasti MAV.

Úloha oblasti MAV v činnosti štábů svazů

Oblast MAV má zabezpečit štáb takovými prostředky, aby mohl včas využívat výpočtů pro souběžné plánování a při vedení operace. Proto i kvalitní výpočty, které dostává štáb pozdě, jsou bezcenné.

Tak jako všechno, tak i oblast MAV se vyvíjí. Velkou zásluhu má na tom štáb Spojených ozbrojených sil cílevědomou koordinací sil a prostředků mechanizace a automatizace velení všech armád států Varšavské smlouvy.

Současný stav v automatizaci velení v ČSLA můžeme charakterizovat takto:

- většina programů je autonomních,
- informační masív využívají již 2 integrované soubory,
- mobilní počítač ZPA-600, jako jediný v rámci VS, se plně osvědčil,
- stacionární počítače využíváme pomocí prostředků utajeného přenosu

a výpisu dat, které je náročné na čas.

Za tohoto stavu se požadavky velitelů a náčelníků na využívání výpočetní techniky stále zvyšují (zejména po květnovém plenárním zasedání ÚV KSČ k vědeckotechnickému rozvoji).

Je proto potřebné posoudit, vzhledem k metodě souběžného plánování, možnosti a přednosti mechanizace a automatizace velení s důrazem na využívání

- a) autonomních programů
- b) integrovaných souborů a
- c) prostředků malé a střední mechanizace.

K využití autonomních programů

Největší počet programů má autonomní využití. Tzn., že před každým využitím se mu musí věnovat jak štáb, tak oblast MAV a to zpravidla pod tlakem času, což s sebou přináší nepřesnost práce lidí.

Pro využívání autonomních programů musíme především

- mít relativně dostatek času,
- ve štábu připravit potřebná vstupní data,

- zabezpečit bezchybné naděrování vstupních dat,
- uskutečnit výpočet v prostoru štábu na mobilním počítači, nebo prostřednictvím utajeného přenosu dat na stacionárním počítači.

Na základě zkušeností z posledních dvou let trvá

— příprava vstupních dat ve štábu	10 až 20 minut,
— naděrování vstupních dat	10 až 30 minut,
— výpočet na mobilním počítači	7 až 30 minut,
— manipulace a evidence	10 až 15 minut

Celkem	37 až 95 minut.
---------------	------------------------

Je-li nutné vstupní data odeslat k výpočtu na stacionární počítač (bez ohledu na jeho vzdálenost od štábu) prostředky utajeného přenosu a výpisu dat, prodlužuje se celková doba o 20 až 60 minut, tj. na 57 až 155 minut!

V ČSLA používáme při cvičeních pouze zkušebních prostředků utajeného přenosu a výpisu dat. Protože jejich spolehlivost při vedení operace činila v souhrnu 64 % a doba pro předání výpočtů štábu se prodlužovala o 50 až 60 %, nemůžeme s využitím stacionárních počítačů v průběhu operace prakticky počítat.

Při porovnání těchto údajů s časy, které má štáb pro zpracování podkladů pro rozhodnutí velitele, plánování a při vedení operace, můžeme při souběžném plánování využít autonomních programů takto:

V období plánování

- na mobilním počítači
 - při přípravě rozhodnutí velitele — jen vybrané programy,
 - při zpracování plánů — všechny programy,
- na stacionárním počítači
 - při zpracování plánů — většina programů.

V období vedení operace

- na mobilním počítači
 - při rozhodnutí velitele na příští den — jen vybrané programy,
 - při odstraňování následků jaderného útoku — všechny vybrané programy,
 - při zabezpečení úkolů podle plánu — všechny programy především na TVS.

Autonomní programy můžeme tedy ještě s úspěchem využívat na mobilním počítači, kdežto na stacionárním počítači jen v období zpracování plánů. Současně se ukazuje, že vytváření zálohy mobilnímu počítači pomocí utajeného přenosu dat nebude pravidlem, ale bude se řešit podle množství, kvality a časové využitelnosti programů.

K využití integrovaných souborů

Jedním z východisek z této situace je využívání integrovaných souborů programů, které čerpají z jednoho informačního masívu. To však předpokládá:

- mít v oblasti MAV připraven v součinnosti se štábem základní informační masív o vlastních vojscích a protivníkovi s harmonogramem výpočtů jednotlivých programů, včetně druhu výstupních sestav pro příslušné funkcionáře svazu,

- schopnost oblasti MAV včas upravit informační masív podle vydaného námětu, nebo jej obdržet od ředitelství cvičení současně s námětem,

— že vydá včas náčelník štábu (NOS—00) pracovníkům oblasti MAV konkrétní pokyny na základě zámyslu a operační směrnice hlavního velení (rozhodnutí velitele fronty), aby mohli včas upravit informační masív.

Na základě těchto opatření může štáb integrovaný soubor programů využít téměř bez dalších zásahů takto:

V období plánování

- na mobilním počítači
 - při přípravě zámyslu — bez upřesnění dat štábem podle harmonogramu čtyřmi náčelníky,
 - při přípravě rozhodnutí velitele — s upřesněním dat pro 6 programů podle harmonogramu deseti náčelníky,
 - při zpracování plánů — deseti správami (odděleními) svazu podle harmonogramu s upřesněním dat podle potřeby;
- na stacionárním počítači
 - při zpracování plánů — pro menší počet správ než jsem uvedl výše, V období vedení operace
- na mobilním počítači
 - při rozhodnutí velitele na příští den — s upřesněním dat pro 6 programů podle harmonogramu deseti náčelníky,
 - při odstraňování následků jaderného útoku — s upřesněním dat pro jeden program — všechny vybrané programy pro všechny náčelníky,
 - při zabezpečení úkolů podle plánu — všechny programy integrovaných souborů.

Zpracované výpočty jsou pro štáb připraveny na skupině MAV v časech, které odpovídají metodice štábu. Bude-li však mobilnímu počítači určeno místo pro rozvinutí ve větší vzdálenosti od VS než 1000 m, jsou jeho přednosti pro štáb anulovány zejména v období plánování. Časové ztráty jsou pak tak velké, že se přibližují téměř časům při využívání stacionárního počítače.

V současné době mohou výhod integrovaných souborů programů využívat na VS frontu uživatelé vševojskového (operačního) podsystemu a na TVS frontu a armády uživatelé podsystemu TAS.

Souhrnně můžeme vyjádřit možnosti automatizace — viz **tabulku 1**.

Tabulka přesvědčivě dokumentuje přednosti integrovaných souborů programů před autonomními a mobilního počítače před stacionárními. Dokud nedojde k radikálnímu zlepšení kvality prostředků utajeného přenosu a zobrazení dat, jsou výpočty jen na stacionárních počítačích pro štáby svazů krajně neuspokojivé.

Úkolem funkčních a výzkumných orgánů oblasti MAV je zabezpečit intenzivnější tvorbu integrovaných souborů programů a zvýšit počet mobilních počítačů zejména pro armádní stupeň velení. To ovšem není otázkou jednoho nebo dvou roků.

K možnosti mechanizace velení

Po létech stagnace centrálního zavádění prostředků mechanizace velení do vojsk se začíná prosazovat zákon negace negace právě při souběžném plánování.

Úkolem oblasti MAV je nejen vytvořit i záložní systém pro případ vyřazení počítačů z činnosti, ale vhodně skloubit využívání prostředků mechanizace s počítači. Jde o to, abychom tam, kde se nemohou uplatnit přednosti jednoho

Tabulka 1

Druh programů	Použitý počítač	Plánování operace			Vedení operace			Poznámka
		příprava zámyslu	příprava rozhodnutí velitele	zpracování plánů	rozhodnutí pro příští den	JÚ	zabezpečení úkolů	
Výpočty využívají zejména		zprav. oper. RVD LA	PVO, ŽV, CHV, TAS VS, ŽS RVD, LA týl, opz	všichni	zprav. oper. RVD LA, PVO, LA PVO, CHV, týl	všichni	všichni	
Autonomní programy	mobilní		částečně	plně	částečně	plně	plně	VS i TVS
	stacionární			plně				
Integrovaný soubor programů	mobilní	plně	plně	plně	plně	plně	plně	vševojskový podsystem
	stacionární			plně				
	mobilní		plně	plně	plně	plně	plně	podsystem TAS
	stacionární			plně				

způsobu racionalizace práce štábu, využili přednosti druhého, byť i v odlišných rovinách. Zatímco při zpracování plánů použití druhů vojsk a plánů zabezpečení vycházíme z rozsáhlých a podrobných výpočtů, při přípravě zámyslu a rozhodnutí velitele najdou uplatnění i jednodušší a přehlednější výpočty ve formě tabulek, které je schopen příslušník štábu zpracovat na prostředcích malé mechanizace. Tyto prostředky můžeme využít kdykoliv, protože jsou v osobním vybavení důstojníků do pole.

K efektivnímu využívání prostředků mechanizace je nutné

— vybrat nejlepší prostředky malé mechanizace ve štábech, unifikovat je a centrálně zavádět,

— prověřit vhodnost elektronických kalkulaček a nakoupit je,

— vytvořit hodnotný program na převozný výpočetní automat (PVA) se zaměřením na stručnost a názornost.

Můžeme konstatovat, že tato opatření se uskutečňují již několik let s dobrými výsledky. Je třeba je dokončit a komplexně předat štábům k využívání.

Prostředky mechanizace velení můžeme využívat takto:

V období plánování

— malá mechanizace — při všech činnostech štábu,

-- PVA — při přípravě rozhodnutí velitele — některé programy,

— při zpracování plánů — všechny programy.

V období vedení operace

— malá mechanizace — při všech činnostech štábu

— PVA — při rozhodnutí velitele na příští den — některé programy,

— při zabezpečení úkolů podle plánu — všechny programy především na TVS.

Chci znovu zdůraznit, že mechanizace nemůže plnohodnotně nahradit automatizaci, ale musíme stanovit citlivě proporce mezi nimi při využití na štábech.

Závěrem chci ještě zdůraznit, že úkoly při souběžném plánování a v průběhu operace vyžadují hledat stále účinnější metody práce štábů. Úkolem příslušníků v oblasti MAV je usnadnit jim tento úkol pomocí všech racionalizačních opatření. Funkcionáři v oblasti velení by měli přistoupit k náročnějšímu zadávání úkolů oblasti MAV, abychom společně našli správnou proporcii mezi automatizací a mechanizací a aby vynaložené úsilí tvůrčích pracovníků plně využili štáby při operační přípravě s důrazem na souběžné plánování a vedení operace.

K ŘÍZENÍ BOJOVÉ ČINNOSTI ADS

Zkušenosti Sovětské armády z Velké vlastenecké války (VVV) ukazují na mistrné soustřeďování sil a prostředků všeho druhu k vytvoření potřebné převahy nad nepřítelem na směru hlavního úderu. Toto soustřeďování sil a prostředků se zejména projevovalo u dělostřelectva, kde velení dokázalo na směru hlavního úderu k průlomu nepřátelské obrany vyvést a soustředit dělostřelectvo z podružných směrů, z druhých sledů, záloh a dělostřelectvo hlavního velení. Podle údajů z operací VVV toto soustřeďování dělostřelectva mělo stoupající tendenci a v západokarpatské operaci 4. ukrajinského frontu na některých směrech, např. v pásmu průlomu 70. gardové divize, bylo dosaženo až 200 dělostřeleckých hlavních na 1 km úseku průlomu (v Berlínské operaci 270 hlavních i více).

Tyto hustoty umožnily v rámci vševojskových armád vytvářet kromě plukovních a divizních dělostřeleckých skupin i armádní dělostřeleckou skupinu, která se často členila na podskupiny. Tak např. 5. dělostřelecký pluk 1. čs. armádního sboru v západokarpatské operaci 4. ukrajinského frontu tvořil podskupinu 101. střeleckého sboru ADS 38. armády.

Jistě si pamatujeme, že tyto způsoby plánování jsme používali i u nás v podstatě do konce 50tých let. Pojem ADS se v naší terminologii znovu objevil před 2—3 léty.

V článku chci rozebrat některé otázky plánování a bojového použití ADS, zejména spojené s činností velitele a štábu vševojskovými armádami.

K plánování první útočné operace

a) Hustota, posílení a uskupení dělostřelectva

Válka může být zahájena bez použití jaderných zbraní s možností přechodu na jejich použití. Při tomto způsobu (možný) můžeme počítat s tím, že budeme často prolamovat obranná pásma (postavení) nepřítele. Nejvýhodnější

bude průlom v rámci vševojskové armády na styku dvou divizí. Šířka úseku průlomu by měla zabránit možnosti jeho prostřelování zejména protitankovými prostředky (PTRS) nepřítele a měla by být nejméně 6—8 km. Musí však v každém případě vycházet z možnosti vytvořit požadovanou hustotu hlavní na 1 km.

Tuto hustotu určujeme na základě požadavku spolehlivého a současného umlčení nejdůležitějších cílů (ohniska odporu čet na předním okraji i v hloubce, taktické prostředky napadení, dělostřelecké, minometné a protiletadlové baterie, protitankové prostředky a jiné) v době dělostřelecké přípravy. Na základě konkrétních podmínek v úsecích průlomu nepřítele máme vytvářet hustoty 110—120 hlavní na 1 km. To vyžaduje mít aspoň 35—40 dělostřeleckých oddílů po 18 hlavních zejména na období dělostřelecké přípravy a podpory útoku. Tato hustota při průlomu spěšně zaujaté obrany může být o 20 % nižší. Při zvětšení pásma obrany téže divize z 20 na 40 km potřebná hustota dělostřelectva se může snížit o 15 %.

Úhradu požadované hustoty budeme řešit s využitím organického, posilového a přibráného dělostřelectva ze sestavy druhých sledů a záloh.

Má-li armáda 5 divizí (3 msd a 2 td), organické dělostřelectvo tří msd tvoří 18 dělostřeleckých oddílů (do) včetně protitankových oddílů, dvou tankových divizí 8 do, kanónové dělostřelecké brigády 4 do, protitankového pluku 5 do. Za použití všech do kromě jedné msd, která bude útočit mimo úsek průlomu, můžeme kalkulovat s použitím 25 do armády.

Velitel frontu při posílení armády dělostřelectvem bude brát v úvahu její úlohu a místo v sestavě frontu. Bude-li průlom probíhat u obou armád prvního sledu, bude každá posílena hodnotou **do dvou brigád (8 do) po 18 hlavních**. Kromě toho půjde o přibrání PTZ frontu (2 do) a v případě nutnosti i přibrání dělostřelectva divizí, které jsou v záloze (2. sledu) frontu. Armáda tudíž může být posílena hodnotou **8 do — 144 hlavní** a na období dělostřelecké přípravy a podpory útoku může dostat přibrané dělostřelectvo v hodnotě **2—4 i více dělostřeleckých oddílů**.

Armáda proto bude mít zpravidla pro průlom celkem 35—37 do, z nichž můžeme vytvořit tato uskupení

- PDS pluků na hlavním směru po 4—5 do (8—10 do) a na směrech, které se přimykají k hlavnímu po 3—4 do (6—8 do),
- DDS po 4—5 do (8—10 do),
- ADS od 4—8 oddílů.

Toto uskupení nebereme jako šablonu, musí vycházet z konkrétní situace.

b) Plánování bojového použití dělostřelectva s důrazem na ADS

Velitel armády a jeho štáb si musí uvědomit, že úspěšný průlom obrany nepřítele závisí na jeho důkladné přípravě. Musí si být vědom toho, že NRVD a jeho oddělení v součinnosti s ostatními musí na základě důkladného zhodnocení situace nepřítele i vlastních vojsk vyřešit tyto základní otázky:

— stanovit potřebné množství dělostřelectva k spolehlivému a současnému umlčení cílů na předním okraji a v taktické hloubce obrany nepřítele v období dělostřelecké přípravy a podpory útoku;

— vyřešit úhradu potřebného dělostřelectva, jeho uskupení, včasné vyvedení a dosažení pohotovosti k palbě;

— stanovit strukturu dělostřelecké přípravy a podpory útoku a určit potřebu střeliva;

— zabezpečit včasné získávání průzkumových zpráv a topograficko-geodetickou přípravu zejména pro přibrané dělostřelectvo;

— zplánovat úkoly v období dělostřelecké přípravy a podpory útoku pro ADS a tyto včas doručit veliteli ADS a ND prolamujících divizí;

— zabezpečit včasný přísun střeliva v součinnosti s náčelníkem výzbrojní služby a zástupcem pro tyl.

Podkladem pro plánování NRVD armády je idea zámyslu (rozhodnutí) velitele armády pro útočnou operaci a odborná směrnice (nařízení) NRVD frontu.

Velitel armády má v ideí zámyslu (rozhodnutí) NRVD upřesnit tyto zásadní otázky:

— předpokládanou sestavu a bojovou činnost divizí při prolamování obrany nepřítele;

— předpokládaný způsob průlomu (např. jednou divizí prvního sledu po přeskupení sil útokem z dotyku a zasazením jedné divize druhého sledu útokem z chodu apod.).

Pak by měl velitel armády upřesnit body návrhu NRVD k vytvoření ADS

— složení a velitel ADS,

— prostor palebných postavení, pozorovatelů a způsob topograficko-geodetické přípravy,

— způsob zaujetí bojové sestavy a dobu pohotovosti k palbě,

— úkoly ADS v období dělostřelecké přípravy a podpory útoku, popř. úkoly za dělostřeleckého doprovodu útočících vojsk při boji v hloubce obrany.

Zkušenosti z VVV a říjnových bojů na Blízkém východě z roku 1973 potvrdily, že **velitel armády má mít ve svých rukou dělostřelectvo**, kterým může posilovat a ovlivňovat bojovou činnost divizí prvního sledu.

Vycházíme z toho, že je třeba **dělostřelectvem posílit divize prvního sledu**, aby po ukončení činnosti přibraného dělostřelectva byla zabezpečena jejich bojová činnost bez velkých změn a zbytečného manévru, dále také z toho, že ADS vytváříme **jen na určité období operace**.

Divize prvního sledu je účelné posílit dvěma do 152 mm KH a dvěma do 100 mm K, ADS vytvořit z kanónové brigády bez dvou do a přibraného protitankového pluku frontu — hodnota 4 do 100 mm K. Dále vytvořit podskupinu ADS z raketometné brigády (2 do RM 122 mm vz. 70) a dvou přibraných do RM 122 mm vz. 70 od dělostřelectva divizí druhého sledu. Účelnost vytvoření této podskupiny vychází z bojových vlastností těchto raketometů, které jsou velmi efektivním prostředkem ničení (umlčování), vysoce mobilní, s velkou délkou střelby a dostatečnou přesností palby.

Dalším důvodem je i to, že za dělostřeleckého doprovodu útočících vojsk při boji v hloubce obrany dochází ke zrušení ADS (zpravidla vytvoří DDS), ale tato podskupina bez přibraných oddílů může i při rozšíření pásma útoku na 20 km velmi dobře splnit do 20 minut palebné úkoly, které stanoví velitel armády.

Velitelem ADS v daném případě bude zpravidla velitel kanónové brigády.

Při stanovení prostoru palebných postavení vycházíme z toho, že hlavním úkolem ADS je ničit (umlčovat) taktické jaderné prostředky a dělostřelecké baterie. Tyto umlčujeme nejen v úseku průlomu, ale i na bocích do 2/3 jejich dostřelu (8–10 km). Prostor palebných postavení ADS volíme proto za celým úsekem průlomu, rozšířeném o 2–3 km na každém boku, tzn. v šířce 10–14

kilometrů. Vzdálenost palebných postavení od předního okraje bude zpravidla od 5—8 km. Zde dodržujeme zásadu, že přibrané oddíly do ADS budou tvořit první linii, aby se jim prodloužil maximální dostřel z místa, kdy končí zpravidla jejich úkol. Posilové oddíly budou tvořit hloubku a zpravidla ještě v době působení přibraných oddílů zahájí první přemístění.

Při určení pozorovatele pro ADS počítáme, že pozorovatelný velitel oddílů budou na úrovni VPS velitelů motostřeleckých (tankových) pluků. Každý velitel oddílu bude zaujímat zpravidla jednu pozorovatelnou jako hlavní a v případě nutnosti jednu boční nebo předsunutou. Velitelé baterií pozorovatelnou zpravidla nezaujmají a jsou v palebných postaveních.

Velitel ADS se svou operační skupinou bude zaujímat VPS na úrovni PVS velitelů divizí. Čáru pro rozvinutí baterie zvukoměrného průzkumu určujeme přibližně 2—3 km od předního okraje.

Při topograficko-geodetické přípravě vycházíme z toho, že každý oddíl má topografické družstvo s teodolitem a topografickým připojovačem. Tzn., že jsou u ADS ihned 4 topografická družstva. U ADS bude nutné připojit 2 pozorovatelnou ADS, 8—16 pozorovatelů velitelů oddílů, 6 stanovišť zvukoměrného průzkumu a 24 řídících děl baterií. Bude-li hustota pevných bodů 1 na 5 km², můžeme počítat, že připojení jednoho bodu bojové sestavy bude trvat 1,5—2 hodiny pro jedno topografické družstvo. V našem případě je výhodné připojit pozorovatelnou a stanoviště zvukoměrného průzkumu s teodolitem, tzn. připojení 16—24 bodů pro 4 topografická družstva (teodolity) trvá 7,5—10 hodin a připojení 24 řídících děl pomocí 4 topografických připojovačů trvá 9—12 hodin (vzhledem ke vzdálenostem mezi řídícími děly může být i kratší — asi 8 hodin).

Při řešení způsobu zaujetí bojové sestavy vycházíme z toho, že posilové oddíly a velitelství brigád budou v sestavě divizí prvního sledu a manévr pro průlom bude v celku jednoduchý a krátký. Přibrané oddíly se budou přesunovat na větší vzdálenost (až 100 km) a doba pohotovosti k palbě bude vzhledem k přesunu, zaujetí palebných postavení, přípravě střeliva a dalších prací okolo 10 hodin po obdržení signálu. Osy přesunu přibraného dělostřelectva určujeme v úzké součinnosti s operačním oddělením armády.

Při plánování úkolů pro ADS vycházíme z celkového plánování bojové činnosti dělostřelectva při průlomu obrany nepřítele v jednotlivých obdobích.

Při zahájení dělostřelecké přípravy útoku bude ADS umlčovat (ničit) taktické prostředky jaderného napadení a baterie všeho druhu. Protože jde u nepřítele většinou o samohybné baterie, umlčíme je jedním palebným přepadem. Při palebné přípravě musí vzdušný průzkum zjistit, zda se některé baterie nepřemístily nebo zda se neobjevily nové. Tyto umlčujeme ihned po obdržení souřadnic, nejpozději však v překrývajícím palebném přepadu (od Č—2 do Č+3). Dále bude ADS podle potřeby umlčovat důležité cíle v jednotlivých palebných přepadech podle plánu palby.

V období dělostřelecké podpory útoku, kterou zpravidla plánujeme dvojitým postupným soustřeďováním palby (důvod je, že obrana nepřítele je nasycena protitankovými prostředky s velkým dostřelem, které mohou působit palbou nejen z operných bodů těsně před ní, ale i z hloubky), ADS může působit částí oddílů ve druhé skupině (umlčuje PT prostředky) a druhou částí svých oddílů umlčuje a ničí nově zjištěné taktické prostředky jaderného napadení, baterie všeho druhu a některé jiné důležité cíle, které brání v postupu vlastních vojsk.

V období dělostřeleckého doprovodu útočících vojsk při boji v hloubce, který plánuje na celou hloubku úkolů divizí prvního sledu, jsou základem neplánované palby na vyžádání velitelů pluků, praporů i rot. I přesto je třeba plánovat hromadné palby na směr hlavního úderu. Do hloubky 10 km můžeme plánovat palby i pro ADS. Dále již je výhodné posílit divize prvního sledu a nechat si jen podskupinu ADS, vytvořenou ze dvou do RM 122 mm vz. 70, která může tuto funkci plnit až do splnění úkolů divizí prvního sledu (toto řešení není šablona).

Návrh NRVD schvaluje velitel. Po schválení návrhu pokračujeme v plánování a zpracujeme „**Plán bojového použití raketového vojska a dělostřelectva armády**“, který je součástí plánu operace a schvaluje jej velitel armády. Potřebné důležité úkoly RVD zakreslíme do „Plánu operace“ a zpracujeme příspěvek do rozhodnutí velitele armády, ve kterém uvedeme

- trvání a uspořádání dělostřelecké přípravy,
- ukoly dělostřelectva v období dělostřelecké přípravy a podpory útoku,
- složení a velitel ADS,
- pochodové osy (osy přesunu),
- prostor palebných postavení ADS,
- dobu pohotovosti k palbě.

Dále zpracujeme pro období dělostřelecké přípravy a podpory útoku „**Plán palby**“, ve kterém uvedeme

- způsob a dobu zahájení palby,
- signály pro zahájení palby,
- činnost letectva, motostřeleckých a tankových útvarů,
- činnost dělostřelectva divizí,
- činnost ADS,
- spotřebu střeliva.

K tomuto plánu připojíme „schéma palby dělostřelectva“. Z tohoto plánu zasíláme výpisy pro ND divizí a velitele ADS.

Velitel ADS na základě obdržených dokumentů, účasti na rekognoskaci velitele a NRVD armády rozpracuje palebné úkoly na oddíly po jednotlivých obdobích. Velitel ADS a jeho štáb zpracuje „tabulku palby ADS“ a oddíly zpracují „tabulky palby velitelů děl“ s potřebnou metodikou palby a spotřebou střeliva na jednotlivé dělo a palbu.

Činnost ADS v průběhu operace

Základním předpokladem úspěchu a splnění úkolů ADS je neustálé upřesňování plánů na základě konkrétní vzniklé situace. ADS i další posilové dělostřelectvo bude působit již od zahájení války v sestavě armády a to u divizí prvního sledu.

NRVD armády na základě rozhodnutí velitele armády pro průlom **musí včas upřesnit činnost velitele ADS**. Může nastat situace, že velitel ADS s minimální operační skupinou a palebnými jednotkami bude plnit ještě nějaký čas úkoly ve prospěch divizí prvního sledu a druhá část bude muset zahájit plnění úkolů pro zabezpečení průlomu.

Jednou z prvních důležitých otázek je rekognoskace postavení a pozorovatelů a včasné zahájení topograficko-geodetické přípravy. Zpravidla tuto rekognoskační skupinu povede zástupce velitele brigády (ADS). Její složení bude závislé na situaci. Vzhledem k tomu, že palebné úkoly ve prospěch divizí

(divize) mimo úsek průlomu budou zpravidla končit ze zaujaté a připravené bojové sestavy, budeme moci ihned do rekognoskační skupiny uvolnit topografické družstvo a část průzkumných prostředků (po jedné dělostřelecké pohyblivé pozorovatelně) od každého oddílu i průzkumné čtyři brigády. NRVD armády může podle možností tuto skupinu posílit topografickou jednotkou (4 topografická družstva).

Činností této rekognoskační skupiny máme zabezpečeno včasné získávání průzkumných podkladů pro palbu a topograficko-geodetickou přípravu nejen pro organické, ale i přibrané dělostřelectvo v ADS. Kromě jiného včasná znalost prostorů palebných postavení **má velký význam pro včasnou organizaci přísunu potřebného množství střeliva pro ADS.**

Pro včasné dosažení pohotovosti k palbě je důležitá příprava prvků pro střelbu. NRVD armády musí zabezpečit centralizované získávání zpráv o cílech všemi druhy průzkumu. NRVD cestou velitele armády v součinnosti se zpravodajským oddělením musí položit hlavní důraz na vzdušný průzkum, který musí získat zprávy o ženíjním budování a obsazování pásma obrany nepřitelem. Je výhodné několikrát fotografovat úsek průlomu a vyhotovit fotografie z prostoru o rozměru 10X15 km.

Dále musíme včas vyvést štáby dělostřeleckých skupin a jejich štáby oddílů i přibraného dělostřelectva. To samozřejmě platí i pro štáb ADS a její štáby oddílů. Tyto štáby zpracovávají potřebnou dokumentaci až do tabulek velitelů děl.

Velitel ADS se zpravidla zúčastní rekognoskace velitele armády (NRVD), vede sám rekognoskaci s velitelem podskupiny ADS a veliteli oddílů, na které přesně určí úkoly pro dělostřeleckou přípravu a podporu útoku.

Důležité je též nejnutnější ženíjní budování a maskování, pak zaujetí bojové sestavy, příprava střeliva, zaměření do hlavního směru a další práce, spojené s pohotovostí k palbě. Veškeré tyto práce, ale zejména přesun a zaujetí palebných postavení musíme maximálně utajit a zabránit prozrazení vlastního zámyslu.

V tomto období musíme věnovat velkou pozornost kontrolní činnosti přímo u jednotek s důrazem na přesnost přípravy prvků střelby, podrobnou znalost palebných úkolů, dokonalé maskování a bojové chování a dodržování stanoveného režimu.

K zabezpečení všech úkolů počítáme, že minimální doba **přípravného období pro průlom je 6—8 hodin denního světla** (topograficko-geodetická příprava a rekognoskace) a **jedna noc** (přísun střeliva a vyvedení zejména přibraného dělostřelectva).

Velitel armády s určenými důstojníky operačního, zpravodajského a jiných oddělení s potřebnými spojovacími prostředky před zahájením průlomu zaujímá PVS armády. **Toto PVS zaujímá s vyčleněnými důstojníky a spojovacími prostředky i NRVD armády.** PVS musí zabezpečit pozorování do pásma průlomu divizí prvního sledu a možnost řízení palby. Určení důstojníci z ORVD armády v období přípravy průlomu jsou trvale na tomto PVS i s vyhodnocovací ústřednou a sbírají a vyhodnocují zprávy. Na základě zjištěných cílů neustále upravují palebné úkoly v období přípravy útoku jak pro dělostřelectvo divizí, tak i pro ADS.

Poblíž PVS zaujímá VPS i velitel ADS se svou operační skupinou a spojovacími prostředky.

Poslední velmi důležitou činností velitele a štábu armády před zahájením průlomu je včasné a utajené dodání času „Č“ jak velitelům divizí, tak i dělostřelectva, kteří si ve svých plánech (tabulkách palby) opraví astronomický čas na skutečný.

Velitel armády na základě hlášení velitelů divizí o připravenosti k zahájení průlomu a hlášení NRVD armády o pohotovosti dělostřelectva v stanovenou dobu dává signál (rozkaz) k zahájení dělostřelecké přípravy k útoku. Útvary a jednotky divizí rozvinují se do praporek (rotních) proudů a přibližují se na čáru zteče. Dělostřelectvo i ADS plní palebné úkoly podle stanovené struktury dělostřelecké přípravy útoku podle plánu.

Po hlášení divizí, že jednotky (útvary) dosáhly čáru zteče a jsou na bezpečnostní vzdálenost, velitel armády dává rozkaz NRVD armády k zahájení dělostřelecké podpory útoku. V případě, že útvary divize nedosáhly čáry zteče podle plánu a nejsou připraveny zahájit zteč, je nutné dělostřeleckou přípravu prodloužit. NRVD armády musí při plánování i s touto variantou počítat (prodloužení by nemělo přesáhnout 5–8 minut). Tato varianta je velmi obtížná, ale řešitelná zejména proto, že dělostřeleckou podporu zpravidla řešíme dvojitým postupným soustřeďováním palby. První skupina dělostřelectva pokračuje v umlčování ohnisek odporu na předním okraji a druhá skupina umlčuje odpory v hloubce 600–1000 m podle plánu. Třetí skupina umlčuje některé důležité cíle v hloubce.

ADS v období dělostřelecké podpory útoku plní částí do jednak plánované úkoly v dvojitým postupným soustřeďování palby, ale zejména větší částí doplňuje neplánované úkoly podle požadavků velitele armády a velitelů divizí a podle pozorování velitele ADS nebo NRVD armády. Půjde o ničení důležitých cílů, které brání v postupu vojsk, o ničení (umlčování) nově zjištěných taktických prostředků jaderného napadení, baterií všeho druhu a protitankových prostředků.

V období dělostřeleckého doprovodu útočících vojsk při boji v hloubce obrany základ tvoří neplánované palby dělostřelectva podle požadavků velitelů útvarů a jednotek včetně velitele roty. Zvláštností tohoto období je, že přes určitou decentralizaci musíme mít většinu dělostřeleckých skupin (PDS, DDS i ADS) v pohotovosti k hromadění palby na směru hlavního úderu. Podle mého názoru není tedy nutné ihned po skončení dělostřelecké podpory ADS zrušit. Zejména tehdy ne, když přibrané dělostřelectvo má povinnost působit beze změny palebných postavení na maximální dostřel a ne jen na období dělostřelecké přípravy.

V našem případě bude účelné přemístit pozorovatelny velitelů oddílů ADS podle potřeby již za dělostřelecké podpory. Palebná postavení posilových oddílů (2 do 100 mm K a 2 do RM 122 mm vz. 70) přemístit po skončení dělostřelecké podpory, která zpravidla dochází do hloubky 4–5 km. Délka přemístění asi 10 km a prostor nových palebných postavení asi 4–5 km od původního předního kraje. V této době můžeme využít palby přibraných oddílů, začleněných do ADS.

Tímto způsobem přemístění zabezpečíme, že velitel armády má nepřetržitě v rukou hodnotu 4 do v ADS. V tomto období bude ADS plnit obdobné úkoly jako za dělostřelecké přípravy a podpory útoku a dále se zúčastní plánovaného i neplánovaného hromadění palby při umlčování přicházejících záloh nepřítelů a jiných důležitých cílů. Po dosažení pohotovosti v nových palebných postaveních (po skončení činnosti přibraného dělostřelectva) může velitel

armády ADS ovlivnit dělostřelecké zabezpečení zasazení pluků druhého sledu divizí prvního sledu a umlčování jiných důležitých cílů.

Po zasazení pluků druhého sledu v hloubce asi 20 km se rozšíří útočné pásmo armády a ADS ztrácí své opodstatnění, protože nebude schopna palebně působit ve prospěch obou divizí prvního sledu. Proto jí posílíme některou divizi prvního sledu podle připraveného plánu.

Ale i v tomto období až do splnění úkolů dne divizemi prvního sledu bude účelné ponechat podskupinu ADS z RM 122 mm vz. 70 v podřízenosti velitele (NRVD) armády. Velitel má tak možnost bezprostředně ovlivnit bojovou činnost zejména na směru hlavního úderu. Dalším důvodem je i to, že v sestavě divizí prvního sledu jsou prostředky s dostřelem do 20 km, získávání zpráv o cílech (podklady pro palbu) jsou do určité míry omezené a často závislé na stupni armády a zbytečně dochází k prodlužování od zjištění souřadnic k zahájení palby. Krátce řečeno jsou to takticko-technické, střelecko-technické a manévrovací vlastnosti raketometné brigády, které umožňují plnit funkci podskupiny ADS.

Pro zabezpečení plnění úkolů podskupiny ADS je nutné, aby NRVD armády a zejména velitel podskupiny svou rekognoskační skupinou vedl včas průzkum vyčkávacích postavení do celé hloubky úkolu. Poblíž těchto postavení je nutný průzkum a topograficko-geodetické připojení 2—3 palebných postavení, vzdálených od vyčkávacího postavení 2—3 km. Baterie (oddíl) 122 mm RM vz. 70 z uvedeného vyčkávacího postavení před plněním palebného úkolu zaujímá jedno z připravených palebných postavení a ihned po odpálení opouští palebné postavení a zaujímá vyčkávací nebo jiné palebné postavení.

V závěru této statě chci upozornit, že ADS zejména v období dělostřelecké podpory a dělostřeleckého doprovodu v hloubce musí ničit (umlčovat) cíle jako jsou taktické prostředky jaderného napadení baterie 155 mm, 203 mm H i 175 mm K, zálohy nepřítelů v prostorech soustředění i na přesunu, které nemůže zjistit vlastními průzkumnými prostředky. Tohoto si musí být vědom velitel armády a měl by všemi druhy průzkumu (hloukovým), ale zejména přidělením vzletů vojenského, průzkumného i ostatního letectva zabezpečit včasný průzkum cílů i řízení a opravování palby ADS.

Závěrem článku chci zdůraznit, že jsem se dotkl jen zásadních otázek plánování a vedení bojové činnosti ADS. Neřešil jsem přísun potřebného množství střeliva, organizaci a vedení průzkumu a další závažné otázky, které mohou být předmětem samostatného článku.

RADIORELÉOVÉ SPOJENÍ V POLNÍM SYSTÉMU VELENÍ

Charakter soudobého boje klade neobyčejně vysoké nároky na spojení. Možnost použití ZHN, rozmach útočných operací, způsob rozmísťování a zvláště časté přemísťování míst velení klade mimořádně velké požadavky na velení. Proto jeho rozvoji věnujeme velkou pozornost a to ať jde o racionalizaci práce velitelů a štábů, nebo zavádění technických prostředků malé a střední mechanizace i automatizace.

Zavádění celých technických systémů do velení vyžaduje zcela zákonitě i odpovídající rozvoj organizace spojení na všech stupních velení. Potvrzuje se stále znovu, že „bez spojení není velení“. Přitom víme, že spojení je nedílnou součástí mechanizace a automatizace velení (MAV). Proto vyvíjíme mimořádné úsilí k postupnému přechodu na kvalitativně vyšší úroveň spojení a to s důrazem na polní systém velení.

Základem nového perspektivního systému spojení se stává radioreléové spojení. Zkušenosti ze cvičení ukazují, že podstatně vzrostla úroveň spojení na všech stupních velení. To se příznivě odrazilo i ve využívání technických prostředků MAV. Systém radioreléového spojení je totiž velmi náročný na úroveň technických prostředků a na kvalitu spojovacích orgánů. Tento systém je velmi nákladný a náročný z hlediska řízení, exploatace a obsluhy. Proto tento systém je budován postupně a promyšleně podle jednotlivé koncepce nejen v ČSLA, ale i v celé koalici států — účastníků Varšavské smlouvy.

Jaké jsou tedy konkrétní požadavky na tento spojovací systém?

1. Tento systém musíme budovat tak,

aby úzce navazoval na ostatní systémy spojení, zejména linkový, se kterým musí spolupracovat jak na spojovacích uzlech míst velení, tak i na retranslačních centrech.

2. Na operačních stupních musí zabezpečit spojení s hlavními prvky operační sestavy ve všech fázích operace a umožnit maximální omezení rádiového spojení.

3. Musí zabezpečovat oklikové spojení při případném vyřazení PSU a retranslačního místa.

4. Tento systém by měl být maximálně operativní i při přemísťování míst velení.

5. Musí být organizován tak, aby zabezpečil spojení s prvosledovými útvary, svazky a svazy a raketovými útvary ve všech fázích bojové činnosti. V obraně musí nést hlavní tíhu spojení.

6. Na stupni útvar musí zabezpečit spojení v nepohyblivých fázích boje.

7. Po organizační a technické stránce musí zabezpečit ochranu proti ZHN a nepřátelskému rušení.

8. Proti současnému stavu v požadavcích na zabezpečení jednotného systému velení musí zabezpečit zvýšení počtu nř sdělovacích cest, pevnost a nepřetržitost spojení.

9. Musí využít spojovacích cest pro přenos různých druhů a tvarů informací a pro přenos dat.

10. Musí zabezpečit v maximální míře utajené spojení.

Koncepce perspektivního radioreléového systému předpokládá, že na stupni front bude jeho základ tvořit mnohokanálová radioreléová osa a vícekanálové radioreléové směry z VS F k VS vševojskových armád, LA a k sousedním frontům Radioreléová osa a směry budou tvořit

kostru radioreléového systému, který se bude opírat o pomocné spojovací uzly (PSU) a bude zabezpečovat rovněž spojení s ostatními důležitými prvky operačního uskupení, v bližším pásmu frontového týlu a oklikové spojení s VS armád.

Radioreléovou osu budujeme ve směru přemístění VS F na celou hloubku frontové operace přes PSU (pomocí radioreléových stanic typu R-404), s možností odbočení kanálů v libovolném místě trasy.

Spojovací směry za VS vševojskových armád zřizujeme pomocí stanic R-404 s předpokladem možnosti odbočení v průběhu trasy pro spojení s ostatními prvky operační sestavy. Proto tyto stanice umístíme na PSU.

Spojení opírající se o PSU budujeme na bázi radioreléových stanic typu RDM-12 a RDM-6. VS frontu se bude do tohoto systému zapojovat prostřednictvím třech až pěti PSU, ostatní účastníci prostřednictvím jednoho až dvou PSU.

V systému PSU budou vytvářeny přímé kanály mezi VS frontu a ostatními účastníky retranslační tříkanálových skupin pomocí nosných souborů typu STN-12 a STN-6.

Toto spojení nemůžeme vzhledem k jeho možnostem posuzovat izolovaně od ostatních druhů spojení a stupňů velení, na kterých je či není vhodné je používat, na charakteru terénu a na frekvenci přemístění míst velení. V současné době hovoříme o těchto druzích spojení:

- rádiovém (KV, VKV včetně troposférického),
- radioreléovém a
- linkovém.

Ani jeden z těchto druhů spojení není schopen samostatně a plnohodnotně zabezpečit velení v dynamice operace (boje) s výjimkou rádiového spojení na taktickém stupni (pokud je provoz možný). Mezi štáby frontu a armády jsme např. schopni realizovat rádiové spoje

- jeden duplexní rádiový dálkopisný směr,
- jednu síť velení KV (s možností vedení na dálkopisný směr),
- jednu síť velení VKV,
- jednu síť součinnostní.

Rádiové spojení však zůstává stále hlavním druhem spojení.

V rámci druhů vojsk organizujeme rádiové spojení po vertikální línii štábů a souběžně se vševojskovými štáby pouze u PVOS. Ostatní rádiové spojení organizujeme pro velení frontovým svazkům, útvarům a zařízením, nebo je čistě účelového charakteru. Stejná situace je i na stupni vševojsková armáda — divize.

Jsou-li štáby v pohybu, nemůžeme z technických, provozních a organizač-

ních důvodů zabezpečit stejný rozsah rádiového spojení jako na místě. Rovněž tak nemůžeme za pohybu realizovat vícekanálové radioreléové a troposférické spojení. Na stupni front armáda se tato nevýhoda rádiového a radioreléového spojení po-
statně snižuje tím, že se štáby přemísťují překračováním a že mají dvojí obložení hlavních druhů spojovacích prostředků. Použití linkového spojení v dynamice boje k zabezpečení velení většiny rozhodujících prvků operační sestavy je z objektivních příčin vyloučeno.

Proto na operačních stupních nemůžeme zabezpečit plnohodnotné spojení samostatně pouze jedním ze základních druhů technického spojení.

Takticko-technické možnosti radioreléových stanic (zejména vlastností přímočarého šíření elektromagnetických vln v určitém směru, přičemž v některých kmitočtových pásmech je toto šíření quasioptické), možnosti jejich rozmístění, čas potřebný k zavedení popř. vytvoření utajených spojovacích kanálů (telefonních a telegrafních), manipulace a komutace těchto kanálů předurčuje využití radioreléového spojení jen u těch štábů, které jsou po určitou dobu na místě (alespoň několik hodin). Největší uplatnění má proto na operačních stupních, kde jsou značné požadavky na počet a kvalitu spojovacích kanálů se snadnou komutací. Postupně, po vertikální organizační struktuře jednotlivých stupňů velení se jeho úloha zmenšuje. Na nižších stupních velení, které objektivně vyžadují zabezpečení za pohybu, zůstane pravděpodobně ještě dlouhou dobu hlavním druhem rádiového spojení.

Určitou možnost zde ve vzáhlané perspektivě snad poskytne využití mobilních VKV rádiových stanic, které se budou v tzv. mřížkové struktuře spojovacího systému připojovat postupně za pohybu automaticky na nejbližší PSU a adresní volbou na principu přepojování zpráv (zpočátku přepojováním kanálů) se budou moci spojit se zvoleným účastníkem systému.

Bude rovněž vhodné použít radioreléového spojení na místech velení frontu, armády (i LA), vševojskových svazků, svazků a útvarů druhů vojsk frontové (armádní) podřízenosti, u raketových svazků a útvarů včetně dělostřeleckých skupin a záloh (např. PTZ, DDS apod.), u protiletadlových svazků a útvarů, speciálních průzkumných útvarů, radiotechnických útvarů, protirádiových útvarů, ženijních svazků a útvarů (též ZZ apod.). V rámci operačního týlu bude vhodné radioreléové spojení na místech velení:

frontové základny, předsunuté frontové základny, pohyblivé armádní základny, frontového rozdělovacího stanoviště, železničních svazků, silničních svazků a útvarů, automobilních svazků a útvarů, svazků a útvarů potrubní dopravy pohonných hmot, technické základny a nemocniční základny.

Radioreléové spojení je však velmi náročné nejen na organizaci, řízení a čas, ale i z ekonomického hlediska je jedním z nejdrazších druhů spojení. Z těchto důvodů ani v bližší perspektivě nepočítáme s tak velkým rozsahem radioreléového spojení. Ve smyslu "systém radioreléového spojení" počítáme s ním na stupni front a armáda.

Použití radioreléového spojení ve vztahu k využívanému kmitočtovému pásmu je přímo závislé na charakteru terénu. Rozhodující úlohu u radioreléové techniky ve kmitočtovém pásmu R-404 (obecně decimetrovém a vyšším) hraje přímá viditelnost mezi dvěma anténními systémy. Spojení mimo viditelnost můžeme považovat za náhodné, nebo z hlediska poměru signál/šum na přijímací straně za nedostatečně vyhovující (např. pro přenos dat se zabezpečením, přenos informací prostřednictvím technických utajovačů, závislých na vysoké kvalitě kanálů, pro další manipulaci s kanály, jejich retranslací apod.). Na nižších kmitočtových pásmech (30–120 MHz) můžeme zabezpečit spojení i mimo přímou viditelnost, proto radioreléové spojení využíváme i na nižších stupních velení. Toto spojení však vyžaduje značný počet pracovních kmitočtů, vždy je doprovázeno velmi malou směrovností antény a velkým „predozadním poměrem“ vyzařované energie, je snadněji zaměřitelné a rušitelné. I přes tyto nevýhody je v některých případech využíváme. Sovětské radioreléové stanice, které pracují v uvedeném kmitočtovém pásmu, mohou pracovat kromě duplexního provozu i jako simplexní stanice za pohybu nebo v síti.

Ve zvláště horském a zalesněném terénu hraje významnou roli zaoblení zemského povrchu a „hluché“ prostory za terénními dominantami. V tomto terénu nemůžeme vzhledem k tempu operace používat pro rozpočet potřeby radioreléové techniky nominálního intervalu vzdálenosti, se kterou počítáme převážně na operačně taktickém a operačním stupni velení v rozmezí 50 km.

Problém rozmístění a přemístění míst velení je stále otevřený a jeho řešení závisí na mnoha okolnostech. Prozatím počítáme s přemístěním míst velení vševojenských štábů:

— u divize	— 3 × denně
— u armády	— 1 × denně
— u frontu	— 1 × za dva až tři dny.

Z hlediska efektivnosti a sladění štábů je výhodné při dobře fungujícím spojení ponechat štáby co nejdéle na místě a tím omezit časté přemístění. Proto bude výhodné přemístit štáby jednotlivých stupňů velení až po dosažení bližšího úkolu a další přemístění až po dosažení dalšího úkolu. To dělá u divize cca 35 km, u armády cca 200–300 km a u frontu 350–450 km (podle předpokládaných norem rozmachu operací ovlivněných především tempem operace). Tomuto požadavku — armádním stupněm velení počínaje — však brání celá řada okolností, jako značná vzdálenost štábů od vojsk, potřeba skrytosti míst velení před nepřátelským průzkumem všeho druhu (zejména radiotechnickým a vzdušným), odolnost míst velení proti palebným možnostem protivníka a v neposlední řadě výkony a donosnost pojek. Na druhé straně stále větší požadavky na spojení, vyjádřené počtem a kvalitou spojovacích kanálů, zasažení nové techniky utajení, výpočetní techniky a její periferie spolu s technikou přenosu dat, činí budování spojovacích uzlů míst velení stále více organizačně, technicky a časově náročnějším. Rovněž tak časově náročné jsou vzdálenosti přemístění míst velení.

Srovnatelně častá frekvence přemístění míst velení ovlivňuje negativně spojovací soustavu, která se opírá o spojovací techniku obsluhy míst velení. Po každém přemístění musíme totiž prakticky převážnou část radioreléového spojení, organizovaného po samostatných směrech, vybudovat znovu. Abychom omezili tento nedostatek při přemístění hlavního místa velení, musíme v nových místech zabezpečit návaznost na PSU a ze starých PSU vytvořit zálohu.

Z teoretických propočtů — při šířce pásma vševojskové armády se čtyřmi divizemi v 1. sledu a vzdálenostech velitelských stanovišť od pomyslného předního okraje u armády 40 km a u divize 12 km, činí vzdušná vzdálenost ve výchozím položení mezi VS A a VS křídelní divize 65 km (VS vnitřní divize cca 35 km). Ke konci dne, při tempu 70 km/den, činí vzdušná vzdálenost VS A ke křídelní divizi (po přemístění VS) cca 115 km a k vnitřní divizi cca 100 km. Tyto vzdálenosti jsou základní pro výpočet potřeby radioreléové techniky. Význam těchto propočtů spočívá v tom, že na každém radioreléovém

směru mezi VS A a VS vševojskové divize (nebo jí na úroveň postavenému celku) do nového přemístění VS A dochází k důležitému závěru, že je třeba vytvořit alespoň dvě retranslace na takovém radioreléovém směru. V praxi řešíme tento problém tak, že vytváříme nové PSU a svazky se na ně navazují vlastními prostředky.

Na stupni frontu při organizaci radioreléového spojení vycházíme z několika zvláštních kritérií:

- operačních — daných rozmachem operace, rozmístěním a přemístěním míst velení frontu,

- principem organizace radioreléového spojení k vševojskovým a letecké armádě, PSU ŠSOS a spojovací osy prodloužené ve směru přemístění VS F od GŠ,

- způsobem zabezpečení radioreléového spojení k ostatním prvkům operační sestavy frontu (zejména bojových svazků a útvarů, jak vševojskových, tak i druhů vojsk a záloh),

- specifikou radioreléového spojení ve frontovém týlu, který je rozložen v průběhu operace na značném prostoru a ve značné hloubce operační sestavy.

V dynamice operace, kdy vzdálenosti přesahují možnost zabezpečit spojení mezi dvěma místy velení jedním intervalem, jsou možné jen dva způsoby organizace radioreléového spojení, které při vytváření a nezbytnosti retranslace jsou v principu shodné

- přímý radioreléový směr s průběžnou retranslací,

- radioreléový směr s retranslací prostřednictvím PSU.

Z organizačního, technického, provozního a ekonomického hlediska jsou však oba způsoby značně rozdílné a mají řadu organizačně provozních odlišností. Jestliže při spojení přímou retranslací můžeme zabezpečit spojení mezi dvěma místy velení plnou hodnotou kanálů, které můžeme vytvořit shodným typem radioreléových stanic (popř. VF souborů), tak v případě spojení s retranslací zprostředkovanou na PSU, z něhož zabezpečujeme spojení na několik dalších směrů (při použití shodného typu radioreléových stanic, popř. shodných typů VF souborů) se kanálová hodnota ke koncovým účastníkům podstatně redukuje.

Vycházíme-li z obecné teorie systémů a považujeme-li celkovou organizaci radioreléového spojení za systém (dalšími systémy v tomto pojetí jsou pak: rádiové spojení, linkové spojení atd.). Jednotlivé systémy jsou relativně autonomní, což vyplývá z fyzikálních, technických i organizač-

ních principů jejich realizace a funkce. Jednotlivý řád celé soustavy spojení vystupuje výrazně do popředí především v komplexnosti centrálního řízení (na daném stupni i pro druhy vojsk, speciálních vojsk, technické zabezpečení a týl), určitých organizačních principů platných pro všechny systémy spojení, jejich organizátory a vykonavatele. V technické oblasti se projevuje závaznými normativy pro přenosové cesty, způsoby jejich přeměny a komutace.

O systému radioreléového spojení daného stupně velení hovoříme jen tehdy, kdy tento je organizován tak, že jednotlivé přenosové cesty radioreléového spojení na sebe vzájemně navazují a jsou propojeny nejen na spojovacích uzlech míst velení, ale i v daném prostoru na určených retranslačních místech, které vytvářejí zpravidla pomocné spojovací uzly. Tyto umožňují napojit další radioreléové prostředky (a tím i místa velení) do takto vytvářeného systému, manévr radioreléovými prostředky a přenosovými cestami vytvářením nových nebo oklikových přenosových cest v souladu s potřebami velení. Jednotlivá místa velení jsou do systému zapojena ve dvou místech. Nejsou-li splněny tyto podmínky, znamená vyřazení jakéhokoliv retranslačního místa (ať už činností protivníka nebo z technických důvodů) ztrátu spojení s několika místy velení současně.

V tomto pojetí radioreléového systému nemůžeme považovat radioreléové spojení po samostatných směrech (i když s vytvářenými místy např. v podobě PSU) za radioreléový systém. Uvedený princip organizace radioreléového spojení totiž neumožňuje vytvářet oklikové přenosové cesty. V tomto smyslu uvažujeme o možnosti realizace radioreléového spojovacího systému pouze na stupni svaz.

Vezmeme-li v úvahu všechny tyto požadavky na radioreléový systém, musíme jej považovat za součást spojovací soustavy, který ponese značnou tíhu spojení zejména na operačním stupni, kde se uplatní jak v méně pohyblivých fázích boje, tak v dynamice útočné operace.

V závěru chci proto zdůraznit, že radioreléové spojení je v moderních armádách jedním z hlavních druhů spojení. Při hodnocení jeho významu a při plánování jeho rozvoje vycházíme z komplexního pojetí spojovací soustavy. I v naší armádě jsou postupně zaváděny do spojovací soustavy moderní mnohakanálové radioreléové stanice. Vytváříme tak předpoklady pro kvalitativní změny v oblasti spojení, pro přechod na moderní, vysoce efektivní systémy velení.

ZÁSADY CHEMICKÉHO ZABEZPEČENÍ PŘESUNU

V článku uvádím hlavní zásady organizace opatření chemického zabezpečení přesunu. S touto problematikou se zabýváme několik roků teoreticky i prakticky, protože použití ZHN bude mít vliv na nerušený manévr a přesuny vojsk na velké vzdálenosti.

Známe zásady použití ZHN protivníka i na vojska za přesunu. Ten se bude snažit použít ZHN hromadně a s překvapením s důrazem na vojska v prostorech soustředění, v době jejich vyvádění na osy, v prostorech zastávek, při přechodu přes výrazné terénní překážky jako jsou přechody přes vodní toky, horské a zalesněné prostory, při zaujímání prostoru denního odpočinku a v prostorech zasazení při jejich rozvinování do bojových sestav. Přitom použití ZHN bude záviset na vzdálenosti vojsk od fronty a na množství prostředků s potřebným dosahem. Možnosti protivníka budou vzrůstat při přiblížování k frontě.

Vojska, která přicházejí z hloubky státního území k frontě, budou z počátku vystavena možnosti úderů letectva a raketových prostředků strategického charakteru. Zde můžeme počítat zejména s nepřímým napadením v důsledku pozem-

ních úderů strategických prostředků, na hospodářská a politická centra. Protivník bude chtít rozsáhlá pásma radioaktivního zamoření. Tato pásma může živit dalšími pozemními údery na čela pochodových sestav v kombinaci s použitím rychle působících a trvalých otravných látek. To může mít podstatný vliv na přesun vojsk. Ve vzdálenosti 500 km od fronty vzroste možnost napadení letectva a též raketových prostředků operačního dosahu. Zde můžeme počítat s použitím jaderných zbraní v pozemních úderech v kombinaci s OL k vytvoření dalších pásem radioaktivního a chemického zamoření na vhodných terénních překážkách.

S největšími možnostmi protivníka musíme počítat ve vzdálenosti 50 km od fronty. Zde jsou vojska již v dosahu operativně taktických a taktických prostředků napadení. Zde půjde o použití JZ se vzdušnými údery a o použití rychle působících prchavých OL. Tyto možnosti jsou jen orientační, vždy to bude totiž závislé na situaci na frontě. V každém případě budeme počítat s nezbytností překonávat za přesunu rozsáhlá pásma radioaktivního a chemického zamoření. To bude mít také podstatný vliv na organizaci přesunu a jeho chemické zabezpečení.

Hlavní zásady chemického zabezpečení přesunu

Chemické zabezpečení přesunu představuje souhrn všech opatření k ochraně vojsk a týlu před účinky radioaktivních a otravných látek. Organizují je všechny svazky, útvary a zařízení svými organickými prostředky. Tato opatření probíhají během celého přesunu.

Cílem chemického zabezpečení přesunu je zabránit zasažení radioaktivními a chemickými zbraněmi nebo alespoň maximálně oslabit jejich účinek, zachovat nebo obnovit bojeschopnost vojsk a tak zabezpečit splnění přesunu druhého sledu ve stanovené době a v důsledku toho k plnění rozhodujícího úkolu operace.

Hlavní úkoly chemického zabezpečení přesunu

1. Radiační, chemický a biologický průzkum a pozorování povětrnostní průzkum v přízemní vrstvě atmosféry a varování vojsk.

2. Předpověď vzniku pásem radiačního a chemického zamoření v pásmu přesunu. Informace štábu a vojsk o radioaktivním a chemickém zamoření.

3. Vyhodnocování skutečně radiační a chemické situace na osách přesunu a v zájmových prostorech přesunujících se vojsk.

4. Kontrola ozáření osob a zamoření osob a bojové techniky.

5. Zabezpečení protichemické ochrany jednotlivce.

6. Speciální očištění vojsk, bojové techniky a výstroje.

7. Odmořování komunikací pro přesun.

8. Chemické materiálně technické zabezpečení přesunu.

Z tohoto přehledu hlavních úkolů vyplývá, že není rozdílu v jejich rozsahu proti úkolům chemického zabezpečení boje (operace). Rozdíly jsou v obsahu a způsobu jejich praktické realizace.

K úkolu ad 1) — realizace tohoto úkolu představuje organizaci těchto dílčích opatření:

- zjišťování parametrů jaderných výbuchů,

- chemické pozorování k zjištění chemického a biologického napadení,

- předávání parametrů jaderných výbuchů a údajů o chemickém a biologickém napadení,

- varování vojsk o nebezpečí radioaktivního, chemického a biologického zamoření,

- radiační a chemický průzkum,

- vzdušný radiační průzkum.

Radiační a chemický průzkum a pozorování (zjišťování parametrů chemického napadení) vedeme nepřetržitě s cílem

včas zjistit napadení ZHN a získat údaje o radiační a chemické situaci na osách (v pásmu) přesunu a v prostorech rozmístění vojsk. Výsledků pak využijeme k upřesnění rozhodnutí velitele k změně přesunu, prostoru odpočinku a k stanovení ochranných opatření vojsk za přesunu přes zamořené prostory. Na jeho základě plánujeme dozimetrické kontroly a speciální očištění vojsk po skončení přesunu a odmoření potřebných úseků komunikací pro přesun.

Tento průzkum vedou všechny druhy vojsk v celé hloubce sestav vycvičení pozorovatelé, kteří jsou vybaveni přístroji radiačního a chemického průzkumu. Hlavní úkoly průzkumu však plní jednotky radiačního a chemického průzkumu, které vyčleňujeme do sestavy prvků zabezpečení přesunu a k zabezpečení míst velení útvarů, svazků a svazu. Velký význam má vzdušný radiační průzkum os přesunu a prostorů rozmístění vojsk.

Na stupni útvar vede průzkum četa radiačního a chemického průzkumu (črchpz). K zabezpečení za přesunu používáme čet decentralizované. Družstva vedou nepřetržitě pozorování k zjištění parametrů jaderných úderů a napadení OL, radiační a chemický průzkum. Při zjištění jaderného úderu a napadení OL ihned podávají zprávu CHN útvaru. Družstvo v sestavě OZP při zjištění zamoření na ose přesunu podá ihned zprávu CHN útvaru, vytyčí zamořený úsek a podle nařízení vytyčí objíždku zamořeného prostoru.

CHN útvaru předává zprávy CHN svazku. Předvidá radiační a chemickou situaci a informuje velitele útvaru spolu s návrhem na

- další průzkum s upřesněním sil, prostoru a doby,

- vytyčení objíždky zamořeného prostoru,

- opatření k ochraně živé síly při nutnosti překonat ZP. Navrhne čas a místo vyhlášení signálů k přípravě techniky a použití prostředků PCHOJ, kontroly zamoření, částečné speciální očištění,

- vyžádání zásahu prostředky nadřízeného náčelníka (rozvinutí MSO, odmoření komunikace atd.).

Na základě rozhodnutí velitele se podílí ve spolupráci s NS útvaru na realizaci úkolů. Podává hlášení o výsledcích průzkumu, vytyčení ZP a jeho objíždky CHN svazku.

Jde-li o napadení pochodovalé sestavy útvaru přímo, bude jeho činnost shodná, ale přibude k ní ještě odstraňování ná-

sledků zasažené jednotky. Jednotku vyvedeme mimo prostor napadení (zamoření), kde proběhne speciální očista vojskovými prostředky nebo podle situace i úplná speciální očista prostředky rcho svazku.

Nezasažené jednotky útvaru obejdou zamořený prostor a pokračují v přesunu, nebo v určeném prostoru vyčkávají na jednotku, která odstraňuje následky napadení (při zasažení větší části útvaru).

K rychlému získání zpráv z prostoru úderu, k přehledu o radiální situaci na pochodových osách a z prostoru rozmístění (odpočinku) můžeme využít vrtulník a to k vedení vzdušného a radiálního průzkumu. Při přesunu svazku po dvou osách potřebujeme dva vrtulníky. Tak můžeme získat orientační přehled o radiální situaci na osách a v prostoru rozmístění do 5—6 hodin po vzletu vrtulníků. Proto je vhodné zahájit jejich činnost již 6 hodin před zahájením přesunu.

Při přesunu na vlastním území budeme klást požadavky na chemický a radiální průzkum os a prostorů rozmístění na orgány a prostředky teritoria. Orgány teritoria plní tento úkol v rámci opatření chemického zabezpečení teritoria na základě konkrétních požadavků NCHV polních vojsk. NCHV upřesňuje úkoly průběžně podle konkrétních potřeb vojsk.

Bude-li se svazek přesunovat v rámci svazu, můžeme počítat s opatřeními, které budou plnit síly a prostředky chemického vojska ve prospěch svazku. Jejich konkrétní rozsah určí NCHV svazu ve směrnici k chemickému zabezpečení přesunu. Půjde především o zabezpečení vzdušného radiálního průzkumu hlavních os přesunu a prostoru rozmístění svazku a zabezpečení radiálního a chemického průzkumu a zaujetí pozorovacích stanovišť v důležitých prostorech v pásmu přesunu (řeky, hory apod.).

Vzdušný radiální průzkum během celého přesunu bude zabezpečovat rychlou orientaci o radiální situaci v pásmu přesunu a v plánovaných prostorech rozmístění a to v zájmu svazu a svazků. Při organizaci vzdušného radiálního průzkumu bereme v úvahu možnosti jednotlivých svazků, svazu a též sil a prostředků teritoria. Součinnost mezi nimi organizuje NCHV svazu a úkoly stanoví konkrétně co do času a prostoru ve směrnici pro chemické zabezpečení přesunu.

Předávání parametrů jaderných úderů a údajů o chemickém napadení bude mít vzhledem k zákazu použití rádiového spojení za přesunu určité zvláštnosti. Problémy vznikají se zabezpečením pronikání zpráv zvláště u svazků a svazů. Zde

musíme počítat s delší dobou jejich proniknutí vzhledem ke způsobu a prostředkům pro jejich předání. Na stupni útvaru by nemělo být překážek. Tento úkol zabezpečujeme ve spolupráci se spojovací vojskem a správou vojenské dopravy (OVD) k upřesnění možnosti využití linkové sítě pořádkové služby na komunikacích. V dalším předávání zabezpečíme s využitím pohyblivých pojítek, na stupni svazku a svazu i vrtulníků.

Dále v součinnosti s SVD (OVD) zabezpečíme včasnou informovanost pořádkové služby o zamořených prostorech, připravených objížďkách nebo k jejich vytyčení, o vyvedení zamořených útvarů z pochodové osy do prostorů speciální očisty, o postavení pořádkové služby k nově vzniklým zamořeným úsekům apod. Při přesunu na vlastním území důležitá bude i nepřetržitá součinnost štábu svazku a svazu s určenými orgány teritoria k zabezpečení včasné informovanosti o parametrech a údajích napadení, zamořených prostorech, připravených objížďkách a dalších opatřeních, které plánuje teritorium ve prospěch vojsk.

Varování vojsk o nebezpečí radioaktivního a chemického zamoření má stejné problémy a shodné jsou i způsoby řešení. V rámci proudů budou jednotky a útvary varovány stálými signály, akustickými a optickými prostředky a povely.

Vzhledem k tomu, že náčelník týlu frontu řídí činnost silničních jednotek cestou VD, je nezbytné, aby tyto náčelníci byli v plném rozsahu informováni o všech opatřeních, které chemické vojsko plánuje a zabezpečuje v pásmu přesunu (na osách).

Na stupni frontu tento úkol zabezpečíme přes radiální střediska týlu (součinnost s FRS) a u armády přes styčnou skupinu týlu na VS A. Za organizaci bojového zabezpečení přesunu v silničním pásmu jednotek pořádkové služby odpovídají velitelé silničních pásem (rajónů, úseků). Proto je nutné zabezpečit součinnost svazu (svazků) s veliteli pořádkové silniční služby vyčleněním operační skupiny ze štábu svazu (svazku) na VS velitele silničního pásma, do které je výhodné zařadit důstojníka chemického vojska. Tato skupina by měla řešit:

- systém vyhlášení varovných signálů orgány pořádkové služby velitelům proudů na jednotlivých osách přesunu,
- způsob uvědomení velitelů proudů o úderech (pozemní i mimo osy — pásmo), požárech, zátarasech apod.,
- upřesnění objížďek zamořených úseků (vytyčení atd.),

— upřesnění prostorů pro speciální očistu, rozvinutí MSO,
— způsob odstraňování následků jaderných úderů a odmořování zájmových úseků komunikací.

U toritoriálního velení je vhodné zabezpečit součinnost k řešení obdobných otázek vzájemnou výměnou styčných důstojníků KSVD a KVS (KRS). Tyto orgány pak informují své nadřízené náčelníky a podle jejich pokynů zabezpečují přesun vojsk.

K ad 2) Předpověď vzniku pásem radioaktivního a chemického zamoření v pásmu přesunu

Na způsobech a metodice předpovědi vzniku pásem zamoření za přesunu se nic nemění. Je to úkolem štábů všech stupňů a mají k tomu příslušné pomůcky. Totéž platí o informaci štábů.

K ad 3) Rovněž **vyhodnocování skutečné** radiální a chemické situace na osách přesunu a v prostorech rozmístění se nemění a probíhá podle platných zásad. I zde budou časové potíže vzhledem k možnostem získávat zprávy o výsledcích průzkumu. Beze změn zůstává vyhodnocení radiální situace na základě vzdušného radiálního průzkumu. Z toho vyplývá i jeho význam pro zabezpečení přesunu.

K ad 4) **Kontrolu ozáření** a zamoření osob a bojové techniky organizujeme po překonání zamořeného úseku v prostorech zastávek a před zaujetím prostoru denního odpočinku (rozmístění). Na základě jejich výsledku přijímáme opatření k ochraně živé síly a k organizaci speciální očisty.

Velmi důležitá je kontrola zamoření pitné i užitkové vody zvláště v prostorech odpočinku (rozmístění), jakož i nezávadnosti potravin. Před zahájením přesunu zkontrolujeme a znovu nabijeme dozimetry. Podle situace půjde i o přerozdělení, zejména k zabezpečení samostatných prvků pochodové sestavy.

K ad 5) **K zabezpečení ochrany jednotlivce** učiníme určitá opatření. Před zahájením přesunu doplníme vojska prostředky PCHOJ. Na všech stupních velení zkontrolujeme úplnost a bojeschopnost těchto prostředků a prověříme znalosti jejich rychlého a správného použití. Důležité je přezkoušení znalostí varovných signálů, způsobu jejich vyhlášení a činnost vojsk při jejich vyhlášení na přesunu.

K ad 6) **Částečnou speciální očistu** organizujeme po překonání zamořeného prostoru nebo v prostorech malých zastávek.

Úplnou speciální očistu zpravidla organizujeme za velkých zastávek ve stanovených prostorách na MSO rozvinutých mimo osy přesunu, nebo v určených prostorech bezprostředně před zaujetím prostoru denního odpočinku.

K plnění tohoto úkolu jsou jednotky všech druhů vojsk vybaveny vojskovými odmořovacími prostředky. Na stupni útvaru bude těžiště speciální očisty ve využití těchto prostředků. Při zamoření praporu můžeme počítat s využitím prostředků svazu a při zamoření pluku podle situace i se zásahem armádních prostředků.

Na stupni svazku bude tento úkol plnit rota chemické ochrany. Ta bude zpravidla začleněna do pochodového proudu hlavních sil svazku za VS svazku. Jen výjimečně ji můžeme předsunout do prostoru plánované speciální očisty. Tato varianta přichází v úvahu, jestliže se svazek přesunuje samostatně bez zabezpečení prostředky nadřízeného, nebo za situace kdy svazek za přesunu překonává zamořený prostor a musí si speciální očistu vojsk zabezpečit vlastními prostředky.

Na stupni svazu máme k tomu organický pluk chemické ochrany, který má 4 roty speciální očisty osob a bojové techniky. Tento pluk můžeme za přesunu použít podle situace v podstatě ve dvou variantách.

Přesunujeme-li svaz jako celek na vlastním území při zabezpečení prostředky teritoria, nebo na území protivníka, kdy svaz zabezpečuje nadřízený, popř. vojska prvního sledu, pak pluk chemické ochrany přesunujeme jako celek v sestavě hlavních sil, nebo po samostatné ose. Můžeme jej rozdělit do dvou záloh. CHZ-1 začlenit do pochodové sestavy za první sled a CHZ-2 za druhý sled svazu.

Svaz přesunujeme jako celek bez zabezpečení prostředků nadřízeného, pak pluk rozdělíme do dvou záloh podle situace a předpokládaných úkolů jednotlivých záloh. CHZ-1 můžeme předsunout do prostoru, kde plánujeme speciální očistu. Tam připraví rozvinutí MSO. Po skončení speciální očisty se přesune za vojsky svazu do prostoru rozmístění pluku nebo do dalšího prostoru k zabezpečení dalšího přesunu.

CHZ-2 začleníme do sestavy hlavních sil svazu zpravidla mezi první a druhý sled. Po dosažení stanoveného prostoru zaujímá určený prostor v sestavě svazu a zde může dojít k sloučení obou záloh. Je-li vyslána do jiného prostoru k zabezpečení dalšího přesunu, pak CHZ-1 bude začleněna do pochodové sestavy hlavních sil svazu. Při této variantě je důležité

přesně stanovit úkoly časově a prostorově a zabezpečit trvalé velení zálohám.

U vojsk na stupni jednotka až svazek půjde o **částečnou speciální očišťovací výstroje**. Zamořenou výstroj při přesunech na vlastním území soustředíme v prostorech rozvinutí MSO armádními prostředky a předáme ke speciální očiště prostředky teritoriálních orgánů.

Při přesunech na území protivníka budou speciální očišťovací zabezpečovat prostředky svazů v prostorech soustředění zamořené výstroje (rozvinutí MSO). Rotu speciální očišťovací výstroje můžeme podle konkrétní situace použít decentralizovaně, tj. po četách k rozvinutí MSOV v prostorech soustředění zamořené výstroje. Při centralizovaném použití musíme předem řešit soustředění zamořené výstroje v daném prostoru rozvinutí MSOV.

K ad 7) **Při odmořování terénu** za přesunu budeme klást důraz na osy přesunu a přepraviště (přechody) přes vodní toky.

U svazu máme v rámci pluku chemické ochrany 2 rotu odmořování terénu. Rota jednou naplní odmořovací průchod (úsek komunikace) v délce 9 km a šířce 4 m (četa 3 km $\times$ 4 m). Rota veze 2 náplně. Na odmořování tohoto úseku potřebuje 2 hodiny. Proto může zabezpečit u svazu odmořování na dvou hlavních komunikacích a to ve prospěch přesunu druhého sledu, armádních prostředků a týlu. Svazky prvního sledu budou zamořené prostory OL obcházet. Odmořování os si zabezpečujeme vlastními prostředky i za přesunu na vlastním území. Existující zamořené úseky odmořujeme ještě před zahájením přesunu. K tomu používáme v pásmu přesunu svazku jednu rotu pro odmořování terénu. Tato rota se po splnění úkolu nevrací do sestavy pluku, ale zaujímá zpravidla vyčkávací prostor před významnou terénní překážkou na osách přesunu, kde může nepřítelem použít výhodně OL. Zde je připravena k zásahu po jejich možném zamoření.

Druhou rotu pro odmořování terénu můžeme podle situace začlenit do CHZ-1 nebo CHZ-2.

Jestliže odmořování komunikací před přesunem zabezpečí nadřízený náčelník a pluk chemické ochrany budeme dělit do záloh, pak do každé zálohy vyčleníme jednu rotu odmořování terénu.

K ad 8) **Při chemickém materiálně technickém zabezpečení** vojsk přesunujících se z hloubky vlastního území bereme v úvahu předpokládaný úkol svazu nebo svazku, stav jeho zabezpečení v prostoru rozmístění nebo zmobilizování. Dále přihlížíme ke stavu rozvinutí operačního

týlu. Armádní a frontové týlové svazky, útvary a zařízení, které nám tvoří operační tyl, dosahují frontového týlového pásma v průběhu operace 600–800 i více km. Budou tedy přesunující se vojska procházet rozvinutými nebo rozvíjejícími se prostředky týlových zařízení. Proto se budeme snažit je využít k doplňování zásob materiálu a k opravám poškozené techniky.

Přesto budeme počítat s doplněním pohyblivých zásob na normu [viz Oper-1-1, čl. 384, Tyl-1-1, čl. 213]. Podle nařízení nadřízeného velitele budeme v závislosti na situaci u svazku a útvaru vytvářet zvýšené nebo snížené zásoby materiálu. Tyto zásoby vezou na dopravních prostředcích týlové útvary a jednotky (nebo bojová a ostatní vozidla).

Dále při přípravě k přesunu zabezpečíme technické ošetření chemické bojové techniky, namátkovou kontrolu prostředků radiačního a chemického průzkumu, kontrolu vybavenosti vozidel a techniky vojskovými odmořovacími soupravami. Do prostoru operační činnosti svazu (svazku) přesuneme pohyblivé zásoby materiálu [vojskové a armádní] a nezbytné týlové útvary a zařízení.

Za přesunu se tedy vojska zabezpečují buď z vytvořených pohyblivých zásob nebo zásob, které tvoříme předem v pásmech přesunů vojsk. Přitom můžeme k přesunu materiálu využít frontových, armádních i vojskových dopravních prostředků. Pokud půjde o přesun vojsk na vlastním území, můžeme k zabezpečení vojsk a ke krytí ztrát využívat materiál a prostředky, které jsou ponechány v mírových posádkách nebo v krajním případě ze zásob rozvíjených útvarů a zařízení teritoriálního systému. V prvé řadě půjde o materiál, který zůstal jako nadbytečný po zrušených útvarech nebo školních jednotkách.

Jde tedy o to, aby vojska si na vlastním území udržela svoje zásoby na potřebné výši.

Po příchodu vojsk do určeného prostoru musí si spotřebované zásoby co nejrychleji doplnit. Očekáváme-li přechod do střetného sražení, učiníme ihned všechna opatření k doplnění svazků na pohyblivé zásoby ve stanovené výši. K tomu využíváme rozvinutých armádních pohyblivých základů nebo oddělení frontových základů na předpokládaných směrech střetného sražení. Z těchto zařízení doplňujeme zásoby materiálu, zabezpečujeme opravářskou a odsunovou činnost. Techniku ošetřujeme za přesunu tak, aby vozidla spolehlivě dojezda do stanoveného prostoru.

ru a byla způsobilá k další činnosti. Ošetřování probíhá při zastávkách a v prostorech odpočinku.

Poškozený materiál a bojovou techniku za přesunu odsuneme z cesty a opravíme na místě. Není-li to možné nebo účelné,

odsuneme ji do nejbližšího shromaždiště poškozené techniky (svazku, svazu) v daném prostoru. Prostory technického zabezpečení a shromaždiště uvádí v nařízení náčelník chemického vojska frontu nebo armády.

Zabezpečení přesunu svazu (svazku) prostředky NCHV frontu

Front si přebírá svaz druhého sledu zpravidla v prostoru odpočinku na zadní hranici týlového prostoru frontu. Další přesun zabezpečuje front vlastními prostředky.

NCHV frontu plánuje použití pluku chemické ochrany ve prospěch svazu 2. sledu a jednotlivých svazků vševojskové zálohy v „Plánu chemického zabezpečení“. Plánovaná opatření pak na základě situace na frontě upřesňuje. V každém případě půjde o kritické období chemického zabezpečení vzhledem k nutnosti současně zabezpečit vojska prvního sledu, záloh a druhého sledu frontu. Přitom jako hlavní úkol zůstává zabezpečit 2. sled frontu. K tomu musí soustředit většinu organických prostředků a organizovat opatření prostředky chemického vojska armády i svazků prvního sledu frontu. NCHV frontu stanovuje čáru (prostor) zabezpečení druhého sledu silami a prostředky frontu, čáru (prostor) zabezpečení silami a prostředky armády, dobu pohotovosti a trvání nařízených úkolů chemického zabezpečení přesunu 2. sledu frontu. Prostředky frontu budou 2. sled zabezpečovat po zadní hranici týlu armády, ve zvláštních případech i v hloubce týlového prostoru armády. To bude dáno zejména charakterem terénu, úkolem 2. sledu, situací a bojeschopností pluku chemické ochrany i armády 1. sledu.

Z chemické zálohy frontu (pcho) může podle situace vyčlenit chemickou zálohu v síle 1—2 črhpz, —2 rso; 1 rot, kterou předšune do vyčkávacího prostoru v pásmu přesunu 2. sledu a upřesní jí časově a prostorově úkoly. Vzdušný i po-

zemní průzkum organizujeme s časovým předstihem tak, abychom jeho výsledky předali NCHV armády 2. sledu dvě hodiny před zahájením přesunu. V nejdůležitějším zájmovém prostoru obsadíme na celou dobu přesunu pozorovací stanoviště v hodnotě 1—2 črhpz. Vyčkávací prostor CHZ-F volíme podle délky os přesunu, charakteru terénu, nebezpečných prostorů a zamořených prostorů, které budou vojska 2. sledu překonávat. Z tohoto prostoru plánujeme rozvinutí MSO a odmoření komunikací do vzdálenosti 50—60 km (2 hodiny přesunu).

NCHV druhého sledu bude o všech probíhajících a plánovaných opatřeních k chemickému zabezpečení včas informován. K chemickému zabezpečení přesunu 2. sledu v pásmu frontu NCHV frontu vydává:

— Nařízení pro chemické zabezpečení NCHV armády prvního sledu frontu, ve kterém uvádí čáru od které zabezpečuje přesun druhého sledu, časově a prostorově konkrétní úkoly ve prospěch 2. sledu a součinnostní otázky.

— Nařízení pro chemické zabezpečení NCHV 2. sledu frontu, ve kterém postupně uvádí opatření, síly a prostředky, dobu pohotovosti a plnění úkolů prostředky frontu a armády 1. sledu, pak vlastní úkoly, součinnostní otázky a přehled o radiční a chemické situaci.

— Bojové nařízení pro pluk chemické ochrany frontu.

V obdobném postupu a rozsahu organizuje chemické zabezpečení přesunu 2. sledu v pásmu armády prvního sledu frontu NCHV prvosledové armády.

BOJOVÉ VOZIDLO PĚCHOTY

Do výzbroje ČSLA přicházejí bojová vozidla pěchoty. Vyrábí je československý zbrojní průmysl podle licenční dokumentace Sovětského svazu. Mají všechny vlastnosti, které požadujeme od nejmodernějších zbraní tohoto druhu. Při jeho vývoji i konstrukci byly uplatněny poznatky vojenské vědy v soudobém boji i výsledky technického pokroku. Je to zbraň vysoké bojové efektivity, která splňuje soudobé takticko-technické i takticko-operační požadavky. Kvalitu těchto vozidel doceníme, když posoudíme jeho takticko-technické a operační ukazatele a porovnáme je s předchozími zbraněmi a zejména se současnými zbraněmi tohoto typu u protivníka.

Všechna vozidla jsou neustále podrobena náročným zkouškám a jsou stále i za přispění čs. strany technicky i technologicky zdokonalována. Chceme-li získat a využít všechny vlastnosti tohoto vozidla, musíme důkladně poznat konstrukci a provoz vozidla a mít dostatek zkušeností s tímto vozidlem. K ovládnutí této moderní zbraně je třeba přistupovat s vysokou technickou náročností, znalostmi vozidla i jeho výstroje.

Charakteristika vozidla

Bojové vozidlo pěchoty (BVP) je novým druhem obrněné bojové techniky, který slučuje v sobě vlastnosti obrněného transportéru a lehkého tanku. Je určeno pro boj mechanizovaných vojsk proti tankům, obrněným transportérům (OT), proti živé síle a palebným postavením. Aby

mohlo tyto úkoly plnit, má vysokou pohyblivost, palebnou sílu a skýtá ochranu jednotkám v boji i za použití zbraní hromadného ničení. Že jde o bojové vozidlo dokazuje to, že proti dosavadním OT je vybaveno mimořádně velkou palebnou silou a to

- 73 mm kanónem s hladkou hlavní pro aktivně reaktivní střelu typu GROM s poloautomatickým nabíjením ze zásobníku se 40 náboji,

- s kanónem spřaženým kulometem PKT — 7,62 mm se zásobníkem pro 2000 nábojů,

- odpalovacím zařízením pro protitankové řízení střely 9M-14M Maljutka se čtyřmi střelami ve vozidle,

- v prostoru roje (vezené jednotky) jsou střelný s lafetací pro dva kulomety 7,62 mm a 6 samopalů, ze kterých můžeme vést mířenou střelbu. Mířenou střelbu z kanónu, spřaženého kulometu i sledování řízené střely při navádění ve dne i v noci umožňuje zaměřovač 1PN 22M1, který pracuje v noci bez zvláštního zdroje osvětlení.

Vozidlo tvoří pancéřovou ochranu a je vybaveno prostředky protiatomové, protichemické a protibiologické ochrany. Vyznačuje se dále vysokou manévrovostí se schopností překonávat vodní toky plaváním a je uzpůsobeno pro leteckou přepravu.

Osádku vozidla tvoří: velitel, řidič, mířič-operátor a 8 členů roje (vezená jednotka).

Základní takticko-technická data

Délka	6735 mm
Šířka	2940 mm
Výška po strop věže	1924 mm (po zaměřovač 2068)
Světla výška	370 mm
Šířka pásů	300 mm
Pohotovostní hmotnost	13 t
Měrný tlak	0,602.10 ⁴ Nm ⁻²
Maximální rychlost	65 km/h
Maximální rychlost plavby	7,5 km/h
	(na 3. rychlostním stupni)
Stoupavost	35°
	(kolmá stěna 0,7 m)
Spotřeba paliva	
po silnici a cestách	80—100 l/100 km
v terénu	100—140 l/100 km
při plavbě	120—150 l/100 km
Akční radius vozidla	350—600 km

Srovnáme-li je jen namátkově se západními bojovými vozidly MARDER a AMX-10 p (která jsou považována za perspektivní), vidíme, že BVP má prokazatelné přednosti. Oba západní typy jsou vybaveny 20 mm kanónem, oproti 73 mm kanónu BVP, mají poměrně větší siluetu, čímž poskytují větší cíl, k pohybu na vodě musí typ MARDER použít doplňkových nafukovacích plováků, výkon motoru na jednu tunu váhy je kolem 20 ks, zatímco u BVP dosahuje 23 ks a měrný tlak je u typu MARDER o 30 % vyšší než u BVP. Znamená to v souhrnu, že BVP má prokazatelně vyšší pohyblivost, vyšší palebnou hodnotu a je lépe připraveno k překonávání vodních toků a málo únosných terénů.

Mimořádná pohyblivost BVP v terénu, kdy po lesní cestě snadno dosahuje rychlosti kolem 60 km/h, je dána konstrukcí podvozku, sladností motoru a převodů i snadnou ovladatelností srovnatelnou s ovládáním osobního automobilu. Měrný výkon 16,91 kW/t (23 k/t) spolu s konstrukcí převodů a směrového ústrojí zabezpečuje optimální zrychlení, stoupavost a vyšší pohyblivost, než vykazují nejmodernější tanky výzbroje západních armád. Malá spotřeba pohonných hmot (na silnicích nižší než 80 l/100 km) a malý rozsah i dlouhé lhůty potřebného technického ošetřování umožňují dlouhé pochody bez zastávek (obsah nádrží 460 l paliva). Chladicí soustava motoru zabezpečuje dlouhé pochody na maximálních rychlostech při teplotě od -40° do +40°C.

Pancéřování chrání dostatečně před střepinami výbušných granátů a svými výhodnými tvary proti střelám pěchotních

zbraní. Před působením nepřátelských tankových a protitankových zbraní tvoří nejlepší ochranu svou pohyblivostí, malým cílem (výška 1,94 m, šířka 2,94 m). Při plavbě, kdy je rychlost vozidla nižší, cíl tvoří jen málo vyčnívající strop a prakticky jen vyčnívající věž.

Tyto vlastnosti doplňuje nebývalá životnost vozidla. I když není dosud stanovena norma proběhu do GO, již zkoušky prokázaly, že můžeme počítat s 10—12 tisíci km proběhu bez opravy. Dosáhli jsme již i 14—16 tisíc km a 500 Mh činnosti motoru. Celá poháněcí soustava — motor a převodovka se směrovým ústrojím je konstruována jako jeden celek a při opravách počítáme s jejich výměnou. Vysoká je i životnost pásového pohybového ústrojí, zejména kolejových pásů, jezdňích kol i hnacích kol. Věnce hnacích kol vydrží v běžné půdě proběh 8000 km i více a obdobně i pásy.

Všechny vlastnosti, jež jsem uvedl, spojují se ve vozidle ve velkou palebnou sílu, vysokou pohyblivost, ochranu osádky (včetně vezené jednotky) a velkou životnost v takové míře, která odpovídá mnohostranné náročnosti soudobého i budoucího boje v jakémkoli terénu za použití i bez nasazení zbraní hromadného ničení.

Zvláštnosti konstrukce vozidla

Při posuzování všech částí vozidla přihlížíme k tomu, že vozidlo je konstruováno pro leteckou přepravu a z těchto důvodů je každá součást řešena jednak váhově, ale i samotné vozidlo rozměrově. Konstrukčním řešením se podařilo plně zabezpečit tento požadavek při zachování optimálních prostorů pro osádku vozidla i vezenou jednotku.

Prostor vozidla je rozmístěn tak, že v pravé přední části je periodicky oddělen prostor poháněcí soustavy. Ostatní část vozidla tvoří vzájemně neoddělený prostor, ve kterém je v levé přední části prostor řidiče a velitele, uprostřed je bojový prostor (mířiče—operátora) a v zadní části je prostor roje pro vezenou jednotku (8 členů).

Korba vozidla

Na korbě jsou poprvé použity hliníkové slitiny a to zejména na stropu prostoru poháněcí soustavy a na vrchním snímatelném (odklonném) krytu přední části vozidla. Vozidlo je vybaveno po celé délce korby odklonnými a snímatelnými blatníky opět z plechů z hliníkové slitiny. Blatníky jednak zvyšují účinnost pohonu vozidla na vodě pomocí pásů a zabezpečují padání prachu a bláta na korbu a

věž vozidla. Z hliníkových slitin jsou dále přepážky v prostoru poháněcí soustavy. Pro osádku vozidla jsou na korbě příklopy řidiče a velitele, na věži příklop mířiče—operátora. Vezená jednotka — roj vystupuje dvěma zadními dveřmi otevíranými na vnější stranu vozidla, čím tvoří zárcveň ochranu pro členy roje. Pro nouzové opuštění vozidla a pro vystoupení při plavbě jsou ve stropu čtyři příklopy otevírané na střed vozidla a opět tvoří ochranu vystupujících členů roje. Všechny příklopy osádky, členů roje i části stropu jsou na spodní části vybaveny ochrannými stínícími materiály proti pronikavé radiaci a záření (Gama).

Věž

Uprostřed korby je na kuličkové dráze otočně uložena věž s hlavními zbraněmi vozidla. Věnce kuličkové dráhy jsou z hliníkových slitin a kuličky samotné jsou z umělé hmoty s minimálním odporem proti otáčení. Věž otáčíme ručním, nebo elektrickým pohonem, stejně tak náměr kanónu. Samotná věž je svařena z jednotlivých pancéřových plechů do kuželového tvaru. Ve stropu věže v přední pravé části je otvor s příklopem pro nasunutí protitankové řízené střely (PTRS) na odpalovací konzolu připevněnou k lafetě kanónu. Dvě PTRS jsou uloženy bezprostředně ve věži a další dvě v korbě vozidla po pravé straně, přístupné po natočení věže. Pod sedačkou operátora je pult operátora jako součást naváděcího zařízení PTRS. Za jízdy, při přesunech aj. je pult sklopen pod sedačkou. Pro uvedení do bojové polohy (pohotovosti) se jen otočí do polohy nad sedačkou a tím je připraven pro odpálení i navedení střely na cíl. Ve věži je za sedačkou operátora dopravník nábojů určený pro mechanizované přemisťování nábojů do výchozí pozice, ve které je náboj uchopen podávacím a nabíjecím zařízením k nabití kanónu.

U novějších vozidel je nabíjecí zařízení schopné vybírat protitankové nebo tříštivotrhavé střely podle předchozí volby operátora. Zařízení zabezpečuje kadenci střelby 8 výstřelů za minutu.

Motor

Motor je zcela nově konstrukce šesti-válcový, čtyřdobý, vznětový, rychloběžný s přímým vstřikem paliva a s kapalinovým chlazením, OHC, do „V“ se širokým rozevřením válců na 120°. Široké rozevření válců spolu s ležatým vstřikovacím čerpadlem dává nízkou stavební výšku motoru.

Technické údaje:

Maximální výkon motoru	221 kW (300 k) při 2600 ot/min
Maximální moment síly	100 da Nm
Maximální otáčky	2800 min ⁻¹

Celkový proběh motoru do GO je 500 Mh nebo 10—12 000 km. V průběhu celé životnosti je jen kontrola seřízení předvstřiku paliva po 300 Mh nebo po 8000 km. Vstřikovače motoru jsou nové konstrukce a do 8000 km nevyžadují údržbu ani kontrolu. Výměnné lžuty oleje jsou po 2500, 5000 a 8000 km. Správně seřízený motor dává do 8000 km plný výkon a v celém průběhu pracuje bez poruch.

Palivová soustava motoru je kromě nové konstrukce vstřikovacího čerpadla a vstřikovačů běžného provedení. Pro dokonalé využití vnitřního prostoru vozidla je hlavní palivová nádrž umístěna mezi sedadly roje a je propojena s nádržemi vytvořenými v zadních dveřích vozidla.

Chladicí soustava motoru je běžného typu, motor nemá vlastní ventilátor chlazení, ale tento účinek je tvořen ejektorem s velmi dobrou účinností. S ejektorem je zároveň spojen čistič vzduchu s cyklonovým čištěním od prachu, který je stále z čističe úplně odsáván samostatným ejektorem. V ejektoru je další samostatný ejektor pro odsávání výparů z prostoru poháněcí soustavy. Přívod vzduchu do motoru je ve věži v místě nejnižší prašnosti a je tvořen výsuvným kominem ssání vzduchu, který se vysouvá při plavbě do bezpečné výše, aby nedošlo k nasátí vody. Bezprostředně před motorem jsou pak ochranné klapy proti vnikání vody do motoru ovládané automaticky při zastavení motoru.

Motory spouštíme stlačeným vzduchem a elektricky. V chladicí soustavě je umístěn tryskový ohříváč, který v průběhu 10 minut ohřeje motor na potřebnou teplotu ke spuštění.

Převodové ústrojí

Hlavní spojka je dvoukotoučová suchá, běžného provedení. Nové je její kapalinové vypínací ústrojí, které zabezpečuje snadné vypínání spojky a spolu s ventilem plynulého zapínání spojky zabezpečuje i plynulý rozjezd vozidla. Pro případ vypnutí spojky při zastaveném motoru je zabezpečeno vypnutí stlačeným vzduchem. Nový typ obložení kotoučů spojky má nízké opotřebení a tím i seřizování ovládání není časté a samotné seřizování je poměrně snadné.

Převodovka je traktorového typu, pětirychlostní s rozložením rychlostních stup-

ňů zabezpečující vozidlu spolu s motorem dobré dynamické tankové vlastnosti. Druhý až pátý rychlostní stupeň je vybaven dokonalou synchronizací zabezpečující spolu s kapalinovými posilovacími řazení snadnou ovladatelností řazení rychlostních stupňů. Převodovka má vlastní cyklový čistič a chladič oleje. Při ohřevu motoru ohříváčem je zároveň přehříván olej převodovky.

Planetové směrové ústrojí tvoří na každé straně jedna řada ve které jsou jednotlivé elementy spojovány pomocí třecích spojek. Tyto spojky mají kotouče s kovokeramickým obložení a pracují v olejové lázni. Toto spojení umožňuje déle trvající prokluz těchto spojů při minimálním opotřebení. Vypínání těchto spojek probíhá pomocí kapaliny. Touto konstrukcí je při jedné planetové řadě zabezpečeno jednak zatáčení vozidla na místě a dále plynulé zatáčení na libovolném poloměru od šířky vozidla do 7 m. Kapalinové ovládání hlavní spojky, převodovky i směrového ústrojí je zabezpečeno pomocí mazacího oleje náplně převodovky bez speciální kapaliny. Směrové ústrojí ovládáme pomocí volantu a šoupátkového rozvozu, kterým je tlakový olej převáděn k ovládacímu ústrojí. Stejným způsobem ovládáme i provozní brzdy vozidla, které ve směrovém ústrojí působí při zatáčení na místě. Ovládání těchto brzd je zabezpečeno pro případ, kdy je motor vozidla zastaven a tehdy jsou brzdy automaticky přepnuty k ovládání tlakovým vzduchem.

Celé ovládací ústrojí vozidla je velmi snadné ať jde o spojku, řazení rychlostních stupňů, zatáčení či brzdění a způsobuje minimální únavu řidiče. To zvěšuje bojové kvality vozidla. Připočteme-li k tomu ještě to, že směrové ústrojí kromě seřízení ovládacích táhel nevyžaduje žádnou jinou údržbu, že seřízení pásů provozních brzd je jednoduché jejich přitažení a že je jednoduché i seřízení hlavní spojky, které je nutné jen ve lhůtách technického ošetřování vozidla, můžeme vysoko ocenit jízdní vlastnosti vozidla. K jízdním vlastnostem (kromě výkonu motoru, vlastností převodového ústrojí včetně ovládání) přispívá i konstrukce podvozku vozidla s novým typem pásů. Vozidlo je velmi dobře odpruženo pomocí zkřutných tyčí s olejovými teleskopickými tlumiči prvních a posledních pojezdových kol.

Pásky vozidla

Pásky jsou nové konstrukce a to jak článků pásů, tak i spojení článků. Na čepy článků jsou navulkanizovány pryžová pouzdra a zalisována do otvorů jednotlivých článků.

Články pak jsou vzájemně spojeny pomocí spojek a klínů tak, že k vzájemnému natáčení článků dochází jen v pryžových pouzdrech vlivem pružnosti pryže. Tím je zabezpečeno, že nedochází k opotřebením čepů (jsou utěsněny pryží). Rozpojení pásů spočívá jen v uvolnění dvou spojek článků. Veškeré opotřebení je soustředěno na vzájemné opotřebení spojek pásů (poměrně snadno vyměnitelných) a zubů věnců hnacích kol, které jsou se spojkami v záběru. Celá tato konstrukce přispívá ke zvýšení životnosti pásů, které vydrží v neabrasivním prostředí 10 000—12 000 km. Řešení podvozku umožňuje využít maximální rychlost vozidla po cestách a dosáhnout vysokou průměrnou rychlost v běžném terénu.

Ostatní vybavení vozidla, které zvyšují jeho bojové kvality

Filtrační a ventilační zařízení zabezpečuje jednak vytvořeným přetlakem ve vozidle a očištěním vzduchu průchod zamořeným prostorem. Toto zařízení je u novějších vozidel doplněno přístrojem „Elektron“, který zabezpečuje automatickou činnost filtračního a ventilačního zařízení se zařazením potřebného filtru podle druhu zamořeného prostoru. Součástí zařízení jsou odsávací ventilátory pro odsávání zplodin při střelbě z vozidla.

Zařízení požární ochrany je určeno k automatickému hašení požáru prostoru poháněcí soustavy.

K doplnění výzbroje a výstroje vozidla

Vozidla budou doplněna novými typy raket země—vzduch ke zvýšení obranné schopnosti a k použití proti vzdušným cílům. Pro tyto rakety je již v prostoru vozidla počítáno s jejich zařazením do výzbroje. Zároveň probíhají zkoušky s instalovaným ženiijním zahlubovacím zařízením, s použitím osvětlovacích raket a podobných prostředků.

Zvláštnosti provozu BVP

Bojové vozidlo pěchoty vstupuje do výzbroje jako prostředek nové bojové i technické hodnoty. Technická hodnota je dána provozními parametry, poměrně značnou životností skupin a agregátů, značně delší dobou mezi technickým ošetřováním, vysokou meziopravní normou atd. Některé nové konstrukční prvky, řešení a materiál však vnášejí do procesu provozu a ošetřování vozidla vyšší nároky, než vyžaduje dosud zavedená technika.

ka. Tyto zvláštnosti musíme při řešení úkolů bojové pohotovosti, výcviku a údržby respektovat, jinak může dojít k vážným poškozením vozidel a stanovený bojový úkol nesplníme.

Je proto prvořadou povinností důstojníků a praporčíků do jejichž podřízenosti tato vozidla přišla nebo teprve přijdou, řádně se s vozidlem seznámit a zabezpečit, aby jej ovládli řidiči a specialisté. K prostudování a ovládnutí vozidla je dostatek učebních fondů, obrazů i jiných pomůcek, včetně praktických zkušeností útvarů, kde jsou tato vozidla již delší dobu zařazena.

V této stati nemohu rozebrat detailně všechny zvláštnosti, nicméně uvedu podstatné, které musí velitelé, technici i technický personál respektovat a tím zabezpečovat trvale dobrý stav vozidel.

Vozidlo je konstrukčně značně odlehčeno a při nevhodném provozu může dojít k poškození zejména dna korby a tím k narušení sestředění hnacích a převodových agregátů. Poněvadž má i menší světlost než tank, je třeba se v provozu vyhýbat cestám s hlubokými kolejiemi, nárazům dna na tvrdou zeminu, kameny, kmeny atd. Velitelé proto musí velmi bedlivě zvažovat terén a vhodným manévrem obcházet překážky, které by mohly vozidlo poškodit.

Vozidlo má vysoký specifický výkon (23 ks/t), což mu umožňuje vysokou průměrnou rychlost. Poněvadž má hydraulické ovládání, pociťuje řidič poměrně málo odporu terénu při zatáčení, zatáčí při vysoké rychlosti, často na malých poloměrech a dochází tak ke slevčení pojezdního pásu. Při tom zpravidla dojde k poškození článků, pojezdních kol a často i k vydutí pancíře v místě napínacího kola. Takovéto poškození můžeme opravit jedi- ně v závodě a je velmi nákladné.

Velký vliv na svlékání pásu má nesprávné jeho napnutí. Optimální hodnota je 7 mm průhybu. Je-li větší, je svlékání pásu trvalé. Je-li menší, dochází k nadměrnému opotřebení napínacího a hnacího kola a jejich ložisek.

Mimořádnou pozornost zasluhuje dotačování matic upevňovacích kamenů spojek článků pásu. Dle praxe je třeba je dotačovat poprvé po ujetí 50 km, dále po 200 km a po 1250 km. Dotažení matic je zejména nutno kontrolovat při jízdě na tvrdých vozovkách, dlažebních kostkách atd., kde je jejich uvolňování rychlejší.

Vážný vliv na rychlost jízdy má správná funkce tlumičů pérování. Pracují-li správně, je jejich teplota až 70 °C. Je-li jejich teplota malá, pak nepracují správně,

jízda terénem je tvrdá a dosahované rychlosti malé.

V provozu musíme věnovat pozornost i blatníkům, které u BVP mají svoji funkci i pro plavbu na vodě. Jsou hliníkové, křehké a snadno praskají. Zejména jsou poškozovány napěchováním zeminou mezi korbu a pás při výcviku ve VVP. Lze tomu zamezit správným nastavením škrabáku, častým čištěním hydrodynamických žebířů a opatrnou jízdou.

To jsou hlavní zvláštnosti provozu podvozku, které je třeba respektovat a nedovolit svévolné poškozování.

Od ostatních typů techniky se značně odlišuje hnací soustava. Je složitá a velmi citlivá na dodržení provozních teplot kapaliny. Motor a převodové ústrojí má společnou náplň oleje. Nemá-li předepsanou teplotu, je vozidlo těžko (nebo vůbec) ovladatelné. Rovněž motor musí být před startem správně předmazán (3 daN/cm²). Tyto skutečnosti musíme respektovat zejména při výjezdech při nízkých teplotách. Nedodržení technologického postupu výjezdu může zavinit vážné havárie a poruchy. Proto musíme potřebné operace, postup a stanovený čas respektovat.

Zvláštním způsobem budeme kontrolovat oleje v těchto dvou agregátech. Před měřením je třeba, aby motor pracoval asi 10 min. Pak motor zastavíme a po 15–20 minutách teprve měříme. Jinak takto získáme správnou hodnotu. Slabým místem současného provozu je, že na jednu motohodinu je průměrně ujet 7 km. Tzn., že motory pracují po značné procento na místě, při menších otáčkách jak 750 ot/min., praskají hřídele náhonů dynamu a celkový nadměrný volnoběh motoru nesvědčí.

To jsou základní zvláštnosti hnacího a převodového ústrojí, které musíme respektovat a celému zařízení věnovat stálou pozornost.

Ve vzduchové soustavě si zasluhuje mimořádnou pozornost kompresor, jmenovitě automatický regulátor tlaku. Aby nedocházelo k jeho poškození, je nutné při provozu jedenkrát za 2 hodiny vyfouknout kondenzát, který se zde shromáždil. Jinak totéž učiníme při každém zastavení motoru. Mimořádně je to potřebné v zimě, neboť kondenzát zamrzne a poškozuje membránu.

Zvláštní pozornost velitelů si zaslouží vlastní ošetřování vozidla po provozu (jízdy). Nařízené úkony není schopen vykonat jen řidič, který dle současné nesprávné praxe zůstává u vozidla zpravidla sám. Na ošetřování BVP se musí podílet celá osádka, minimálně 2 členové roje a

dílenští specialisté. Vždyť jenom doplnění vozidla PHM, i když probíhá všemi plnicími otvory současně, je dosti dlouhé. Současně však účast těchto pracovníků ovlivňuje nárůst jejich znalostí a tím i další lepší péči o BVP.

To jsou další hlavní zvláštnosti, které budeme v provozu BVP respektovat.

Závěr

V článku jsem chtěl informovat velitel-ský sbor ČSLA o charakteristice nového vozidla, které do armády přichází. Současně jsem uvedl první praktické zkušenosti z jeho provozu, které by měli proniknout k velitelům, kteří o použití těchto vozidel rozhodují.

Nemohl jsem uvést všechny potřebné údaje a doporučení. Základem přípravy musí být řádné vyškolení v organizovaných kursech a další samostatná příprava každého, kdo svým způsobem použítí BVP organizuje.

Zdůrazňuji, že vozidlo je poměrně cenově nákladné, dává svými schopnostmi novou kvalitu motostřeleckému vojsku, ovšem na druhé straně vyžaduje od všech, kdo s ním přichází do styku, jeho dokonalou znalost a respektování jeho technických požadavků.

Musíme proto věnovat získání potřebných vědomostí patřičnou pozornost a zajistit tak trvalou bojovou pohotovost a dobrý technický stav těchto bojových vozidel.

Zákony války

Zákony vnějšího světa tvoří podstatu účelné činnosti člověka. Úspěch praktické činnosti při výstavbě ozbrojených sil je nakonec určen tím, do jaké míry jeho směr a obsah odpovídají objektivním zákonům, především zákonům války.

V. I. Lenin upozorňoval, že válka je podřízena zvláštním zákonům, které musíme hluboce promýšlet. Čím hlouběji pochopíme zákonitosti válečných procesů, tím více a dokonaleji upevníme obranu státu. Proto poznání objektivních zákonů války, forem jejich projevu a z nich vy-

plývajících principů vojenského umění zůstává i nadále jedním z nejdůležitějších směrů základního vojenského teoretického výzkumu.

Hlavní v této činnosti je to, abychom dokázali odhalit mechanismus využití objektivních zákonů války ve vojenské výstavbě. K tomu je nutné si ujasnit cesty rozvoje znalostí objektivních zákonů na takové úrovni, která bezprostředně ovlivňuje praktická rozhodnutí. Cílem článku je rozebrat v této souvislosti některé teoreticko-metodologické otázky.

Odras objektivních zákonů války ve vojenskoteoretických znalostech

Válka, hovoříme-li zejména o světové válce mezi dvěma protikladnými sociálními systémy, projevuje se jako jeden z nejsložitějších společenských jevů. Jako pokračování politiky států a tříd prostředky ozbrojeného násilí, je válka těsně spojena se všemi stránkami života společnosti, se všemi formami sociálního boje, které jsou podřízeny zájmům dosažení jednotného vojenskopolitického cíle. Ve válce působí zákony různého stupně obecnosti, které vyjadřují její podstatné stránky, spojitosti a vztahy. Ze všech můžeme vylétnout ty nejdůležitější a určující zákony.

1. Zákon souladu politických cílů války a násilných prostředků k jejich dosažení, který podstatně ovlivňuje vznik a vedení války, stupeň jejího působení na

průběh historického rozvoje lidské společnosti.

2. Zákon souladu materiálních prostředků války a způsobů vedení války, který charakterizuje historickou tendenci změny a rozvoje způsobů vedení válek, jejich zdokonalování v soudobé etapě rozvoje vojenství.

3. Zákon poměru vojenské síly stran.

4. Zákon závislosti vojenské síly státu na jeho ekonomických, sociálně politických, morálně politických a vědeckotechnických možnostech.

K tomu, aby hlavní objektivní zákony, spojitosti a vztahy války byly prostředkem vědeckého zdůvodnění praktické činnosti v oblasti výstavby ozbrojených sil, vedení války, musíme je poznat a vyjádřit ve

formě zákonů vojenské vědy a v principech vojenské výstavby. V praktické vojenské činnosti se bezprostředně neřídíme přímo objektivními zákony, ale znalostmi o nich. V. I. Lenin ne náhodou hovořil o nutnosti velmi pozorně se zamýšlet nad zákony války.

Zákony vojenské vědy jsou odrazem objektivních zákonů války. Jsou objektivním obrazem objektivně existujících spojitostí a vztahů války v určité etapě jejího rozvoje. Změny ve spojitostech a vztazích války nevyhnutelně vedou ke změnám v obsahu zákonů vojenské vědy. To je to obecné, co charakterizuje objektivní zákony války a zákony vojenské vědy. Současně však mezi nimi existují rozdíly.

Zákon vojenské vědy je proces přiblížení znalostí k jeho objektu. Poznání, psal V. I. Lenin, je proces vytváření pojmů a zákonů, které podmíněně zahrnují přibližně univerzální zákonitost neustále se pohybující a rozvíjející se podstaty. V zákonech vojenské vědy je vyjádřen dosažený stupeň poznání určité podstatné spojitosti války dané etapy. Proto zákon vojenské vědy, bez ohledu na úroveň odrazu objektivního zákona v něm, plně se s ním neztotožňuje.

Zákony vojenské vědy odrážejí podstatu a základ vojenských procesů.

Objektivní zákony války jsou nerozlučně spjaty s jejich projevem. Formulujeme-li zákon vojenské vědy, odpoutáme se od jeho mnohostranného projevu, čímž snižujeme reálné spojitosti a vztahy války, na druhé straně však je hluboce poznáváme.

Zákon vojenské vědy při jakémkoli stupni úplnosti jeho obsahu nikdy neobsáhne všechny podrobnosti skutečně probíhajících válečných událostí; projevuje se v něm tendence, avšak ne skutečný průběh konkrétních válečných procesů.

Tímto můžeme vysvětlit, proč např. za předpokladu existence stejných materiálních prostředků vedení války jsou rozdílné způsoby jejich využití v každém konkrétním případě. Stejně tak i vítězství v konkrétním boji nebo operaci můžeme dosáhnout i bez toho, že budeme mít při jejich zahájení převahu sil a prostředků. Poměr sil určuje obecnou objektivní tendenci, která je základem dosažení vítězství.

Každý ze zákonů vojenské vědy ve svém obsahu odráží určité jednotlivé spojitosti a vztahy války bez toho, že by přihlížel k ostatním. V reálné skutečnosti takovéto odtržení neexistuje. Všechny objektivní zákony působí vzájemně, vzájem-

ně se doplňují nebo vzájemně se vylučují. Proto jednotlivý zákon vojenské vědy nemůže úplně odhalit vnitřní mechanismus libovolného procesu, jehož jednu stránku odráží v zohledněné formě. Jen systém vzájemně působících zákonů vojenské vědy, které tvoří její základ, umožňuje poznat podstatné vztahy války v celém souhrnu jejich spojitosti.

Zákony války mohou být poznány a zobrazeny ve vojenskovědeckých znalostech jak na empirické, tak i teoretické úrovni. Empirické poznání zákonů války znamená zjišťování opakovatelnosti probíhajících procesů, spojitostí a vztahů mezi různými stránkami války. Opakovat se může jen to, co je v procesech nejpevnější. Proto i empirická úroveň poznání zákonů odráží podstatné spojitosti a vztahy. To znamená, že i empiricky poznány zákon vyjadřuje podstatu války a vojenské činnosti, a proto může být jen v určité míře základem účelné praktické činnosti.

Poznání toho, že materiální prostředky války určují způsoby jejího vedení, má praktickou hodnotu. Usměrnjuje vojenské myšlení na rozpracování takových způsobů vedení války, které umožňují nejúčinněji využít existující materiální prostředky násilí. Avšak jaké musí být způsoby vedení válečné činnosti s využitím existující úrovně materiálních prostředků války, v jakém směru je dále zdokonalovat a jaké jsou kritéria účinnosti jejich použití — odpověď na tyto otázky empirická úroveň poznání zkoumaného zákona nedává a ani nemůže dát.

Abv mohly být objektivní zákony války prostředkem všestranného vědeckého zdůvodnění praktické činnosti v oblasti výstavby ozbrojených sil, musí být vyjádřeny ve formě teoretických zákonů vojenské vědy. V nich je nutné nejen odrazit vzájemné spojitosti podstatných stránek války, ale i zjistit mechanismus činnosti daného objektivního zákona v soudobých podmínkách.

Východím metodologickým předpokladem zjištění mechanismu působení zákonů války je pochopení samotného zákona jako vyjádření rozporů mezi různými, nerozlučně spojenými podstatnými stránkami vojenských procesů.

Zákon jako vztah podstat nebo mezi podstatami není nic jiného než vzájemné působení protikladů objektivní skutečnosti. Proto zjistit mechanismus působení objektivního zákona války znamená stanovit protiklady, které vyjadřují různé stránky daného zákona, určit rozhodující stránku jejich vzájemného působení, zjistit povahu

a obsah rozporu mezi nimi, zjistit směr jeho možného zosílení a způsoby vyřešení.

Rozebereme konkrétní použití daného metodologického principu ke zjištění mechanismu působení zákona poměru sil bojujících stran. Z tohoto zákona vyplývá, že nakonec zvítězí ta strana, která má k dispozici větší vojenskou (materiální a duchovní) sílu.

Zjistit mechanismus působení tohoto zákona znamená určit ty prvky, které tvoří vojenskou sílu státu, vojenskou sílu v boji a operaci, ujasnit poměr sil stran do zahájení bojové činnosti a propočítat možné změny tohoto poměru v průběhu ozbrojeného zápasu, určit způsoby vytvoření výhodného poměru sil jak do zahájení války a operace, tak i v průběhu jejich vedení.

Zkoumáme-li tyto problémy, musíme v soudobých podmínkách brát v úvahu:

- existenci kvalitativně různorodých a poměrně těžko srovnatelných druhů zbraní (raketonové, jaderné a klasické zbraně);

- možnosti různého spojování a posloupenosti jejich použití;

- účinnost součinnosti v průběhu bojové činnosti různých druhů ozbrojených sil, druhů vojsk a zbraní;

- rychle rostoucí význam úrovně bojové, morální politické a psychologické přípravy vojsk;

- kvalitu velení vojskům.

Toto všechno podmiňuje složitost určení poměru sil, možnost jeho rychlé změny při zahájení bojové činnosti a zvyšuje význam takového prvku vojenské síly státu, jako je neustálá bojová pohotovost ozbrojených sil na strategickém, operačním a taktickém stupni.

Abychom všechny tyto vzájemné spojitosti, které charakterizují zákon poměru sil, vyjádřili formou teoretického zákona vojenské vědy, musíme (pochoptelně abstraktně) vycházet z toho, že při stejném poměru sil ani jedna ze stran nedosáhne vítězství. (Podstata vojenského umění tkví právě v tom, abychom v průběhu bojové činnosti dosáhli vítězství za stejného nebo i nevýhodného poměru sil). Proto teoretické zkoumání zákona poměru sil musí dát odpověď na otázku, jaké jsou potřebné síly a prostředky k dosažení vítězství nad nepřítelem ve válce, v operaci a boji.

V minulé válce při určování potřebného množství sil a prostředků se vycházelo především z poměru v kalkulačních jednotkách (osoby, dělostřelectvo, tanky, letectvo). V zásadě tento přístup byl správný, protože kvantitativní poměr těchto komponentů nejvíce ovlivňoval poměr sil.

Avšak již i v té době se zjevně projevoval nedostatek jen aritmetického propočtu stejných kalkulačních jednotek.

V současné době při určování potřebného množství sil a prostředků s cílem získat požadovaný výsledek stále více vystupuje do popředí zhodnocení nejen kvantitativního poměru sil stejnorodých kalkulačních jednotek, ale i jejich kvalitativní rozdíly, určené mnoha parametry. Podmínkou řešení tohoto úkolu je předpoklad, že obě strany neúčinněji využijí existující materiální prostředky války.

Dalším problémem je určit jaké formy a způsoby vedení války, a v jejím rámci i bojové činnosti, můžeme považovat za neúčinnější. Odpověď na tuto otázku nám musí dát teoretický výzkum objektivního zákona souladu materiálních prostředků války a způsobů jejího vedení. Podstata tohoto zákona tkví v tom, že kvantita a kvalita materiálních prostředků války (lidé a technika) určují způsoby jejich využití. Způsoby vedení bojové činnosti v podstatě podmiňují určité požadavky dalšího zdokonalování materiálních prostředků války.

Východím předpokladem teoretického vyjádření zkoumaného zákona je ujasnění bojových možností existujících materiálních prostředků války, se zřetelem k použití jednotlivých druhů zbraní a organizačních struktur vybavených těmito zbraněmi a k účinnosti jejich součinnosti. Přitom bojové vlastnosti zbraní hodnotíme podle tří parametrů:

- ničivě a ochranné vlastnosti,
- manévrovost,
- možnost jejich využití člověkem.

Poslední parametr je nutno zdůraznit proto, že stupeň bojové účinnosti všech druhů soudobých zbraní více než v minulosti závisí na fyzických a psychických kvalitách příslušníků ozbrojených sil.

Řešíme-li tento úkol, zjišťujeme nako-lik způsoby a formy vedení bojové činnosti odpovídají bojovým možnostem existujících materiálních prostředků války. Zjistíme-li že zaostávají způsoby a formy vedení bojové činnosti, potom teoretický výzkum daného zákona musí určit takové formy a způsoby vedení války a bojové činnosti, které by umožnily neúčinněji využít existující prostředky ozbrojeného zápasu. Přitom musíme v maximální míře brát v úvahu činnost nepřítele, vybaveného přibližně stejnými prostředky. Z toho vyplývá, že teoretické vyjádření zkoumaného zákona musí odpovědět na otázku, jaké musí být neúčinnější formy a způsoby využití jak ozbrojených sil jako celku, tak různých druhů vojenských organizačních struktur.

Ve vztahu k zákonům vojenské vědy v současné době stále více používáme matematických forem. Nemůžeme-li vyjádřit matematicky zákony války v úplnosti jejich obsahu, musíme to udělat alespoň pro ty nebo jiné závislosti, které se odrážejí v daném zákonu. Nemůžeme např. plně matematicky vyjádřit zákon poměru sil a prostředků, nutného k dosažení vítězství v boji a operaci. Je to podmíněno tím, že obsah zákona obsahuje faktory, které nemůžeme kvantitativně vyčíslit (morální a psychologické faktory, úroveň bojové přípravy atd.); avšak jednotlivé jeho závislosti, jako např. očekávané ztráty způsobené nepříteli určitým zbraňovým systémem aj. mohou a musí být vyjádřeny matematickými veličinami.

Jedním z důležitých prvků teoretického vyjádření objektivních zákonů války jsou kritéria účinnosti. Nutnost jejich rozpracovanosti je určována tím, že v prak-

tické vojenské činnosti se neřídí lidé bezprostředně teoretickými zákony vědy, ale těmi kritérii, které jsou na jejich základě stanoveny.

V praxi výstavby ozbrojených sil na základě zdůvodněných kritérií účinnosti určujeme optimální varianty bojové činnosti vojsk a v souladu s tím směry přípravy k jejímu vedení, ke zdokonalování zbraní a bojové techniky, struktury ozbrojených sil a velení vojskům. Kritéria účinnosti v každém konkrétním případě v různých druzích praktické vojenské činnosti se používají v souladu s charakterem cílů a úkolů, které stojí před ozbrojenými silami, na základě hodnocení politické situace, reálného poměru sil atd.

Teoretické vyjádření objektivních zákonů války umožňuje na vědeckém základě řešit praktické úkoly vojenské výstavby, s přihlédnutím k perspektivě dalšího rozvoje ozbrojených sil.

Objektivní zákony války a jejich teoretické vyjádření — základ předvídání perspektiv rozvoje ozbrojených sil

Úspěch praktické vojenské činnosti je v mnohém závislý na tom, do jaké míry se opírá o umění dívat se dopředu. Předvídání obecné tendence rozvoje sociálně politické situace ve světě, ozbrojených sil (kvalitativní předvídání) tvoří základ vědecky zdůvodněných předpovědí rozvoje jednotlivých stránek vojenství (vojensko-politické, vojenskoekonomické, vojensko-strategické a operačně taktické předvídání).

Vojenské předvídání obvykle dělíme na období. Předvídání na nejbližších pět let považujeme za krátkodobé. Je charakteristické velkou přesností a konkrétností. Na jeho základě sestavujeme plán — směrnice praktické vojenské činnosti. Předvídání na středně dlouhou dobu (10—15 let) je méně konkrétní. Tvoří základ sestavení perspektivního plánu, který usměrňuje činnost na toto období.

Objektivním předpokladem vojenského předvídání je existence objektivních zákonů společenského rozvoje a objektivních zákonů války. Jejich působení určuje i vnitřní logiku rozvoje sociálních a vojenských procesů. Jen po nalezení a ujasnění této objektivní logiky rozvoje vojenství a po jejím vyjádření ve vojenské teorii můžeme zjistit perspektivy rozvoje a vidět začátek budoucího.

Znalost celého souhrnu objektivních zákonů války, jejich obsah a mechanismus působení umožňuje předvídat základní tendenci rozvoje vojenství, jeho hlavní perspektivu. V tomto vztahu musí být vo-

jenské předvídání jednoznačné. Zejména tato jednoznačnost vojenského předvídání dokazuje správnost zvolené cesty.

Jednoznačné nemůžeme předvídat charakter možných konkrétních událostí v podmínkách činnosti protikladně působících sil a tendencí. V tomto případě musí být výsledkem předvídání charakteristika různých možných variant událostí, jak výhodných, tak i nevýhodných. Znalost různých alternativ vývoje událostí, stejně tak jako i těch tendencí, které podmiňují tyto rozdíly, umožňuje soustředit úsilí na realizaci výhodných tendencí a nepřípuštění událostí, které jsou pro nás nevýhodné, nebo alespoň v krajním případě na přípravu k jejich vzniku.

V celé řadě případů vzniká nutnost předvídat nejen nejpravděpodobnější formy konkrétních událostí, ale i mnohé jiné. Předvídání různých variant událostí má velký význam pro praktickou vojenskou činnost, protože:

1. Musíme být připraveni k jakémukoli obratu ve vývoji událostí.

2. Musíme vytvořit podmínky pro nejprůhodnější průběh okolností tj. měnit konkrétní formu činnosti objektivní tendence v požadovaném směru.

Počítat s tím, že musíme předvídat všechny možné varianty, je nemyslitelné. Nemožnost předvídat události úplně přesně nepodlamuje objektivní základy praktické vojenské činnosti, i když to vyžaduje v každém konkrétním případě pozorně sledovat průběh událostí, znát situaci, vy-

víjet činnost při řešení vzniklých úkolů iniciativně, tvůrčím způsobem a aktivně.

Všechno předvídat včas není možné. Ve vztahu k budoucí válce můžeme a musíme ve vojenském teoretickém předvídaní uvažovat ze dvou hledisek:

1. Předvídaní charakteru, průběhu a způsobů vedení války za současného stavu zbraní a bojové techniky a za daného poměru sil.

2. Předvídaní perspektivy zdokonalování ozbrojených sil a možností vzniku kvalitativně nové etapy jejich rozvoje.

K úkolům prvního hlediska patří:

— určení možné doby zahájení války agresorem; správné vyřešení tohoto úkolu je v zásadě plně uskutečnitelné;

— předvídaní možného způsobu a charakteru zahájení války; to je také plně reálné;

— určení charakteru možné války a nejučinnějších způsobů jejího vedení; přitom je nutné s vysokým stupněm pravděpodobnosti předvídat způsoby vedení bojové činnosti při zahájení války a směry dalšího vývoje.

Vyřešení těchto úkolů umožňuje najít optimální cesty a způsoby zvyšování bo-

jové pohotovosti vojsk, směr výstavby ozbrojených sil a bojové přípravy vojsk.

Druhé hledisko vojenského vědeckého předvídaní zahrnuje řešení tří úkolů:

— ujasnění směru vojenskotechnického pokroku, způsobů zdokonalování existujících a konstrukcí kvalitativně nových druhů zbraní;

— předvídaní tendencí dalšího rozvoje poměru vojenských sil protikladných vojenskopolitických uskupení;

— určení možného charakteru války v daleké nebo blízké budoucnosti.

Řešení těchto úkolů je teoretickým předpokladem dlouhodobého plánování rozvoje ozbrojených sil.

Protože vojenskoteoretická předvídaní a praktická činnost k jeho realizaci jsou nerozlučně vzájemně spjaté, je nezbytné:

— vyvinout úsilí k dosažení maximálně možné přesnosti předvídaní,

— být přesvědčeni o jeho věrohodnosti,

— včas dělat úpravy v praktické realizaci předvídaní,

— kriticky posuzovat realizované předpovědi.

Dodržení těchto požadavků je nezbytnou podmínkou rozpracování konkrétních doporučení pro výstavbu ozbrojených sil.

Využití principů vojenské vědy ve výstavbě ozbrojených sil

Zákony války působí s objektivní nutností. Pokud existují procesy, jejichž základem je ten nebo jiný zákon, lidé je nemohou ani zrušit, ani omezit vliv jejich působení. V průběhu své praktické činnosti však mohou změnit formy působení zákona v žádaném směru. Vítězství v boji a operaci je s objektivní nutností určováno zákonem poměru sil; ovšem formy projevu tohoto zákona mohou být nejrůznější. V prvním případě může být vítězství dosaženo v důsledku celkové převahy sil, ve druhém případě v důsledku vytvoření převahy na hlavním směru, ve třetím případě s využitím překvapení, použitím nových, pro nepřítele neočekávaných způsobů vedení bojové činnosti atd.

Úkolem vojenského vědeckého poznání v daném případě je určit, jaké jsou a jaké mohou být formy působení objektivního zákona války, jak jej můžeme v praktické činnosti využít k dosažení politických cílů války. Vyjádřením této úrovně vojenskovědeckého poznání jsou principy vojenské vědy, tj. vojenské výstavby a vedení války (vojenského umění). Jsou i formou vojenskovědeckého poznání, které bezprostředně používáme v praktické výstavbě a přípravě ozbrojených sil ve vedení války a různých druhů bojové činnosti.

Protože válka jako sociální proces je nerozlučně vzájemně spjata se všemi stránkami společenského života, proto i vojenská výstavba a její principy jsou určovány nejen zákony války, ale také zákony vývoje společnosti. Tak např. principy vojenské výstavby ozbrojených sil socialistického státu jsou odrazem zákonů vývoje socialistické společnosti.

Kategorie „princip“ je používán jako požadavek na poznání a praktickou činnost. Všechny filosofické principy jsou principy poznání objektivní skutečnosti a revoluční přetvářející činnosti. Stejně tak i principy vojenské vědy jsou principy poznání a praktické vojenské činnosti ve všech jejich projevech. Protože samotný pojem „princip“ znamená „základ“, „prvotnost“ je zřejmé, že ne všechny požadavky na praktickou vojenskou činnost je potřeba zkoumat jako základní, principiální požadavky.

Principy vojenské vědy jsou nejobecnější základní požadavky na praktickou vojenskou činnost v této etapě rozvoje vojensktví, která se odráží v obsahu vojenskovědeckých znalostí.

V dějinách rozvoje vojenského myšlení se vytvářely principy vojenského umění na základě empirického zobecnění zkušeností vedení bojové činnosti. V nich byla

zakotvena ta úroveň vývoje vojenských znalostí, které bylo dosaženo v průběhu války. Tak např. princip nerovnoměrného rozdělování sil a prostředků je znám již z válek otrokářské epochy. Taková situace trvala až do vzniku vojenskoteoretických poznatků, tj. přibližně do konce 18. až začátku 19. století. Avšak i potom principy vojenského umění, i když byly teoreticky zdůvodněny, zůstaly v podstatě na úrovni bezprostředního zobecnění praktických zkušeností.

V současné době nemohou být principy vojenské vědy zformulovány na základě jen empirických podkladů. Jsou výsledkem závěrů ze zákonů vojenské vědy a cílů praktické vojenské činnosti. V současném období rozvoje vojenství je totiž formulování zásad vojenské vědy výsledkem vojenského teoretického poznání. Proces rozvoje vojenské vědy je procesem upřesňování a konkretizování principů přípravy ozbrojených sil a vedení války.

Principy vojenské vědy mohou být jak správné, tak i falešné, zkrleslé. Např. princip „bleskové války“, který byl základem hitlerovské strategie ve válečné činnosti proti Sovětskému svazu, je nevědecký, hazardérský. Rozpracování principů vojenské vědy je velmi složitý tvůrčí proces vojenského vědeckého poznání, k jehož úspěchu je zapotřebí znát požadavky, které jsou na ně kladeny.

Vojenská praktická činnost, jako každý druh sociální činnosti, tvoří objektivní a subjektivní jednotu. Její obsah a směr jsou určovány objektivními zákonitostmi války, charakterem konkrétní situace v dané etapě rozvoje vojenství. Ignorování objektivních zásad praxe rodí subjektivismus a má za následek neúspěch při dosahování stanovených cílů.

Lidé kromě toho aktivně přizpůsobují svou činnost k objektivní skutečnosti a účelně ji mění v souladu se svými požadavky a stanovenými cíli. Všechno to má vliv na obsah a směr praktické činnosti.

Z toho vyplývá že obsah a směr výstavby ozbrojených sil je určován jak objektivními podmínkami, nezávislými na vůli a přání lidí, tak i jejich cíli, které jsou podmínovány politikou státu a třídy. Stupeň efektivity takové činnosti zá-

visí na tom, jak dalece odpovídá těmto dvěma podmínkám. To vše nachází odraz v principech vojenské vědy.

Rozdíl principů vojenské vědy (vojenské výstavby, vojenského umění) od jejich zákonů je v tom, že v jejich obsahu se odrážejí jak objektivní, tak i subjektivní stránky vojenské činnosti; naproti tomu v zákonech vojenské vědy jen její objektivní stránka.

Vědeckým principem vojenské výstavby a vojenského umění je takový princip, který odpovídá objektivní skutečnosti, jejím zákonům. Proto při rozpracování a praktické realizaci principů výstavby a přípravy ozbrojených sil komunistická strana vychází především z poznání objektivních zákonů války, které jsou vyjádřeny ve formě teoretických zákonů vojenské vědy, těch kritérií účinnosti, které vyplývají z celkového souhrnu těchto zákonů.

Principy vojenské vědy musí odrážet ve svém obsahu cíle války, úkoly výstavby a přípravy ozbrojených sil, určené politikou státu a třídy. I v daném případě cíl určuje způsob a charakter vojenské praktické činnosti. Z toho vyplývá, že při rozpracování principů socialistické vojenské vědy je nutné vycházet z vojenské politiky komunistické strany, která je konkretizována ve vojenské doktríně.

Mezi nejdůležitější principy socialistické vojenské vědy patří principy neustálé bojové pohotovosti našich ozbrojených sil k odrazení agrese a aktivnímu vedení bojové činnosti. V těchto principech se odráží charakter soudobých materiálních prostředků války, které překvapivě napadené straně zlehčují situaci a podmiňují manévrový charakter bojové činnosti. Dávají tak představu o objektivní stránce vojenské činnosti. Současně vyjadřují mírumilovný charakter socialistické zahraniční politiky a rozhodnost cílů války v případě, kdyby ji agresor rozpoutal.

Jednou z nejdůležitějších předností socialistické vojenské vědy je to, že se řídí vědeckou politikou komunistických stran, správným chápáním souladu cílů a úkolů války, objektivních zákonitostí jejího průběhu a následků.

Vojenská věda v soudobé etapě jejího rozvoje slučuje znaky základní a praktické vědy. Jejím posláním je, aby na základě výzkumů, které objasňují obsah objektivních zákonů války a perspektivy rozvoje ozbrojených sil, rozpracovávala zásady vojenské výstavby, vojenského umění, obnovovala a doplňovala řády a předpisy a dbala, aby jejich požadavky umožňovaly dosáhnout maximálních výsledků při nejmenší spotřebě sil a prostředků.

Upraveno ze sovětského tisku

různé

KANDIDÁTSKÉ DISERTAČNÍ PRÁCE

Podplukovník ing. Josef Navrátil

Zvláštnosti střelby na nepřátelské protiletadlové dělostřelectvo a protiletadlové raketové baterie

Kandidátská disertační práce podplukovníka ing. Josefa Navrátila obsahuje 135 stran textu včetně 60 obrázků a 23 tabulek. Je rozdělena, kromě stručného úvodu, do sedmi kapitol, z nichž sedmá tvoří závěr práce.

Cílem práce je na podkladě teoretické analýzy stanovit teoretickou a praktickou spotřebu střel, způsoby postřelování a možné způsoby vedení palby dělostřelectva na nepřátelské protiletadlové řízené střely a protiletadlové dělostřelectvo.

Obsahem práce je rozbor systému protivzdušné obrany nepřítelů a možnosti vedení palby dělostřelectva na jednotlivé prostředky, určení teoretické spotřeby střeliva a analýza vlivu podmínek na spotřebu, určení optimálních způsobů postřelování a konečně i stanovení praktické spotřeby střeliva a praktických způsobů postřelování.

V úvodu autor zasazuje stručně svou práci do třídně rozděleného světa a současné situace ve vyzbrojování armád kapitalistických států.

Armády kapitalistických států, zvláště členských států NATO, věnují mimo jiné značnou pozornost vývoji prostředků protivzdušné obrany (PVO). V několika posledních letech byly jednotky PVO vyzbrojeny moderními protiletadlovými řízenými střelami (PLRS) a v současné době dochází v některých armádách členských států NATO k zavádění nových dělostřeleckých protiletadlových systémů a zbraň. PVO nepřítel představuje v současné době vysoce účinnou, automatizovanou a manévrovou soustavu, která je schopna ovlivnit vedení bojové činnosti armád Varšavské smlouvy, zvláště jejich letectva a raketového vojska, pro něž je vzdušný průzkum základním druhem průzkumu pro zjišťování cílů pro jaderné údery.

K tomu, aby mohlo letectvo plnit nejlépe své bojové úkoly, je třeba v maximálně možné míře umlčovat a ničit pro-

středky PVO nepříteli v celé hloubce jeho operační sestavy. Tento úkol bude plnit letectvo, raketové vojsko i dělostřelectvo po celou dobu vedení bojové činnosti. Dělostřelectvo může plnit v celém systému boje s prostředky PVO důležitou úlohu tím, že se podílí na umlčování a ničení prostředků PVO nepříteli, rozmístěných do 15 až 20 km od čáry dotyku.

V 1. kapitole **Prostředky protivzdušné obrany na středoevropském válečném poli, jejich charakteristiky a způsob použití v bojové činnosti** rozebírá autor systém PVO nepříteli.

Síly a prostředky PVO, které tvoří systém PVO, se dělí na aktivní a pasivní. Aktivní PVO jako preferující složka zahrnuje systém hlásné služby, řízení a velení, stíhací letectvo protivzdušné obrany, pozemní protiletadlové řízené střely a protiletadlové dělostřelectvo.

Aktivní systém PVO je možné rozdělit na dva podsystemy. První je podsystem zjišťování cílů, který zabezpečuje včasné a přesné informace o cílech, jejich zpracování a úplný rozhodovací proces. Druhým, hlavní částí systému PVO, je palebný podsystem, jehož úkolem je faktické zničení daného určitého cíle. Palebný podsystem tvoří tři základní složky, a to protiletadlové dělostřelectvo (PLD).

Ve svém rozboru se autor, v souladu s cílem práce, zabývá pouze protiletadlovými řízeními střelami a protiletadlovým dělostřelectvem. Schéma rozmístování PLRS a PLD nepříteli do celé hloubky uvádí na obrázku.

Hlavním článkem palebného podsystemu jsou protiletadlové řízené střely; z nich jako možné cíle pro palbu dělostřelectva určuje tyto prostředky:

— systém pro řízení palby pozemních protiletadlových zbraní AN/MSG-4 MISSILE MONITORE, používaný nejen u PLRS, nýbrž i u PLD;

- baterie PLRS MIN-23-A HAWK;
- baterie PLRS MIN-72-A CHAPARRAL;
- sekce PLRS MIN-43-A REDEYE;

Autor stručně informuje o předpokládaných tendencích změn v použití PLRS se zaměřením na PLRS ROLAND.

V dílčím závěru výtvořoval autor tyto charakteristické cíle pro palbu dělostřelectva:

— středisko systému řízení palby PLRS AN/MSG-18 (jako prvek systému AN/MSG-4 MISSILE MONITORE) u každého oddílu PLRS HAWK jako součást velitelského stanoviště PLRS — úsek cíle o rozměrech 300×300 m s charakterem krytá živá síla;

— baterie PLRS HAWK tažené verze (o 2 palebných čtáčích) — úsek cíle

o rozměrech 300×400 m s charakterem nekrytá živá síla a palebné prostředky.

— baterie PLRS HAWK samohybné verze (o 3 palebných čtáčích) — úsek cíle o rozměrech 400×400 m s charakterem krytá živá síla a palebné prostředky;

— odpalovací zařízení PLRS CHAPARRAL — jednotlivý cíl s charakterem krytá živá síla;

— palebné sekce PLRS REDEYE — úsek cíle o rozměrech 200×100 m s charakterem krytá živá síla.

Jako možné cíle pro palbu dělostřelectva hodnotí v rozboru tyto prostředky protiletadlového dělostřelectva:

— baterie PLK VULCAN XM 163 a XM 167;

— baterie 40 mm PLK L/70 a PL dvk M 42 A 1.

Autor informuje o předpokládané tendenci změn v použití PLK a rozebírá tyto nové prostředky:

— 30 mm samohybný PLK dvk MATADOR;

— 35 mm samohybný PL dvojkanón 5 PFZ-B (FLAKPANZER 1).

Autor potom určuje tyto charakteristické cíle pro palbu dělostřelectva:

— četu 40 mm PLK L/70 tažené verze — úsek cíle v rozměrech 100×100 s charakterem nekrytá živá síla a palebné prostředky;

— 20 mm samohybný PLK VULCAN XM 163 — jednotlivý cíl s charakterem krytá živá síla v obrněném transportéru;

30 mm samohybný PL dvk MATADOR a 35 mm samohybný PL dvk 5 PFZ-B (FLAKPANZER 1) — jednotlivý cíl s charakterem živá síla krytá v tanku.

2. kapitola **Určení teoretické spotřeby střeliva na protiletadlové raketové a dělostřelecké baterie** tvoří jádro celé práce.

Hodnoty teoretické spotřeby střeliva, které se získávají výpočty na základě matematických vztahů, jsou závislé na velikosti účinnosti koeficientu k , odvozeného z požadované velikosti očekávaného palebného účinku R , na velikosti obsahu oblasti ničivého účinku střely s a na přesnosti určení prvků pro palbu, charakterizované pravděpodobnými chybami E_x , E_z . Závislost spotřeby střeliva na rektifikační funkci f a tedy i na rozptylu střel je zanedbatelná. Tyto skutečnosti ukazuje autor na elementárním modelu dělostřelecké palby, který zobrazuje podstatné rysy dělostřelecké palby, vedené jedním dělem na elementární cíl.

Pojednává o obecném modelu dělostřelecké palby, s kterým se setkáváme při praktickém plnění palebných úkolů. Obecný model zobrazuje podstatné rysy dělo-

střelecké palby vedené oddílem o m bateriích po n dělech na skupinu elementárních cílů, rozmístěnou na úseku o hloubce $2H$ a šířce $2S$ třemi dálkami zaměřovače a jedním nebo dvěma směry upraveným větším s celkovou spotřebou N střel.

Při volbě vhodného způsobu výpočtu spotřeby střel je třeba tento obecný model transformovat na odpovídající model elementární. Transformace má dvě části, a to redukci chybové soustavy dělostřelecké palby a úpravu charakteristik opakujících se chyb při palbě na úsek, tzv. úsekovou transformaci. Její vliv na velikost teoretické spotřeby střeliva autor rozebírá.

Autor zkoumá vhodnost použití různých způsobů přípravy prvků pro střelbu a dochází k závěru, že základním způsobem určení prvků na baterie PLRS a PL dělostřelectva je úplná příprava.

Část práce je věnována výpočtům teoretické spotřeby střeliva na všechny cíle, vypočítané v 1. kapitole. Výpočty uvádí autor pro různé ráže: 100 mm K, 122 mm RM, 122 mm H, 122 mm K, 152 mm H, 152 mm KH a názorně je publikuje v řadě grafů a tabulek.

Ve 3. kapitole **Analýza vlivu podmínek na teoretickou spotřebu střeliva** analyzuje autor změny vypočítané teoretické spotřeby v závislosti na změnách jednotlivých podmínek, které při praktické činnosti mohou nastat.

Změna velikosti očekávaného palebného účinku R má za následek změnu teoretické spotřeby v závislosti na velikosti hodnoty účinnosti koeficientu.

Také změny přesnosti prvků pro účinnou střelbu mají rovněž vliv na velikost teoretické spotřeby střeliva. Z toho plyne, že čím menší jsou rozměry cílem, tím přesnější musí být příprava prvků.

Změny rozměrů úseku, které se mohou projevit u plošných cílů oproti rozměrům použitým v předcházející části práce, mají též vliv na teoretickou spotřebu střeliva, kterou je tudíž třeba odpovídajícím způsobem zvětšit.

Změna obsahu oblasti ničivého účinku střely v závislosti na tom, zda cíl je v okopech, nebo nezakopaný, má poměrně značný vliv na teoretickou spotřebu střeliva. Přepočítání jedné varianty spotřeby střeliva v druhou je jednoduše možný pomocí přepočítacích koeficientů pro jednotlivé ráže a druhy dělostřeleckého materiálu.

Podstatný je i vliv změny délky střelby na teoretickou spotřebu střeliva, jejíž velikost se zvětšuje s rostoucí délkou.

Vliv použité jednotky na změnu teoretické spotřeby, vypočítané pro palbu ve-

denou oddílem, je pro palbu vedenou baterií poměrně malý — činí pouze 6 %, takže je možné jej zanedbat.

Ve 4. kapitole **Optimální způsob postřelování** řeší autor pro zkoumané cíle způsob, jak vést palbu na cíl, tzn. počet dalek a velikost skoku, počet směrů, druh a interval vějíře a rozdělení střel na jednotlivé dálky a směry tak, aby v daných podmínkách bylo dosaženo požadované účinnosti palby s nejmenší spotřebou. Výsledky svého zkoumání přehledně dokumentuje na řadě obrázků.

V 5. kapitole **Praktická spotřeba střeliva** upravuje autor vypočítané hodnoty teoretické spotřeby střeliva tak, aby byly při dodržení odpovídající přesnosti lehce použitelné při praktické činnosti. Získané hodnoty, tzn. průměrné normy spotřeby střel, na všechny zkoumané cíle publikuje v textu, nebo v přehledných tabulkách.

V 6. kapitole **Praktické způsoby postřelování**, upravuje stanovené hodnoty charakterizující optimální způsob postřelování tak, aby zásady doporučené pro praktickou činnost byly jednoduché a přitom v přijatelných mezích odpovídaly teoretickým hodnotám.

V 7. kapitole **Shrnutí získaných poznatků**, která tvoří závěr kandidátské práce, znovu krátce analyzuje technický stav i bojové použití PLRS a PLD nepříteli, aby ukázal nové aspekty umlčování i ničení těchto palebných prostředků. Své závěry dovádí až do konkrétních návodů pro praktickou činnost. Přitom realisticky ukazuje i problémy a nedostatky ve zkoumané oblasti a nastiňuje i otázky, které je třeba v budoucnu ještě řešit.

Kandidátská disertační práce je součástí komplexního vědeckovýzkumného úkolu XX-C-18 Zvláštnosti střelby na nepřátelské dělostřelectvo, který řeší katedra 5 Vojenské akademie Antonína Zápotockého.

Obhajoba proběhla úspěšně před komisí vědecké rady VA AZ v Brně pro obhajoby v oboru operační a bojové použití druhů vojsk, týlové a technické zabezpečení.

Podplukovník ing. Alois Krška

Organizace a obsah postgraduálního studia důstojníků raketového vojska a dělostřelectva

Kandidátská disertační práce podplukovníka ing. Aloise Kršky obsahuje 143 stran textu a 13 příloh. Je rozdělena do sedmi kapitol.

Cílem práce je na základě vojenské a školské politiky strany a požadavků velení ČSLA zpracovat základní teoretická a metodologická východiska k organizaci a obsahu postgraduálního studia důstojníků raketového vojska a dělostřelectva a tak přispět ke zkvalitnění jejich politické a odborné přípravy.

Obsahem práce je analýza předchozího vzdělání a profesionálních vlastností důstojníků raketového vojska a dělostřelectva, formovaných v praxi před zahájením postgraduálního studia, stanovení základních politických, odborných a specifických požadavků na optimální systém a organizaci postgraduální přípravy na VA AZ, stanovení obsahu, struktury a základních forem a metod postgraduálního studia a návrh základních metodologických přístupů pro zpracování učební dokumentace.

V 1. kapitole **Úvod** zasazuje autor svou práci do širšího kontextu společensko-ekonomických přeměn, zejména vědeckotechnického rozvoje naší socialistické společnosti, československého národního hospodářství i československé lidové armády v rámci socialistického tábora a armád Varšavské smlouvy. Vychází přitom zejména z usnesení předsednictva ÚV KSČ z 21. 4. 1972 „O systému přípravy kádrů a dalším rozvoji vojenského školství v ČSLA“ a z usnesení pléna ÚV KSČ ze 14. 5. 1974 „K otázkám vědeckotechnického rozvoje československého národního hospodářství“.

Ve 2. kapitole **Vymezení úlohy a místa postgraduálního studia důstojníků raketového vojska a dělostřelectva** autor uvádí nejdříve všeobecné požadavky strany a velení ČSLA na postgraduální studium tak, že cituje příslušná stranická usnesení a armádní rozkazy. Škoda, že na jejich základě všeobecné požadavky blíže neformuluje. V další části rozvádí základní podmínky pro vymezení úlohy a místa postgraduálního studia a návrh komplexního pojetí organizace přípravy velitelských kádrů raketového vojska.

Těžiště 2. kapitoly je v odstavci, který se týká výběru důstojníků pro postgraduální studium. Autor dochází k těmto náročným vstupním podmínkám, tzv. „stupnímu profilu“ uchazečů o postgraduální studium:

- třídní, politické a morální kvality, odpovídající úrovni a požadavkům těch funkcí, pro které budou v postgraduálním studiu připravováni;

- vojenské vysokoškolské vzdělání nebo absolvování Vyššího dělostřeleckého učiliště, směr pozemní dělostřelectvo;

- úspěšný výkon funkcí před zahájením postgraduálního studia;

- 4 až 8 let po absolvování vysoké školy (učiliště), z toho 2 až 4 roky na stupni baterie a 2 až 4 roky na stupni oddíl;

- odpovídající zdravotní stav.

Tyto požadavky na vstupní profil uchazeče o postgraduální studium bylo by dobré zakotvit trvale v metodických pokynech kádrové správy MNO.

Ve 3. kapitole **Hodnotová analýza teoretických a praktických požadavků na absolventy postgraduálního studia** formuluje autor nejdříve cíl postgraduálního studia a na jeho základě velmi podrobně analyzuje teoretické a praktické požadavky, vyplývající z cílů, úkolů a potřeb výkonu funkcí absolventů v praxi u vojsk. Základní teoretické a praktické požadavky shrnuje a formuluje v profilu absolventa, přesněji řečeno v dílčích cílech pro jednotlivé semestry postgraduálního studia.

Autor uvádí v této kapitole i řadu poznatků a zkušeností z dosavadního postgraduálního studia posluchačů studijního oboru velitelsko-štabního raketového vojska a dělostřelectva i z písemných a ústních vyjádření velitelů a funkcionářů od vojsk, které získal jako pracovník ve školství z vlastních poznání i z příslušných dokumentů.

Nejen v této kapitole, nýbrž i v celé práci vychází ze studia učební dokumentace Dělostřelecké vojenské akademie Sovětské armády a veškeré své závěry konfrontuje právě s materiály a zkušenostmi z této vysoké školy.

4. kapitola **Obsah a struktura postgraduálního studia velitelských kádrů raketového vojska a dělostřelectva** tvoří těžiště celé práce. Autor vychází ze všeobecných požadavků na obsah a strukturu postgraduálního studia.

Zabývá se velmi podrobně i organizací a metodami zpracování učební dokumentace. Dosavadní zžitý postup při zpracování dokumentace se snaží nahradit objektivními metodami operačního výzkumu. Používá např. metody logických sítí k sestavení optimálního učebního plánu.

V této kapitole je velmi zajímavá a podnětná i myšlenka rozšířit adekvátně některé předměty o problematiku přípravy posluchačů pro službu v mírových podmínkách, což dosavadní učební dokumentace VA AZ zcela opomíjela.

V další části této kapitoly řeší problematiku správného vztahu mezi teoretickou, praktickou a samostatnou přípravou posluchačů. Podrobně rozpracovává ze-

jména otázky plánování a organizace samostatné práce posluchačů během studia, podíl orgánů školy, fakulty a kateder na realizaci této formy studia.

V 5. kapitole **Zdokonalování metod a forem postgraduální přípravy a kritéria pro hodnocení postgraduálního studia**, řeší autor základní přístupy k vypracování metodik a forem výuky jednotlivých předmětů a velmi podrobně se zabývá otázkami hodnocení jak v průběhu postgraduálního studia, tak i ověřováním výsledků postgraduálního studia v praxi.

Závěr celé práce tvoří 6. kapitola **Celkový závěr a navrhovaná opatření**, která shrnuje dílčí závěry do vzájemných souvislostí a vyúsťuje v návrhy na opatření v praxi:

— do příslušných předpisů uvést jako trvale platné požadavky na vstupní profil uchazečů o postgraduální studium velitelско-štábního oboru, raketové vojsko a dělostřelectvo s důrazem na požadovanou praxi na stupni oddíl 2 až 4 roky;

— do struktury a obsahu postgraduální přípravy zařadit předměty a problémy mírové služby, které jsou nezbytné pro odpovědný výkon funkcí ihned po příchodu absolventů k útvarům;

— prodloužit postgraduální studium důstojníků RVD ze dvou na tři roky;

— organizovat postgraduální přípravu diferencovaně [zvláště pro důstojníky raketových útvarů, klasické dělostřelectvo a dělostřeleckého průzkumu];

— otázku ověřování výsledků postgraduální přípravy v praxi řešit formou odpovědí na dotazníky předložené absolventům a jejich nadřízeným.

Navrhované zásady organizace a struktury postgraduálního studia důstojníků raketového vojska a dělostřelectva byly vypracovány na základě metod operačního výzkumu a tvoří teoretický i metodologický základ pro přípravu učební dokumentace i pro stanovení obsahového zaměření společenskovední a vojenskoodborné a samostatné přípravy posluchačů.

Navrhovaného sestavení modelů studia metodou logických sítí a sestavení síťového modelu učebního plánu je možné využít při zpracování učební dokumentace i pro jiné studijní obory a směry.

Obhajoba kandidátské disertační práce podplukovníka ing. Aloise Kršky proběhla úspěšně před komisí vědecké rady VA AZ v Brně pro obhajoby v oboru operační a bojové použití druhů vojsk, týlové a technické zabezpečení.

ZÁKLADNÍ PRINCIPY OPERAČNÍHO UMĚNÍ A TAKTIKY

**Generálmajor
ing. Jaromír Jašek
podplukovník
ing. Břetislav Janík, CSc.**

V roce 1972 vyšla v SSSR kniha *Osnovy principů operativního umění a taktiky* (vydalo nakladatelství Voenizdat v Moskvě — 1972). Naši čtenáři mají možnost seznámit se i s českým vydáním této knihy, která vyšla v červnu 1975 v knižnici *Vojenská teorie a praxe*, svazek 18. Díky nakladatelství Naše vojsko budeme moci studovat z hlediska marxisticko-leninské filosofie některé otázky operačního umění a taktiky, neboť autor v jednotlivých kapitolách při řešení problémů vojenského umění se opírá o filosofické závěry i analýzu odpovídajících příkladů z historie válek.

Autor plukovník V. J. Savkin, CSc. v knize analyzuje názory různých vojevůdců i teoretiků z dávné historie i poslední doby. Vysvětluje základy a význam principů vojenského umění a zákonů ozbrojeného zápasu. Velký důraz v knize klade na principy operačního umění a taktiky, jak se projevovaly ve druhé etapě rozvoje sovětských ozbrojených sil v letech 1953—1959.

Autor v předmluvě své knihy uvádí, že revoluce ve vojenství zasáhla všechny stránky vojenské činnosti a nastolila mnoho významných problémů, které mají velký teoretický i praktický význam. Jedním z takových problémů je zkoumání změn, k nimž došlo v principech vojenského umění, v zákonech války a ozbrojeného zápasu, jakož i vypracování praktických závěrů, které z toho vyplývají.

Pod pojmem principy vojenského umění chápe autor nejdůležitější ideje, nejvýznamnější závěry pro organizaci a vedení boje, operace a války v celku, které se hodí k praktickému využití ve všech základních druzích bojové činnosti. Za hlavní principy vojenského umění pokládá autor ty, které jsou platné pro všechny tři jeho součásti: taktiku, operační umění i strategii.

Důležitou podmínkou účinného využívání principů operačního umění a taktiky je znalost objektivních zákonů války a ozbrojeného zápasu. Proto autor v práci objasňuje podstatu zákonů ozbro-

jeného zápasu, jejich využívání a dialektický vztah k principům vojenského umění.

Na řadu otázek v této knize dosud ve vydané literatuře nebyly jednotné názory. Na tuto skutečnost autor v závěru upozorňuje a zdůrazňuje, že řada myšlenek v knize obsažených je určena k diskusi a vyjadřuje svůj vlastní názor.

Celá kniha řeší tři základní obsáhlé komplexy otázek:

1. Principy vojenského umění v pracích vojevůdců a teoretiků minulosti.

2. Podstatu a význam principů vojenského umění a zákonů ozbrojeného zápasu, jejich dialektický vzájemný vztah, využívání a klasifikaci.

3. Stručný obsah základních principů operačního umění a taktiky (podle názorů z let 1953—1959).

První část knihy zahrnuje historii principů vojenského umění a názory, které ve své době uplatňovali přední vojevůdci a teoretikové minulosti (otrokářské, feudální a kapitalistické společnosti, názory západních a ruských autorů do Velké říjnové socialistické revoluce).

Autor v této části poukazuje na to, že většina z nich pokládala principy vojenského umění za věčné a neměnné logické zásady; tím zároveň odmítali objektivní charakter zákonů a historismus principů. Tato chyba je charakteristická i pro současné buržoazní vojenskoteoretické myšlení, proniknuté idealismem a metafyzikou, agnosticismem a odmítáním zákonitých spojitostí a vztahů v jevech a procesech ozbrojeného zápasu. V této části rovněž poukazuje na prvenství ruského vojenskoteoretického myšlení při formulování a využívání řady principů vojenského umění. Autor rozebírá rovněž principy vojenského umění v sovětských vojenských pracích z let 1917—1940 i principy vojenského umění v pracích buržoazních vědců v období mezi první a druhou světovou válkou (1919—1939).

V druhé části knihy podrobně rozebírá podstatu a význam principů vojenského umění a zákonů ozbrojeného zápasu

a jejich dialektický vztah. Definuje v ní pojmy „zákony války“, „zákony ozbrojeného zápasu“, „zákony vojenské vědy“. Autor vyslovuje i předpoklad existence zákona nového typu a ukazuje mechanismus působení zákonů, formy jejich praktického využívání, vztah zákonů ozbrojeného zápasu a zákonů materialistické dialektiky společenských věd.

V téže části vykládá (někdy v poněkud odlišném podání než je obvyklé) formulaci a stručný obsah čtyř zákonů války a dvou zákonů ozbrojeného zápasu. Velkou pozornost věnuje využívání principů vojenského umění v bojové situaci a jejich klasifikaci.

V třetí části knihy podává stručný obsah hlavních, základních principů operačního umění a taktiky podle názorů z druhé etapy vývoje Sovětských ozbrojených sil a vojenského umění po Velké vlastenecké válce SSSR (1953—1959). Hlavní pozornost přitom věnuje autor principu mobilnosti a vysokého tempa bojové činnosti a rovněž principu soustředění hlavního úsilí a vytvoření převahy v silách a prostředcích nad nepřítelem na rozhodujícím místě a v rozhodující době.

Na příkladu principu soustředění úsilí názorně ukazuje historický charakter principů, změnu nejen jejich obsahu, ale i formy v závislosti na vývoji materiální základny boje a operace i na jiných podmínkách. Na příkladu tohoto principu je zvláště zřetelně vidět neudržitelnost názoru buržoazních vědců na principy jako na věčné a neměnné.

Kromě toho věnuje autor pozornost i dalším principům, jako je překvapení, bojová aktivita, uchování bojeschopnosti vlastních vojsk, soulad cíle operace, boj s podmínkami skutečné operace a součinnost.

Tato část knihy, v podstatě nejrozsáhlejší, tvoří její nejdůležitější část. I když autor uvádí, že principy operačního umění a taktiky vycházejí z názorů po Velké vlastenecké válce z let 1953—1959 jsou

pině platné i v současnosti, a proto i tato část odpovídá soudobosti.

Nepovažujeme za vhodné v tomto krátkém článku jednotlivé principy operačního umění a taktiky podrobněji rozepisovat. Závěry, ke kterým autor dospívá, vytrženy z kontextu celé stati, by významy formálně. Tuto činnost přenecháme pozornému čtenáři.

Sám autor, jak při osobním styku prohlásil, je si vědom, že počet uvedených principů může být zmenšen jejich kumulací, anebo na druhé straně rozšířen i o další, například: zabezpečení nepřetržité součinnosti, pevné a nepřetržité velení vojskům a všestranné zabezpečení operace (boje) apod. To ovšem není podstatné, neboť o všech těchto otázkách se při objasňování jednotlivých principů v této oné formě hovoří.

Závěr knihy plukovníka V. J. Savkina, CSc. shrnuje principy operačního umění a taktiky. Autor znovu poukazuje na to, že vyplývají z objektivních zákonů války a ozbrojeného zápasu a mají objektivní základ: jsou důsledkem jednak odrazu

požadavků zákonů války a ozbrojeného zápasu v hlavách lidí, jednak podmínek, v nichž válka a ozbrojený zápas probíhají a v nichž působí ozbrojené síly.

Knih „Základní principy operačního umění a taktiky“ si klade za cíl obohatit teoretické znalosti velitelského sboru. Je vhodným zdrojem poučení jak v oblasti velitelské přípravy u útvarů, svazků a operačních svazů, tak i v oblasti přípravy důstojníků na vojenských školách. Dává dostatek podnětů k tomu, abychom i v naší ČSLA věnovali větší pozornost principům operačního umění a taktiky, přihlíželi k ekonomické efektivnosti bojových úkolů a došli k důkladnému probírání zákonů války a ozbrojeného zápasu nejen z filosofického, ale i operačně taktického hlediska.

Knih je bohatým teoretickým zdrojem v operačním umění a taktice a neměla by chybět v našich knihovnách. Zejména proto, že důkladné pochopení a dovedné využívání zákonů války, ozbrojeného zápasu a principů operačního umění a taktiky jsou důležitou podmínkou dosažení vítězství v operaci (boji).

K PROBLÉMŮM PŘEVÝCHOVY

Vydavatelství Naše vojsko vydalo v edici „Štít“ společensky velmi potřebnou a svým způsobem tématicky ojedinělou práci „Problémy převýchovy“, jejímž autorem je plk. PhDr. Ludvík Vaniš, CSc. učelník katedry pedagogiky a psychologie Vojenské politické akademie Klementa Gottwalda v Bratislavě.

Při řešení problému autor důsledně vychází z úsilí naší socialistické společnosti při výchově mladé generace v duchu komunistických idejí s mimořádnou péčí komunistické strany Československa o výchovu naší mládeže, jak je konkretizovaly zejména výsledky XIV. sjezdu KSČ a plenárního zasedání ÚV KSČ v říjnu 1972 a červenci 1973.

Práce a její aktuálnost je dána především tím, že vychází z poznání, že větší na naší mládeže prokazuje poctivý vztah k životu v socialistické společnosti, že však nicméně existuje i část mládeže, u níž se vyskytují poruchy v chování a jednání. Autor si všímá právě těchto skupin mládeže, která činí i v podmínkách vojenského života mnoho problémů vojenským vychovatelům a velitelům všech stupňů. I když autor nepovažuje výchovné obtíže za hlavní problémy vojenské pedagogiky, přesto se jimi zabývá fundovaně, odpovědně a zejména se smyslem pro reálné problémy armády. K řešení těchto problémů přistupuje s přesvědčením o optimálním stupni vychovatelnosti a nápravy důsledků sociálních a psychických deprivací.

Ke svým pedagogickým úvahám a vývodům používá autor efektivně i výsledků vlastního empirického výzkumu. Vzhledem k závažnosti údajů nedovolovala veřejná publikace využít veškerého bohatého dokumentačního a výzkumného materiálu o výchovných obtížích v armádě. Tento materiál obsahuje 293 stran, 92 příloh a je k dispozici ve vědecké knihovně VPA KG v Bratislavě.

Vydaná kniha o rozsahu 154 stran má celkem pět kapitol:

První z nich — Obtížná vychovatelnost a obtížné vychovatelní vojáci — se zabývá základními problémy vychovatelnosti, obtížné vychovatelnosti a charakteristickými rysy a tříděním vychovatelných vojáků. Pojmu „obtížně vychovatelný“ důsledně a správně nepoužívá jako hanlivého označení, neztotožňuje jej přitom s důsledky prokázané trestné činnosti a respektuje současně i míru utváření osobnosti vojáka.

Z dalších kapitol jmenujeme: Výchozí diskuse k analýze faktorů výchovné činnosti, Vnitřní faktory výchovných obtíží, které souvisejí s vývojovými rysy do-

Podplukovník PhDr. Bohuslav Kuka

spívání, psychickým onemocněním a nedostatkem v psychickém vybavení osobnosti. Vnější faktory výchovných obtíží (k nim náleží zejména negativní vlivy na mládež v civilním prostředí, možné zdroje výchovných obtíží ve vojenském prostředí a nedostatky ve výchově vojáků).

Ve východiscích k analýze faktorů výchovné činnosti zdůrazňuje autor obecné závěry, které vyplývají z dosavadních otázek příčin a podmínek protispoločenského jednání a chování lidí nevymizí do té doby, dokud růst materiálního blahobytu nebude doprovázen dostatečně efektivní morálně politickou úrovní člověka. Poznávací proces výchovných obtíží je v podmínkách armády soustředěn k osobní sociální zkušenosti mladého člověka a formování osobnosti sladováním výchovného působení i vlivů často i živelné povahy, neboť biologickým faktorům není třeba z hlediska složení vojenské mládeže připisovat zvlášť závažný význam.

Vnitřní faktory výchovných potíží autor rozebírá v souvislostech s vývojem rysů dospívání mužské části mládeže. Jsou charakterizovány vysokým podílem emocionální složky a neuváženými závěry, subjektivismem a nepřiměřenou generalizací, přehnaným sebevědomím, ironií, popřípadě vzdorem vůči ustáleným normám. Kromě jiných závažných faktorů upozorňuje autor zejména na pocity frustrace a na skutečnost, že v ojedinělých případech u obtížně vychovatelných vojáků jakoby naopak cit vůbec neexistoval. Deformace morálních citů se projevuje vnějšími projevy otřlosti a lhostejnosti i v nedostatečném sebevědomí osobnosti. V životě mladého vojáka dochází k duševnímu napětí a pochopit psychickou podstatu každého konkrétního jednání znamená důležitou a důslednou analýzu vztahů motivace a vnějšího projevu jednání v každém jednotlivém případě.

Rozboru věšších faktorů výchovných potíží, v souladu s teoretickým pojetím hlediska, autor věnuje podstatnou část práce. Autor překonává hlubší analýzou mechanické pojetí politicko-mravní výchovy, kdy zejména kriminalita byla pokládána v socialistické společnosti za dočasný jev. V práci uvádí, že na základě zjištěných faktů převážná část výchovně narušených jednotlivců nepochází z třídně nepřátelských rodin. Jde spíše o to, že u některých jednotlivců převládá mravní narušení charakteru, což ovšem může být politicky nebezpečné a přerůst

až ve společensky závažnou trestní činnost. V těchto souvislostech uvádí některé příklady negativního vlivu, které vyplývají z deformací v bezprostředním životě, neboť člověk je spjat s celospolečenským vědomím nikoli bezprostředně, nýbrž transformací přes vědomí nejbližšího okolí. V této souvislosti s hodnocením krizového období definuje autor i vedoucí úlohu politiky vůči výchově: „Vedoucí úloha politiky vůči výchově vyplývá z její sjednocující funkce, z toho, že udává celkový směr pohybu společnosti, jednotlivých oblastí života. Ztráta spojení mezi politikou a výchovou by vedla k narušení její společenské funkce a k její degradaci na jakoukoli bezživotnou scholastiku. Těsná závislost výchovy na politice komunistické strany vytváří základní podmínky pro sepětí výchovy s reálným životem.“ (s. 67).

Negativní vlivy na mravní profil mládeže v civilním mikroprostředí dokumentuje na narušení vlivem rodinné výchovy jako nenahraditelné formy společenského působení. Kromě poruch základních podmínek rodinné výchovy, jako jsou např. alkoholismus a hrubost, uvádí autor: možný podíl nepřiměřených rodinných výchovných metod. Zvláště se zabývá autor ještě socializačním procesem na pracovišti a patrnou souvislostí mezi delikvencí a volným časem. Aby výchovný vliv volného času byl pozitivní, je třeba podle autora skoncovat s přehlížením přirozených potřeb mládeže jako je pobyt v přírodě, sport a tanec, romantismus, bohatý citový život, samostatná činnost a vynalézavost, touha po poznání, realizovaná zajímavými prostředky a formami.

Obdobně a podrobně postupuje autor při rozboru možných zdrojů výchovných obtíží ve vojenském prostředí. Tyto obtíže vyplývají jednak z objektivních pracovních podmínek armády, jednak z některých deformací výchovné činnosti nadřazených (autoritářství, formalismus, atd.), iakož i v nedávné minulosti se vyskytujícího pozitivistického postoje k armádě a opuštění třídního přístupu ve výchovné činnosti.

Na základě zjištěných a analyzovaných problémů rozebírá autor podrobně konkrétní nedostatky ve výchově vojáků i kritické postoje vojenských vychovatelů k podřízeným a předkládá základy metodiky výchovy a převychovy obtížně vychovatelných vojáků.

Čtenáře, který se sám ve své denní praxi setkává s kázeňskými a jinými problémy obtížně vychovatelných jednotlivců zaujme zejména tato poslední ka-

pitola, která vymezuje základ metody výchovy a převýchovy. V této části autor popisuje cíl výchovy a převýchovy, vztah převýchovného procesu k vojenské základní službě, postup ve výchově a převýchově, a což je zvláště cenné — konkrétní pracovní model převýchovy.

Převýchovný proces sám je tematicky i prakticky velmi složitý problém. Autor upozorňuje zejména na fakt, že nezřídka se příliš mnoho pozornosti věnuje negativní stránce výchovy a přitom se zapomíná na to, že úspěch je výrazně podmíněn pozitivním vývojem. Podcenění sebevýchovy a jednostranné kladení důrazu na potlačování negativních jevů, které vyvolávají napětí v psychice osobnosti, mohou ještě zhoršit nedostatečné zábrany před porušením životních norem.

Pracovní model metodického postupu v převýchově důsledně aplikuje teoretický pracovní základ od analýzy tělesného,

společenského a duševního vývoje branže, přes získání jeho důvěry, rozvíjení kladných rysů jeho osobnosti a celkovou aktivizaci a kontrolou až po konečný výchovný efekt.

Autor ve svých závěrech zdůrazňuje uplatnění komplexního výchovného působení až po vnitřní aktivitu vojáka a respektování individuality osobnosti. Přitom vidí problémy reálně. Velký úspěch převýchovy spatřuje již v tom, kdyby se během dvou let základní služby podařilo vypěstovat u narušených vojáků základy žádoucích rysů charakteru, z nichž by se v dalším období rozvíjely pevné charakterové rysy socialistického člověka.

Publikace je nejen významným přínosem k dalšímu rozvoji teorie vojenské výchovy, ale může dobře posloužit i jako metodický návod všem, kteří se výchovou a převýchovou v každodenní vojenské praxi zabývají.

ZKUŠENOSTI Z NAKLÁDÁNÍ POHYBLIVÝCH ZÁSOb u msd

Zavádění nové moderní techniky do útvarů divize přináší sebou i částečný nárůst objemu pohyblivých zásob a vyvíjí značný tlak na zvýšení dopravní kapacity čtyř týlového zabezpečení (praporu), rot týlového zabezpečení (pluku — útvaru) i automobilního praporu divize. Pohyblivé zásoby na stupni útvar — svazek zabezpečují bojovou činnost vojsk cca na 3 až 5 dní a u munice (vzhledem k nerovnoměrnosti spotřeby) podle druhů zbraní jen na necelé 2—3 dny.

Proti roku 1970 dochází u motostřeleckých útvarů i u tankového útvaru k nárůstu objemu pohyblivých zásob o 40—50 tun, u útvarů druhů vojsk o 10—20 (i více) tun a u divizních skladů o cca 350 tun.

V roce 1970 se pohyboval objem divizních skladů msd kolem 900 tun, nyní je přibližně o 350 tun vyšší. Zvýšený objem pohyblivých zásob divizních skladů se projevil u munice o cca 100 tun, u PHM o 100 tun, u tankového a automobilního materiálu o 120 tun a u ostatního materiálu o cca 30 tun. Trend technizace armády bude i v příštích letech pokračovat, což ovlivní objemy pohyblivých zásob na všech stupních i v perspektivě. Aby nedošlo k disproporcím mezi objemem pohyblivých zásob a vyčleněnou dopravní kapacitou dopravních jednotek u útvarů, je třeba při zavádění nové techniky do vojsk zkoumat, jak ovlivní pohyblivé zásoby zvýšení objemu na stupni útvar a svazek. Souběžně s tím je třeba řešit i zvýšení dopravní kapacity u dopravních jednotek a útvarů na zásobovacích stupních.

Z těchto hledisek jsme komisionálně prověřovali nakládání pohyblivých zásob u útvarů motostřelecké divize ZVO.

Zkoušky naložení pohyblivých zásob materiálu ukázaly, že:

— dopravní kapacita čet a rot týlového zabezpečení útvarů motostřelecké divize v podstatě postačuje k naložení a vyvezení většiny materiálů předurčených pro pole. Přebytky nebo nedostatky vozidel budou v rámci možností řešeny úpravou tabulek počtů příslušných útvarů;

— materiální hospodáři MNO znovu přehodnotí některé druhy materiálu, eventuálně je vyřadí z pohyblivých zásob a tím uvolní část dopravní kapacity pro naložení a vyvezení hlavních druhů materiálů;

— při nakládání pohyblivých zásob není plně využita útvarová technika pro mechanizaci ložných prací (řetězové dopravníky, zadní zvedací čela ZČ-500, hydraulické ruky, nakládací plošiny 3 500) ani palety různého druhu, které již mají

Podplukovník ing. Ladislav Pomikálek

útvary k dispozici k napaletování materiálu pohyblivých zásob. Při nakládání pohyblivých zásob na vozidla se většinou používají pouze prostředky malé mechanizace (růdly, ruční nízkozdvíhové vozíky) pro ruční manipulaci s materiálem;

— naložený materiál byl paletován a zčásti kontejnerován (na pět tunových kontejnerech) jen u tankového a automobilního materiálu; částečně byly paletovány PHM (BAŇPA), proviant, spojovací a chemický materiál; ostatní druhy materiálu včetně munice nebyly paletovány;

— koeficient průměrného vytížení vozidel činí 0,78

Z toho:

— u výzbrojního materiálu	0,85
— u tankového a automobilního materiálu	0,74
— u ženijního, spojovacího a chemického materiálu	0,51
— PHM	0,95
— u výstrojního materiálu	0,44
— u proviantního materiálu	0,65
— u ženijní munice	1,00

Potřeba dopravní kapacity je tudíž oproti váze vezeného materiálu v divizních skladech motostřelecké divize vyšší o cca 350 tun a u útvarů divize o cca 50—80 tun. Toto budeme respektovat při výpočtu potřeby dopravních vozidel (dopravní kapacity) v tabulkách počtů útvarů i svazku.

Při současné praxi doplňování přichází z národního hospodářství až 50 % dopravní kapacity apr. Z toho více než 30 % sklápěcích vozidel různých typů se sníženou tonáží nosnosti. To může podstatně ovlivnit skladbu a i snížit vývoz pohyblivých zásob divizních skladů o 200—300 tun za branné pohotovosti státu. Odstranění tohoto nedostatku řeší MNO.

Pro perspektivní racionalizaci polního zásobování vojsk se předpokládá v nejbližší době přikročit k paletizaci munice i ostatních druhů materiálů, s postupným vybavením divizních skladů technickými prostředky mechanizace ložných prací, aby denní armádní přísun (o objemu 800—900 tun) mohl být na stupni ms. manipulován cca za 5 hodin, s odstraněním namáhavé ruční práce s úsporou cca 80 pracovníků a časovou úsporou 5 hodin oproti současnému stavu.

TEMATICKÝ PLÁN

na rok 1976

OBEČNÁ TEORIE

Příprava a výsledky jednání XV. sjezdu KSČ a jejich odraz při plnění hlavních úkolů výcvikového roku

Plnění závěrů XIV. sjezdu KSČ a příprava na XV. sjezd KSČ v armádě.

Vojenské aspekty zabezpečení mírové výstavby rozvinutého socialismu.

Hlavní úkoly armády v období XV. sjezdu KSČ.

Význam sjezdové linie pro další růst bojeschopnosti armády.

Realizace závěrů XV. sjezdu v podmínkách armády.

Vojenská politika XV. sjezdu KSČ.

Vedoucí úloha KSČ jako základní zákonitost výstavby, politické pevnosti, bojové a mobilizační připravenosti ČSLA.

Vysoká bojová pohotovost a připravenost ČSLA a prohlubování družby s armádami Varšavské smlouvy; způsoby dosahování vysoké úrovně bojové pohotovosti.

Jednání XXV. sjezdu KSSS

Význam XXV. sjezdu KSSS pro další růst obranyschopnosti SSSR a celého společenství států Varšavské smlouvy.

Vojenská politika XXV. sjezdu KSSS. Výsledky XXV. sjezdu KSSS a jejich využití v podmínkách ČSLA.

Vojenskopolitická problematika a úkoly ideově výchovné práce

Závěry konference v Helsinkách a úkoly armády.

Mírová ofenzíva světové socialistické soustavy a boj proti pacifistickým představám.

Nové formy ideologické diverze anti-komunistických center na Západě a požadavek odhalování agresivního charakteru a cílů imperialismu.

Otázky války a míru na poradě evropských komunistických stran.

Aktuální otázky ideově výchovné práce.

Problémy komplexnosti ideologické práce.

Formování morálně politických, bojových a psychologických vlastností.

Tvůrčí uplatňování zkušeností Sovětské armády v činnosti velitelů a štábů.

Společná cvičení armád Varšavské smlouvy — zdroj výchovy k socialistické

kému vlastenectví a proletářskému internacionalismu.

Rozvoj socialistického soutěžení zaměřeného k výtečnému a dobrému splnění úkolů bojové pohotovosti, bojové a politické přípravy.

Konkrétnost stranickopolitické práce při zajišťování vysoké úrovně výchovy a výcviku.

Stranickopolitická práce v polních podmínkách.

Problémy kázně a trestné činnosti v armádě.

Vojenskoteoretická práce

Marxismus-leninismus — teoretický základ socialistické vojenské vědy.

Výstavba ČSLA jako armády nového typu.

Způsoby neustálého zvyšování bojové síly armády v souvislosti s jejím vybavením moderní vojenskou technikou.

Jednota vědeckotechnického rozvoje s řešením úkolů výstavby armády.

Vědeckotechnický rozvoj a jeho vliv na rozvoj operačního umění a taktiky.

Vědeckotechnický rozvoj a jeho vliv na výcvik a výchovu vojsk.

Aktuální otázky organizační a řídicí práce velitelů a štábů.

Vliv zavádění moderní techniky na velení.

Přímknutí práce k polnímu výcviku jako hlavní metodě přípravy vojsk.

Specifika poznávací a rozhodovací činnosti velitele.

Teoreticko-metodologické otázky řízení vojsk.

Základní trendy vývoje štábů jako orgánů velení.

Teoretické a metodologické otázky výzkumu autority velitelů.

Aktuální problémy branného systému, výchovy k brannosti a úkoly ČSLA.

Vědeckovýzkumná práce a vojenské školství

Aktuální otázky řízení vojenskovědecké práce.

Efektivnost vojenskovědecké práce. Zvláštnosti kontroly vědecké práce v podmínkách ČSLA.

Otázky prognostiky ve vojenství.

Systém doplňování velitelského sboru a aktuální úkoly v současné době.

Zkvalitňování návazného systému vzdělání a praxe v přípravě velitelského sboru.

Výchova vědeckých kádřů.

Vojenské aspekty významných historických událostí

35. výročí vzniku Velké vlastenecké války.

35. výročí bitvy u Moskvy.

55. výročí založení KSČ

80. výročí narození Kl. Gottwalda.

25 let trvání Vojenské akademie A. Zápotockého.

VOJENSKÉ UMĚNÍ

Ucelené názory na hlavní druhy bojové činnosti (útok, obrana, střetné sražení, přesuny) s důrazem na řešení těchto problémů:

Odražení nepřátelské agrese se současným rychlým vytvářením silných úderných uskupení k přechodu do útoku na rozhodujících směrech.

Hlavní zásady útoku.

Udržování stále vysoké bojové pohotovosti ke splnění úkolů krátce po vyhlášení bojového poplachu.

Obnova velení a bojeschopnosti vojsk po jaderných úderech nepřítele a další vedení operace.

Průzkum a ničení prostředků jaderného napadení nepřítele.

Soustředění hlavního úsilí na rozhodujícím směru a v rozhodujícím čase, zabezpečení průlomu nepřátelské obrany i bez použití jaderných zbraní.

Manévr silami a prostředky k udržení iniciativy.

Organizace a význam palby pro splnění cílů útoku.

Efektivní využívání účinků jaderných zbraní v operaci.

Zásady použití vzdušných výsadek v operaci.

Obklíčování a ničení hlavního uskupení nepřítele.

Pronásledování v soudobých operacích.

Překvapivý manévř druhými sledy a zálohami.

Rozvíjení útoku divize v hloubce.

Útok svazků a útvarů s překonáváním jaderných zátarasů.

Střetné sražení s protiúderným uskupením nepřítele.

Součinnost uvnitř svazků a se spojeckými svazky.

Vedení soudobé obrany.

Manévř palbou v obraně a jeho význam.

Organizace protiúderu k zničení vlivnějšího se nepřítele.

Překonávání pásem jaderných zátarasů a ničení jaderných min (vyhodnocování účinků jaderných zátarasů).

Metodika hodnocení bojeschopnosti vojsk po oboustranných jaderných úderech.

Zkušenosti z přípravy, řízení a vyhodnocení operačních a taktických cvičení.

Zkušenosti z přípravy velitelů a štábů.

Velení

Zabezpečení nepřetržitého velení za pohybu při silném rádiovém a radioelektronickém rušení.

Přemisťování míst velení.

Zásady organizace převzetí velení při vyřazení VS armády.

Velení v obraně vševojskového svazku.

Zkušenosti štábů s využíváním prostředků MAV při cvičeních.

Možnosti racionalizace štábů na stupni armáda — divize.

Zpracování operačních a taktických cvičení s využitím výpočetní techniky.

Možnosti využití výpočetní techniky na stupni svazu.

Využití prostředků automatizace a mechanizace při velení vojskům.

Zkušenosti z výstavby automatizovaných systémů velení.

Branný systém ČSSR

Rozhodovací proces velitele a teritoriálního štábu.

Součinnostní otázky mezi polními štáby a štáby teritoria.

Úloha a místo civilní obrany v míru a za branné pohotovosti státu.

Hlavní principy řízení civilní obrany ČSSR.

Zásady uvádění orgánů a organizací ČNR do branné pohotovosti.

Problematika druhů vojsk

Letectvo a PVOS

Způsoby bojové činnosti stíhacího bombardovacího letectva.

Zásady bojové činnosti stíhacího letectva.

Úloha, místo a úkoly vojskového letectva v soudobé válce.

Vojskové letectvo při palebné podpoře vojsk.

Vzdušný průzkum vojskového letectva.

Úloha stíhacího letectva v protivzdušné obraně státu.

Způsoby bojové činnosti jednotlivých druhů letectva ve vzdušné operaci.

Vzdušný průzkum cílů bráněných silnou PVO.

Ničení vzdušných výsadek letectvem.

Hromadná bojová činnost letectva v útočné operaci frontu.

Bojová činnost letecké armády v obranné operaci.

Úkoly dopravního letectva v soudobé válce.

Operační maskování letectva.

Plánování bojové činnosti frontového letectva.

Způsoby překonávání silné PVO frontovým letectvem.

Možnosti vzdušné přepravy vojsk a materiálu vojskovým letectvem.

Klamná letiště a jejich výstavba.

Systém velení ve frontovém letectvu.

Obnova narušeného systému PVOS.

Zásady součinnosti mezi stíhacím letectvem a protiletadlovým raketovým vojskem PVOS.

Možnosti ničení nízko letících cílů prostředky PVOS.

Operační maskování PVOS.

Střediska velení frontového letectva, jejich určení, úloha a místo.

Zjišťování a sledování nízkoleteckých cílů v prostoru bojové činnosti PVOS (prostředky PVOS).

Raketové vojsko a dělostřelectvo

Jaslo — historie a perspektiva rozvoje RVD ČSLA.

Palebná převaha — rozhodující činitel pro úspěšné splnění úkolů operace.

Boj s protitankovými prostředky nepřítele.

Racionalizace práce štábu v procesu velení.

Metodika práce štábu při přípravě a plánování bojového použití dělostřelectva v operaci.

Vytváření armádní dělostřelecké skupiny a podskupin.

Dělostřelecké zabezpečení průlomu obrany nepřítele v podmínkách vedení operace bez použití jaderných zbraní.

Dělostřelecké zabezpečení hlavních sil při přechodu do útoku z chodu.

Dělostřelecké zabezpečení krytu státní hranice.

Použití dělostřelecké divize v hlavních druhích operace.

Problematika rozdělování cílů mezi RVD a letectvo.

Formy bojového a operačního použití RVD při podpoře pozemních vojsk.

Součinnost RVD s letectvem a zpravodajskými orgány při získávání podkladů pro palbu a údery.

Nové problémy v použití PTRS.

Zkušenosti z použití raketometných oddílů vševojskových svazků.

Vojsko PVO pozemního vojska

Organizace velení a součinnost s prostředky PVO a letectva v soudobých operacích.

Bojové a operační použití prostředků PVO v operaci.

Organizace, plánování a řízení PVO v operaci.

Organizace, plánování a řízení PVO v jednotlivých druhích operace (boje).

Řízení palby prostředků PVO.

Organizace a vedení bojové činnosti s bitevními vrtulníky nepřítele.

Odrážení úderů nepřítele v podmínkách radioelektronického rušení.

Ženíjní vojsko

Ženíjní zabezpečení pohraničního střetného sražení.

Ženíjní zabezpečení přípravy a zaujetí východního prostoru armádami 1. sledu s přechodem do útočné operace.

Ženíjní opatření při hašení — lokalizaci požárů v horském a zalesněném terénu.

Ženíjní zatarasovací prapor armády v útočné a obranné operaci.

Zabezpečení rychlého tempa útoku s důrazem na dovedné využití normovaných přepravních prostředků.

Činnost ženíjního vojska při překonávání zabezpečovacího pásma a při průlomu obrany nepřítele.

Vliv účinku ZHN, zejména tlakové vlny a světelného záření, na průběh útočné operace a jejich komplexní vyhodnocování s důrazem na šíření lesních požárů.

Ženíjní příprava 1. útočné operace (odtarasování).

Úprava komunikací v armádní a frontové operaci.

Ženíjní zabezpečení bojové činnosti divize v zabezpečovacím pásmu.

Ženíjní zabezpečení při odrážení silného protiúderného uskupení nepřítele.

Ženíjní zabezpečení přípravy a vedení protiúderu.

Ženíjní zabezpečení bojové činnosti druhů vojsk vlastními silami.

Úloha a místo ženijních opatření v ochraně pozemních vojsk před účinky ZHN.
Vliv kosmického průzkumu na maskovací opatření.

Oprava ženijní techniky armádními prostředky (činnost žopr).

Ženijní materiálně technické zabezpečení armádní útočné operace.

Chemické vojsko

Plánování a řízení chemického zabezpečení přesunu.

Zásady chemického zabezpečení zasažení druhého sledu.

Zásady chemického zabezpečení útočné a obranné operace armády.

Metodika činnosti chemického náčelníka v poli a v míru.

Prapor chemické ochrany v základních druzích boje.

Použití dýmu v hlavních druzích bojové činnosti.

Vyhodnocování radiační a chemické situace podle výsledků průzkumu.

Zkušenosti z chemického zabezpečení bojové činnosti vševojskového svazku.

Zkušenosti z organizace a řízení cvičení TRHS.

Problémy speciální očisty vojsk.

Metoda vyhodnocování radiační situace s využitím samočinných počítačů.

MTZ chemickým materiálem v armádní útočné a obranné operaci.

Spojovací vojsko

Spojovací soustava na operačním stupni.

Problém elektromagnetické koexistence a směry jeho řešení ve vojscích ČSLA.

Zkušenosti z využívání rádiových stanic k osobnímu velení na stupni vševojskového svazku.

Perspektivní rozvoj spojovací techniky a jeho vliv na automatizaci a mechanizaci velení.

Úloha štábu při efektivním využívání spojovací soustavy svazku.

Vliv nové spojovací techniky na práci štábu při řízení a velení.

Zkušenosti s P-161

Organizace a zabezpečení spojení v pohyblivých fázích bojové činnosti.

Řízení a velení při přechodu vodního toku.

Zvýšení efektivnosti rádiového a radio-releového spojení.

Zabezpečení nepřetržitosti spojení při přemísťování míst velení.

Zkušenosti a poznatky z ochrany rádiových pojítek proti radioelektronickému rušení.

Radioelektronický boj

Nové poznatky o použití rádiových a radiotechnických útvarů REB.

Zkušenosti a poznatky z řešení otázek radioelektronického boje při velení rádiovými pojítky.

Týlové, technické a výzbrojní zabezpečení

Zaujímání operační sestavy týlu.

Činnost styčné skupiny týlu na VS frontu.

Nové formy a metody řízení výživy vojsk.

Možnosti zabezpečení vojsk municí při průlomu obrany nepřítel.

Zdravotnické zabezpečení v soudobé operaci.

Dopravní zabezpečení frontové operace.

Technická ochrana železnic.

Zkušenosti z výstavby cest pro přesuny pásové techniky.

Zkušenosti z procvičování týlového zabezpečení v podmínkách teritoria.

Týlové zabezpečení bojové činnosti leteckého pluku ze záložního letiště.

Úklid bojiště v soudobých podmínkách.

Racionalizace proviantního zabezpečení v poli.

Zkušenosti z využití mechanizace a automatizace velení týlu.

Velení týlu v nových podmínkách rozmístění TVS.

Týlové zabezpečení svazku v počátečním období války.

Týlové zabezpečení dělostřelecké divize v útočné operaci.

Organizace týlu msd při útoku z chodu.

Analýza možností rozmístění TVS msd v prvním sledu divize.

Tankové a automobilní technické zabezpečení ve frontové útočné operaci.

Technické a automobilní zabezpečení vojsk v příkrytí státní hranice.

Využití prostředků mechanizace v polním TATZ.

Bojové vozidlo pěchoty jako objekt technického zabezpečení.

Převoz tankového pluku na podvalnicích.

Informační soustava jako podklad pro řízení výzbrojní služby v oblasti výzbrojního zabezpečení vojsk v poli.

ZE SOCIALISTICKÝCH ARMÁD

Výsledky vojenskoteoretické práce v oblasti

— aktuálních vojenskopolitických problémů

— vojenskovědecké práce

— operačního umění a taktiky

— operačního a bojového zabezpečení

— velení.

INFORMACE

Z kapitalistických armád

Nové prvky v zahraniční a vojenské politice hlavních států NATO — USA, NSR, Francie a Velké Británie.

K problematice odzbrojení, zejména k jednání o snížení stavu ozbrojených sil a výzbroje ve střední Evropě.

Trendy vojenských výdajů NATO v roce 1976.

Hlavní tendence ve vývoji vojenské techniky států NATO.

Průzkum nových bojových prostředků států NATO.

Obecné zásady vedení nepřátelského rádiového průzkumu a rušení.

Systémy operačního velení a řízení v armádě USA.

Nový polní řád západoněmecké armády a použití západoněmeckého armádního sboru v hlavních druzích operací.

Různé

Vojenská terminologie z oblasti operačního umění a taktiky.

Informace o habilitačních, disertačních, diplomových a vědeckých pracích.

Informace o důležitých akcích v armádě.

Informace o významných vojenských a vojenskopolitických publikacích, včetně memoárové literatury vojenských odborníků.

СОДЕРЖАНИЕ

Генерал-лейтенант В. Земсков, кандидат военных наук	
Важный фактор победы в войне	3

Автор разбирает вопросы, имеющие особое значение для деятельности командного состава — отношения политики и стратегии, политических и военных органов управления, коллективность, а также единоначалие в современной ракетно-ядерной войне.

Подполковник Алоис Михняк, кандидат военных наук	
Вторая мировая война, как военная практика	10

Автор разбирает вторую мировую войну, как самую большую военную практику и как источник опыта для дальнейшей разработки современной социалистической военной науки и теории военного искусства. Предостерегает читателей от неправильных мнений буржуазных фальсификаторов и от проявляющихся тенденций отрицания опыта второй мировой войны в связи с научно-технической революцией в военном деле.

Подполковник Карел Шаллер	
Основные аспекты военной политики КПСС	16

Автор объясняет основные источники ленинской военной политики КПСС, объективные факторы, влияющие на современную военную политику партии и линию КПСС на нее с точки зрения выводов XXIV съезда партии.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Подполковник Йосеф Влтавски	
Ударные группировки войск в наступательной операции	21

Автор рассматривает роль и место ударных группировок в наступательной операции фронта и возможные варианты их организации. Главным образом он разбирает создание ударной группировки в ходе фронтовой наступательной операции.

Подполковник Владимир Тесарж	
Маневр сил и средств в обороне	25

Автор разбирает основные задачи и роль маневра сил, огневых и других средств, а также влияние местности на его проведение. Особое внимание обращает на маневр сил средств во время подхода противника к переднему краю обороны, в ходе контр-подготовки и контратаки (контрудара).

Подполковник Милош Пок	
Использование средств механизации и автоматизации в процессе управления .	31

Автор статьи указывает на место и роль средств механизации и автоматизации в работе штабов объединений, главным образом в параллельном методе планирования операции

Подполковник Рудольф Крал	
Некоторые вопросы управления боевыми действиями ААГ	37

Автор, исходя из плана первой наступательной операции, рассматривает задачи и вопросы плотности, усиления, создания группировки и использования артиллерии, особенно ААГ в отдельных этапах наступательной операции армий.

Подполковник Йосеф Бразда, кандидат военных наук	
Радиорелейная связь в полевой системе управления	45
Автор, на основе требований предъявляемых к управлению войсками в современных условиях, рассматривает роль, значение и систему радиорелейной связи, а также возможное направление дальнейшего ее развития.	

Полковник Мирослав Лакомы	
Принципы химического обеспечения марша	49
Автор, исходя из основных принципов использования химических войск и способов применения ракетно-ядерных средств противника, разбирает главные задачи химического обеспечения марша, обращая особое значение на разведку, наблюдение, предвидение возникновения полос заражения, контроль, специальную очистку и дегазацию маршрутов.	

Генерал-майор Зденек Яшек	
Боевая машина пехоты	55
Автор статьи знакомит читателей с характеристикой и особенностями машины, основными тактико-техническими данными, особенностями конструкции и эксплуатации, а также приводит опыт ее использования в ЧНА.	

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Законы войны	61
(Из советской печати)	

ИНФОРМАЦИИ

Информации о диссертациях	67
Статья знакомит читателей с двумя работами по защите звания „кандидат военных наук” в Военной академии им. А. Запотоцкого. Темы работ: „Особенности ведения огня по зенитной артиллерии и зенитной ракетной батарее” и „Организация и содержание учебы офицеров ракетных войск и артиллерии после окончания военной академии”.	

Генерал-майор Яромир Яшек, подполковник Бржетислав Яник, кандидат военных наук	
Основные принципы оперативного искусства и тактики	72
Авторы информируют читателей о книге полковника В. Савкина, кандидата военных наук, „Основные принципы оперативного искусства и тактики”, которую в переводе выпустило издательство „Наше войско”.	

Подполковник Богуслав Кукла	
К проблемам перевоспитания	75
Автор информирует читателей о книге полковника Лудвика Ванише, кандидата военных наук, „Проблема перевоспитания”, которую выпустило издательство „Наше войско”.	

Подполковник Ладислав Помикалек	
Опыт погрузки подвижных запасов имущества мотострелковой дивизии . . .	78
Статья представляет сжатую информацию о состоянии подвижных запасов имущества общевойсковой дивизии, потребностях транспортных средств и о итогах проверки погрузки запасов имущества, состоявшейся в этом году.	

Тематический план журнала „Военская мысль” на 1976 год	81
---	----

ZÁKONY VÁLKY A PRINCIPY OZBROJENÉHO ZÁPASU

V průběhu minulého a letošního ročníku časopisu VOJENSKÁ MYSL uveřejnila redakce některé pojmy z oblasti vojenské terminologie. Generálporučík ing. Jaromír Jašek zpracoval tuto tabulku, která názorně objasňuje zákony války a principy ozbrojeného zápasu.

Sociální zdroje: ekonomika, politika, ideologie, kultura

Potenciál: vojenský, vojenskoekonomický, morální politický, vědeckotechnický

